

**Moderná humánna geografia mesta Bratislava:
priestorové štruktúry, siete a procesy**



Moderná humánna geografia mesta Bratislava: priestorové štruktúry, siete a procesy

Ján Buček, Pavol Korec (editori)

Ján Buček, Pavol Korec (editori)

**Moderná humánna geografia mesta Bratislava:
priestorové štruktúry, siete a procesy**

Ján Buček, Pavol Korec
(editori)

Bratislava, 2013

Univerzita Komenského
Prírodovedecká fakulta
Katedra humánnej geografie a demografie

Vydanie tejto monografie bolo podporené v rámci riešenia výskumného projektu VEGA č.1/0709/11 „**Adaptabilita priestorových systémov v post-transformačnom období**“ a výskumného projektu APVV č. 0018-12 „**Humánnogeografické a demografické interakcie, uzly a kontradikcie v časopriestorovej sieti**“.

Recenzovali: doc. RNDr. Antonín Vaishar, CSc.
Mgr. Richard Pouš, PhD.

doc. RNDr. Ján Buček, CSc., prof. RNDr. Pavol Korec, CSc. – editori
Moderná humánna geografia mesta Bratislava: priestorové štruktúry, siete a procesy.
Bratislava: Univerzita Komenského, Prírodovedecká fakulta, Katedra humánnej geografie a demografie

Bratislava 2013: Univerzita Komenského
Prírodovedecká fakulta, Katedra humánnej geografie a demografie
web: www.humannageografia.sk
e-mail: khg@fns.uniba.sk

Copyright © editori a autori

Obsah tejto monografie je chránený autorským zákonom.
Editori a autori doporučujú citovanie tejto monografie podľa autorov a názvov jednotlivých kapitol.

Grafická úprava: Branislav Šprocha a Miroslava Šprochová
Návrh obálky: Vladimír Bačík
Foto na obálke: AV studio, s.r.o.
Náklad: 150 kusov
Rozsah publikácie: 345 strán / 27,95 AH
Publikácia neprešla jazykovou úpravou.

Tlač: KO & KA spol. s r.o., Tlačiareň K-PRINT, Kadnárova 102, SK - 831 06 Bratislava

ISBN: 978-80-223-3516-4

Obsah

Predslov	5
1. Poloha mesta Bratislava <i>Pavol Korec</i>	7
2. Pozícia Bratislavy a jej regiónu v regionálnej štruktúre Slovenska <i>Pavol Korec</i>	27
3. Demografický obraz Bratislavy <i>Branislav Bleha, Juraj Majo, Branislav Šprocha</i>	55
4. Bratislava - mesto narastajúcich sociálnych nerovností <i>Alena Rochovská, Miriam Miláčková, Lukáš Námešný</i>	89
5. Ekonomická báza Bratislavy, jej vývoj a perspektívy <i>Pavol Korec</i>	119
6. Inovátori vo výskume a vývoji technológií v Bratislave <i>Slavomír Ondoš, Eva Polonyová, Filip Lehocký</i>	147
7. Bratislava - najvýznamnejšie centrum mestského turizmu na Slovensku <i>Ingrid Bučeková</i>	171
8. Poloha uzla Bratislava v dopravných siet'ach <i>Marcel Horňák, Vladimír Bačík</i>	195
9. Funkčná adaptácia pôdorysu Bratislavy <i>Slavomír Ondoš</i>	229
10. Politický život Bratislavy z perspektívy jej volebného správania <i>Martin Plešivčák</i>	257
11. Priestorová organizácia miestnej samosprávy Bratislavy v teoretickom a medzinárodnom kontexte <i>Ján Buček</i>	313
O autoroch	343

Martin Plešivčák

10. Politický život Bratislavy z perspektívy jej volebného správania

10.1 Úvod

Hlavné mesto Slovenskej republiky sa vyznačuje špecifickým, avšak pomerne čitateľným rukopisom volebného správania sa jeho obyvateľov. Bratislava je oprávnené považovaná za baštu elektorálnej podpory pravicových strán, ktorej tradičná politicko-preferenčná inklinácia stabilne nachádza svoj priemet vo výsledkoch všetkých typov volieb počnúc komunálnymi, zabezpečujúcimi redistribúciu politickej moci v lokálnej mierke a končiac europarlamentnými, znamenajúcimi delegovanie politických zástupcov Slovenska do európskych rozhodovacích štruktúr. V predstavovanej kapitole budeme z dôvodu komparability volebných výsledkov našej metropoly s ostatnými „veľkými“ mestami štátu, či celospoločenskou situáciou ako takou, sledovať len tie druhy volieb, ktoré sú charakteristické jedným volebným obvodom a teda unitárnou kandidátkou spoločnou pre územie celej krajiny. V praktickej rovine to znamená, že pozornosť bude venovaná voľbám do Národnej rady Slovenskej republiky, prezidentským a europarlamentným voľbám, hodnoteným cez prizmu politickej odpovede nášho hlavného mesta, ktorá má mnoho špecifických črt.

Bratislava už dlhodobo vykazuje jedinečné volebno-preferenčné vzorce správania sa, ktorými sa v mnohých aspektoch odlišuje od ostatných častí krajiny. Táto skutočnosť nás v istom zmysle legitimizuje vysloviť tézu o existencii modifikovanej podoby socio-politického konfliktu vyprofilovaného na báze odlišných politických a kultúrnych hodnôt „centra“ oproti „periférii“, ktorou už pred takmer polstoročím v prípade krajín západnej demokracie argumentovali Lipset a Rokkan (1967). Oveľa častejšie sa však v súvislosti s Bratislavou a podobou jej volebných výsledkov uvažuje nad úlohou veľkomestského prostredia a priestorového kontextu, ktorými sú voliči pri hlasovaní dokázateľne ovplyvňovaní. Preto je rovnako dôležité uvedomovať si urbánno-rurálny, či intraurbánny rozmer tejto problematiky. Z tohto dôvodu nás rovnako tak zaujímajú diferencie vo volebnom správaní sa obyvateľov Bratislavy sledované z perspektívy jej jednotlivých mestských častí.

V teoretickom úvode kapitoly si okrem vyššie uvedených konfliktných línií („centrum vs. periféria“, resp. „mesto vs. vidiek“) ovplyvňujúcich prerozdelenie hlasov vo voľbách medzi kandidujúcimi stranami zadefinujeme volebnú geografiu ako dynamicky sa rozvíjajúcu subdisciplínu politickej geografie. V prípade parlamentných volieb uskuotočnených v našej krajine od roku 1998 až po súčasnosť bude táto perióda v politickom živote Slovenska hodnotená ako jedna ucelená etapa vo vývoji štátu, bez chronologického popisu jednotlivých hlasovaní v rámci nej. V tomto smere si budeme všímať volebné správanie Bratislavy v konkurencii teritoriálnych centier nižšieho rádu (samosprávnych

krajov), rovnako tak z pozície špecifického politicko-preferenčného charakteru jej mestských častí, pričom v tomto kontexte bude sledovaná elektorálna angažovanosť obyvateľstva, volebné výsledky najväčších politických konkurentov v rámci slovenského stranického systému, miera fragmentácie intraurbánnych vzorcov ich volebnej podpory, či stranické bloky reflektujúce spoločné hodnotové a ideologické orientácie politických subjektov. Prezidentským voľbám a ich bratislavskému kontextu bude v práci taktiež venovaný adekvátny priestor. Okrem volebnej účasti obyvateľov na tomto type hlasovania, zdôrazníme i teritoriálne dôvody volebnej podpory kandidátov súperiacich v jeho druhom kole a to v období od zavedenia priamej voľby hlavy štátu Národnou radou Slovenskej republiky v závere predchádzajúceho milénia. Pri europarlamentných voľbách ponúkajúcich občanom členských krajín Európskej únie možnosť každých päť rokov vyjadriť praktický postoj k európskej politike, okrem teritoriálnych aspektov volebnej participácie prejavenej elektorátom hlavného mesta a jeho subčastí odhalíme i geografický kontext volebnej podpory deklarovanej pre najsilnejšie politické subjekty pri hlasovaní o slovenských zástupcoch v najvyššom zákonodarnom zbore Európskej únie. V prípade tých uskutočnených v roku 2009 sa bližšie pozrieme na úspešnosť subjektov reprezentujúcich stredo-pravý politický prúd na jednej strane a nacionalisticko-populistický a ľavicový na strane druhej. Nielen pri nich, ale i v prípade ostatných volieb s celospoločenským dopadom sa spoločne pokúsime vyriešiť najzávažnejšiu dilemu posledného obdobia týkajúcu sa politického správania nášho hlavného mesta – je Bratislava ešte stále pravicová?

10.2 Volebná geografia a jej postavenie v rámci multidisciplinárneho výskumu volieb

Po nástupe demokracie v krajinách strednej a východnej Európy sa vytvoril priestor pre slobodnú participáciu občanov na spoločenskom a politickom dianí aj v našom geopolitickom priestore, čoho dôležitým prejavom sú predovšetkým demokratické voľby. Nakoľko samotné voľby a procesy s nimi súvisiace predstavujú relatívne zložitý systém javov a procesov, ich štúdium si vyžaduje komplexný záber a preto má nevyhnutný interdisciplinárny charakter.

Politológia sa sústreďuje najmä na činnosť politických strán z inštitucionálneho hľadiska, tvorbu nových politických subjektov, analyzuje typológiu a dopady volebnej kampane, interpretuje obsah predvolebných programov jednotlivých politických strán, či povolebné vytváranie koalícií. Taktiež rieši otázky politickej stability zabezpečovanej legislatívnymi mechanizmami, ktoré by mali reflektovať vôľu voličov mimo parlamentnej pôdy, bez zbytočného politikárčenia.

Ústrednou témou sociológie vo vzťahu k voľbám sú predvolebné prieskumy verejnej mienky, procesy politickej a volebnej orientácie rôznych sociálnych skupín populácie a postoje a nálady občana vo vzťahu k politickému daniu a politickej reprezentácii. Všíma si taktiež vzájomné väzby medzi hodnotovými postojmi ľudí a ich volebnými

preferenciami, či politické správanie jedinca determinované prostredím, v ktorom sa nachádza.

Geografia celkový obraz poznania procesov týkajúcich sa volieb, volebného správania a ďalších špecifik súvisiacich s volebnou problematikou doplňuje, najmä zvýraznením priestorových aspektov, ktoré procesy týkajúce sa volieb a nielen ich v sebe implicitne obsahujú. V posledných štyroch desaťročiach však volebná geografia zohrávala v štúdiách volieb a politickej geografii len okrajovú úlohu, jej prínos v tejto problematike však nebol docenený. Nenahraditeľnosť a dôležitosť geografie je však nesporná, či už v procese voličského rozhodovania, alebo v problematike objektivizácie prepočtu hlasov na mandáty v závislosti od veľkosti volebných obvodov (Johnston a Pattie 2004)

Geografiu volieb možno v období po roku 1989 v rámci slovenskej geografie charakterizovať ako intenzívne sa rozvíjajúcu disciplínu. Medzi jej nosné témy patrí predovšetkým výskum priestorových aspektov a regionálnych diferencií v rozložení voličského potenciálu jednotlivých politických strán a hnutí na Slovensku. Devízou týchto štúdií je skutočnosť, že výsledky takéhoto druhu výskumu majú zvyčajne výrazne aplikačný charakter, a tak poskytujú jednotlivým politickým subjektom cenné informácie o regiónoch svojej volebnej podpory, či „silných“ regiónoch konkurenčných strán, čo v konečnom dôsledku môže zásadným spôsobom pozitívne či negatívne ovplyvniť riadenie, manažment, či volebnú stratégiu danej strany najmä v predvolebnom období.

Najčastejšie témy prác vo volebnej geografii

V rámci slovenskej odbornej literatúry koncentrovanej na hodnotenie najrôznejších aspektov organizovania, priebehu, či výsledkov demokratických volieb, dominovali v období po roku 1989 práce s výrazným sociologickým a politologickým charakterom. Geografia si však pri riešení tejto problematiky nachádza svoje nezastupiteľné miesto a v spolupráci s ďalšími spoločensko-vednými disciplínami sa snaží hľadať odpovede na otázky plynúce z prejavov a dôsledkov transformácie spoločnosti v post-socialistických krajinách strednej a východnej Európy. Tradične sa orientuje na analýzu priestorových vzorcov volebného správania, pričom z teoreticko-metodologického hľadiska sa necháva inšpirovať prístupmi vyvinutými v etablovaných demokraciách západného typu. Aktuálne problémy globálnej volebnej geografie však u nás rezonujú až s istým časovým oneskorením. Z hľadiska priestorovej mierky môžeme postrehnúť prevahu štúdií zameraných na celonárodný kontext sledovanej problematiky, avšak postupom času je čoraz väčšia pozornosť venovaná rovnako i jej regionálnemu a lokálnemu pozadiu. Dôraz je kladený predovšetkým na parlamentné voľby, príčiny, dôsledky a súvislosti ich výsledkov, zatiaľ čo ostatné druhy volieb nie sú odbornou verejnosťou tak frekventovane hodnotené. Prevažujú práce zacielené na analýzu priestorovej diferencie volebných výsledkov najúspešnejších politických strán, identifikáciu jadrových oblastí ich podpory, či odhalenie časopriestorových zákonitostí vo volebno-preferenčných vzorcoch jednotlivých častí krajiny. Vplyv kultúrno-historického dedičstva na charakter volebného správania obyvateľstva, socio-politický konflikt medzi mestským a vidieckym prostredím, či

otázka politickej participácie v danom ekonomickom a etnickom kontexte patria medzi ďalšie nosné témy slovenskej volebnej geografie. Okrem elementárnej deskripcie volebných výsledkov a ich priestorových trendov sa pokúša identifikovať socio-ekonomické či kultúrne súvislosti stojace za konečnou distribúciou politickej moci v krajine.

Problematika volieb si našla miesto vo viacerých vedných odboroch, a tak aj témy a najmä pohľady na danú problematiku sa do značnej miery odlišujú, čo sa v konečnom dôsledku prejavuje na rôznorodom charaktere samotných prác a výskumov uskutočnených v oblasti problematiky volieb. Nielen pestrá paleta odborníkov participujúcich na rozvoji volebno-geografických prác, ale taktiež rozdielny spoločensko-politický vývoj v Európe v 20. storočí prispel k dnešnej úrovni zhromaždených vedomostí a poznatkov o voľbách a ich priestorových zákonitostiach.

Po nastolení nového režimu v krajinách strednej a východnej Európy prešla obrodou aj tematika geografických prác. Vzorom bola napr. americká literatúra, ktorá je zdrojom mnohých teoretických a metodologických „inšpirácií“ pre stredoeurópsku a východoeurópsku volebnú geografiu aj v súčasnosti. Cieľom odborníkov venujúcim sa tejto problematike bolo približovanie sa v témach i kvalite výskumov trendom západoeurópskej a americkej volebnej geografie. I dnes možno registrovať stále rastúci trend počtu štúdií venovaných problematike volebných výsledkov politických subjektov a ich časovej a priestorovej diferenciacii, k čomu významne prispeli i slovenskí geografi. Vysvetleniu politického správania voličov venujú pozornosť najmä sociológovia.

Vlčková (1995) vo svojej práci zadefinovala činitele spôsobujúce teritoriálne štruktúrne preferencie rôznych politických strán v slovenských podmienkach:

- teritoriálna diferenciacia sociálnej štruktúry obyvateľstva, ktorá ovplyvňuje priestorové aspekty výsledkov volieb hlavne tým, že príslušníci určitých sociálnych skupín preferujú zväčša tie isté strany,
- religiózna štruktúra obyvateľstva, ktorá sa prejavuje tým, že príslušníci jednej religióznej skupiny majú zhodné volebné správanie sa,
- národnostná štruktúra obyvateľstva, ktorá je dokumentovaná tým, že príslušníci určitej národnosti majú blízky vzťah k tomu istému politickému subjektu,
- stupeň regionálneho vývoja oblasti, ktorého vplyv sa prejavuje tým, že najmä nerovnomerný ekonomický vývoj regiónov vedie k odlišným postojom ich obyvateľstva, najmä ku práve vládnuceho politického subjektu,
- historický vývoj lokálnych politických vzťahov a i.

Krivý (1999) na základe výsledkov parlamentných volieb v roku 1998 vo svojej práci určil územia najväčšej volebnej podpory jednotlivých strán. Zistil, že niektoré územia volebnej podpory sú tradičné a regionálne výrazne ohraničené (napr. v prípade SMK). Vysvetľovať ich podľa neho môžeme etnicky (najmä SMK), regionálnym zázemím lídra (SOP) a taktiež regionálnymi špecifikami politickej kultúry (HZDS, SNS, SDK, SDL), avšak súčasne nemožno ignorovať vplyv konfesie a veľkomestského prostredia. Autor konštatuje vyššiu preferenčnú rozmanitosť v prípade mestského prostredia v porovnaní s vidieckym. Zároveň poukazuje na zistenie, že vyššia volebná účasť bola v deväťdesiatych rokoch viazaná najmä na vidiecky priestor a naopak nižšia bola kon-

centrovaná do miest, pričom však nezabúda upozorniť na trend stierania týchto urbánno-rurálnych disparít vo vzťahu k miere volebnej participácie obyvateľstva. Príčinu týchto tendencií vidí vo vzrastajúcej volebnej apatii voličov na vidieku, prameniacej z ich osobného sklamaní z politiky. Dôvod urbánno-rurálneho štiepenia slovenskej spoločnosti možno vo všeobecnosti podľa autora hľadať najmä v kultúrnej a hodnotovej odlišnosti mesta a vidieka, čo korešponduje s Lipsetovým a Rokkanovým sociálnym konfliktom typu "centrum vs. periféria". Práve v prípade Bratislavy má z historicko-spoločenského i politického hľadiska zmysel uvažovať o teoretických koncepciách a aplikačných poznatkoch viazaných práve pozdĺž konfliktnej línie "centrum vs. periféria", ktorá v istých momentoch reprezentuje urbánno-rurálny socio-politický konflikt.

Práve Lipset a Rokkan zohľadňujúc potenciál urbánno-rurálneho konceptu sociálneho konfliktu a jeho schopnosť pôsobiť na už existujúcu štruktúru štiepenia spoločnosti tradične argumentujú, že pôvod tohto typu konfliktov ovplyvnil vo vidieckych ekonomických záujmoch štrukturalizáciu špeciálne rurálneho spektra politických zoskupení. Na rozdiel od stretu medzi centrom a perifériou, ktorý takisto obsahuje urbánno-rurálnu dimenziu, avšak predstavuje rozpor vytvorený predovšetkým na kultúrnej báze, priniesol konflikt mesto vs. vidiek ochranu ekonomických záujmov, najmä pre vidiecku časť elektorátu. Takýto postoj môže byť posilniť, alebo obmedziť už existujúcu štruktúru sociálneho štiepenia (Lie 2006).

Podľa Lipseta a Rokkana (1967) bola pozícia miest dôležitá pre politické elity budúce silný štát a národnú identitu z dôvodu kontroly svojich oponentov. V tomto kontexte má zmysel uviesť do pozornosti pojem "slabé" mesto a predstaviť spôsob jeho vymedzenia. Možno ho definovať na základe charakteristík, akými sú ich počet, stupeň urbanizácie, štruktúra mesta, ekonomická báza a pod. Všetky tieto faktory môžu ovplyvniť politický vzťah medzi mestom a vidiekom, avšak Lipsetov a Rokkanov predpoklad možno interpretovať nasledovne - čím je krajina viac urbanizovaná a industrializovaná, tým menšia je rurálna ekonomická opozícia smerom k centru.

Rešpektujúc vyššie predstavené súvislosti a zohľadňujúc slovenský socio-politický kontext druhej polovice deväťdesiatych rokov, ponúkol Mariot (1999) zaujímavú analýzu výsledkov volieb do Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej aj ako *NR SR*) uskutočnených v roku 1998 prostredníctvom hodnotenia štruktúry volebných preferencií obyvateľov miest Slovenskej republiky s viac ako desaťtisíc obyvateľmi. Pozornosť je v práci venovaná urbánnym volebným výsledkom a z nich odvodennej typizácii slovenských miest, vychádzajúc pritom z charakteru volebných preferencií obyvateľstva v nich žijúceho.

Výsledky Krivého štúdie (2000) naznačili závislosť medzi veľkosťou sídla a výskytom liberálnych hodnôt - čím je sídlo väčšie, tým viac praje práve liberálnym hodnotám. Rovnako určite neprekvapí zistenie, že kým vidiek je ľavicovejší, mesto preferuje naopak pravicový štýl riadenia vecí verejných. Pri konzervativizme možno uvažovať o vidieckom i mestskom subtype. Rovnako cenné sú i Krivého poznatky o výskyte sympatizantov jednotlivých politických blokov v závislosti od veľkosti sídla, keď autor v tejto súvislosti hovorí o tom, že najzastúpenejšími latentnými typmi v rurál-

nom prostredí sú socialisti a komunisti, v malých mestách socialisti a konzervatívci, v stredných a väčších mestách liberáli a socialisti, v Bratislave a Košiciach sú to liberáli. Rurálni voliči prejavujú väčšie sympatie k bývalému režimu a sú kritickejší k nastúpeným zmenám počas transformačného obdobia a to predovšetkým v oblasti ekonomiky. Na základe týchto tendencií je logické, že preferujú politické ciele deklarované socialistami a komunistami a sú otvorení k hodnotám paternalizmu, autoritárstva a rovnostárstva, voči ktorým sa veľkomestské prostredie tradične vyhraňuje. Ako Krivý ďalej konštatuje, mestské, a najmä veľkomestské obyvateľstvo v porovnaní s vidiekom vo zvýšenej miere deklaruje, že sa im po roku 1989 žije lepšie než pred revolúciou, hoci ide stále o pomerne malú časť urbánnej populácie. Oveľa viac ľudí sa však zhoduje na tom, že potrebné spoločenské a ekonomické reformy bolo nevyhnutné uskutočniť. Z hľadiska profilu mestského elektorátu ide najmä o sympatizantov pravicovej politiky, v menšej miere i sociálno-demokratickej. V rámci slovenskej spoločnosti autor identifikoval dve prostredia vyhraničené na základe podobných politických preferencií určitých skupín populácie. Prvé prostredie tvoria mladí ľudia s vyšším vzdelaním a s vyšším socio-ekonomickým statusom žijúci v mestskom prostredí a na opačnom póle podľa orientácií volebných preferencií sa podľa neho nachádzajú starší ľudia s nižším vzdelaním a nižším socio-ekonomickým statusom obývajúci vidiecke oblasti. V tejto súvislosti možno spomenúť i prácu Mariota (1999), ktorý predstavil zaujímavú analýzu výsledkov volieb do NR SR uskutočnených v roku 1998 prostredníctvom hodnotenia miery a štruktúry volebných preferencií obyvateľov miest Slovenskej republiky s viac ako desaťtisíc obyvateľmi. Pozornosť je v nej venovaná urbánnym volebným preferenciám a z nich odvodenej typizácii slovenských miest vychádzajúc pritom z volebných preferencií ich obyvateľstva. Mnohé štáty sveta vykazujú pomerne vyhranení urbánno-rurálny konflikt i v otázke volebnej participácie elektorátu. Ak sa tieto dve špecifické prostredia vyznačujú výrazne odlišnými preferenciami politických subjektov, práve rozdiel vo volebnej účasti medzi mestom a vidiekom, resp. centrom a perifériou môže zásadným spôsobom ovplyvniť podobu konečných volebných výsledkov a tak i prerozdelenia politických síl v krajine.

Cenný príspevok k hodnoteniu intraurbánneho volebného správania elektorátu predstavil v polovici deväťdesiatych rokov minulého storočia Buček (1994), ktorý na príklade obyvateľstva najväčšieho slovenského sídliska (Petržalky) ilustruje mieru volebnej angažovanosti mestského obyvateľstva a jeho volebné preferencie v kontexte nastúpených "ponovembrových" zmien slovenskej spoločnosti.

Na základe deklarovaných skutočností sa môže zdať, že urbánno-rurálny profil politických strán je dlhodobo platný a v podstate nemenný. Ako však napríklad vo svojom príspevku uvádza kolektív autorov Baráth, Szöllös, Černák (1995), volebná podpora politických zoskupení je schopná presúvať svoju základňu z vidieckych priestorov do miest a naopak. Spomínaní autori ilustrujú túto možnosť na príklade Spoločnej voľby, ktorá začiatkom deväťdesiatych rokov minulého storočia patrila k významným subjektom na slovenskej politickej scéne. Územie jej volebnej podpory sa od volieb k voľbám dokázalo presunúť z vidieka severovýchodného Slovenska do urbánneho prostredia

dvoch najväčších miest krajiny – Bratislavy a Košíc. “Sťahovanie“ volebných preferencií z mestského do vidieckeho priestoru je známe zasa v prípade SNS.

Medzi najnovšie geografické štúdie orientované na priestorové aspekty volebných preferencií patrí príspevok Madleňáka (2010), ktorý je z tematického hľadiska zameraný na výsledky slovenských prezidentských volieb z roku 2009. Autor si osobitne všíma dvoch najúspešnejších kandidátov posledných prezidentských volieb, pri ktorých analyzuje regióny ich volebnej podpory. V prípade preferencií neúspešnej kandidátky a bývalej premiérky Ivety Radičovej vyzdvihuje volebný význam dvoch faktorov – etnicity a stupňa urbanizácie, pričom konštatuje, že s narastajúcou veľkosťou mesta sa jej náskok pred celkovým víťazom volieb, súčasným prezidentom Ivanom Gašparovičom, zvyšoval. Toto zistenie korešponduje s charakterom politickej podpory týchto dvoch najsilnejších kandidátov, kedy Ivetu Radičovú presadzovali za prezidentku pravicové strany s voliškou základňou koncentrovanou vo veľkomestskom prostredí.

Plešivčák (2012a a 2012b) hodnotí volebno-preferenčné diferencie obyvateľstva mesta a vidieka v regionálnom kontexte Slovenska a upozorňuje na skutočnosť, že urbánno-rurálna konfliktná línia sa v slovenských podmienkach v skutočnosti prelína s dominantnejšími oblasťami socio-politického štiepenia elektorátu a preto “vidieckosť“ alebo “mestskosť“ volebných preferencií je mnohokrát len priestorovým dôsledkom hlbších sociálno-štruktúrnych vzťahov.

V tom istom roku obohatila slovenský volebno-geografický výskum cenná štúdia, v ktorej Madleňák (2012) dokázal erudovaným spôsobom prepojiť geografické, sociologické a politologické poznatky o slovenských okresoch do ucelenej regionálnej typizácie a zachytiť tak komplexnú mozaiku vzorcov volebného správania sa obyvateľov jednotlivých častí krajiny v období po prelomových voľbách uskutočnených v roku 1998. Okrem iného, nezabúda definovať historické pozadie konfliktu medzi mestskými a vidieckymi volebnými preferenciami na území Slovenska.

Autorom Bahnovi a Majovi (in Krivý 2012) sa podarilo aktuálne upriamiť pozornosť slovenskej akademickej obce venujúcej sa politicko-vedným otázkam na problematiku volebnej geografie urbanistických obvodov (264) a volebných okrskov (394) organizovaných v rámci hlavného mesta Slovenska. Čitateľovi približujú nielen samotný priestorový kontext podpory rozhodujúcich politických strán prítomný v intraurbánnej štruktúre Bratislavy, rovnako tak sa snažia hľadať súvislosti medzi politicko-preferenčnými vzorcami vyprofilovanými v rámci jej mestských častí (17) a ich socio-štruktúrnym pozadím, ktoré danú volebno-geografickú variabilitu v meste podmieňujú. Jedná sa o vôbec prvú vedeckú štúdiu venujúcu sa volebnému správaniu nielen hlavného mesta ako celku, ale predovšetkým jeho parciálnych súčastí.

10.3 Bratislava a geografia jej volebného správania

V nasledujúcej pasáži kapitoly si priblížime volebné správanie obyvateľov Bratislavy a jej mestských častí vychádzajúc pritom z výsledkov volieb do Národnej rady Sloven-

skej republiky, prezidentských volieb a volieb do Európskeho parlamentu uskutočnených v Slovenskej republike po roku 1998. Spomínaný rok totiž možno považovať za prelomový nielen z hľadiska budúcnosti geopolitického smerovania krajiny a jej ukotvenia v štruktúrach nadnárodných zoskupení štátov, či nastúpenia demokratizačného procesu v našej spoločnosti, ale rovnako tak z i dôvodu zmeny nastavenia politicko-legislatívnych pravidiel platných pre politické strany nielen v čase (parlamentných) volieb, ale i vo vzťahu k ich zotrvaní v rámci existujúceho stranického systému ako takého. Preto i dejiny systému politických strán možno na Slovensku rozdeliť na dve špecifické obdobia, a to pred rokom 1998 a po ňom (Konečný 2011). Bratislava spolu s jej samosprávnymi časťami bude z hľadiska politicko-preferenčných inklinácií elektorátu hodnotená nielen smerom k celospoločenskej situácii, rovnako tak i v komparácii so vzorcami volebného správania prítomnými v prípade ostatných veľkých miest Slovenska - centier súčasne platnej regionálnej samosprávy. Takýmto spôsobom možno exaktnejšie pomenovať jedinečnosti vo volebných preferenciách obyvateľov nášho hlavného mesta.

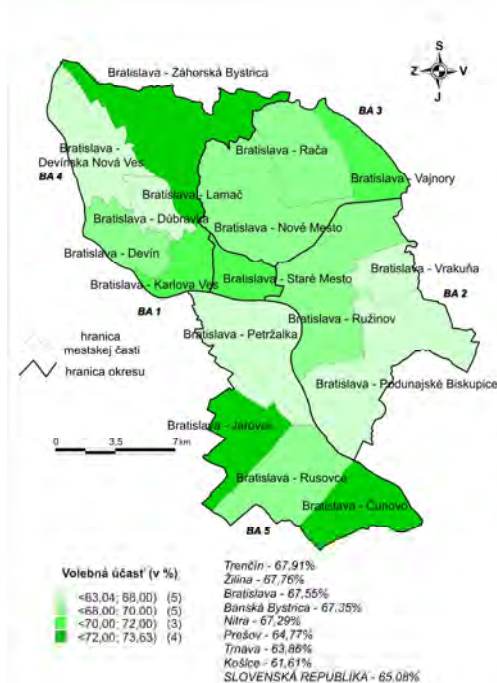
Parlamentné voľby 1998-2012

Od roku 1998 sa v Slovenskej republike uskutočnili parlamentné voľby celkovo päťkrát, pričom tie ostatné prebehli v roku 2012. Vzhľadom na rozsiahle množstvo údajov o volebných výsledkoch politických strán uchádzajúcich sa o zvolenie do Národnej rady Slovenskej republiky za samostatné voľby, i za predmetné obdobie ako celok, rozhodli sme sa neanalyzovať jednotlivé hlasovania postupne od prvých po posledné, ale obdobie rokov 1998-2012 posudzovať ako jeden kontinuálny celok. Takýto pohľad na hodnotenie parlamentných volieb nám poskytne komplexnú informáciu o vývoji volebného správania obyvateľov Bratislavy a jej parciálnych častí za pomerne dlhú časovú periódu, čo je v prípade vnímania série ľudových hlasovaní ako izolovaných spoločensko-politických udalostí de facto vylúčené.

Základný parameter záujmu o konkrétne voľby predstavuje volebná účasť vypovedajúca o politickej angažovanosti občanov - o ich aktívnom či pasívnom postoji k verejným otázkam, ktoré formujú spoločnosť a jej ďalšie smerovanie. Práve volebná participácia na parlamentných voľbách sa považuje za jeden z najzávažnejších prejavov reálneho občianstva a využitia práva podieľať sa na výkone politickej moci v zmysle organizačného princípu "bottom-up". Účasť občanov vo voľbách sa mení v závislosti od spoločenského prostredia, v ktorom sa výkon aktívneho volebného práva realizuje. Jej regulátorom môže byť v istom spoločensko-politickom či ekonomickom kontexte faktor veku, národnosti, rasy, vzdelania, socio-ekonomického statusu, úrovne spoločenského rozvoja, hodnotových a ideologických orientácií či urbánno-rurálneho profilu územia, a pod. V nadväznosti na práve spomenuté možno konštatovať, že hlavné mesto Slovenskej republiky sa vzhľadom na celospoločenskú situáciu vyznačuje mierne vyšším záujmom jeho obyvateľov o aktívnu účasť na hlasovaní v parlamentných voľbách (za sledované obdobie ako celok na úrovni 67,55%, pričom celoslovenský priemer predstavoval hodnotu 65,08%). Spomedzi krajských miest registrovali nepatrne vyššiu volebnú aktivitu už len na Považí, v Žiline (67,91%) a Trenčíne (67,76%), teda v regiónoch,

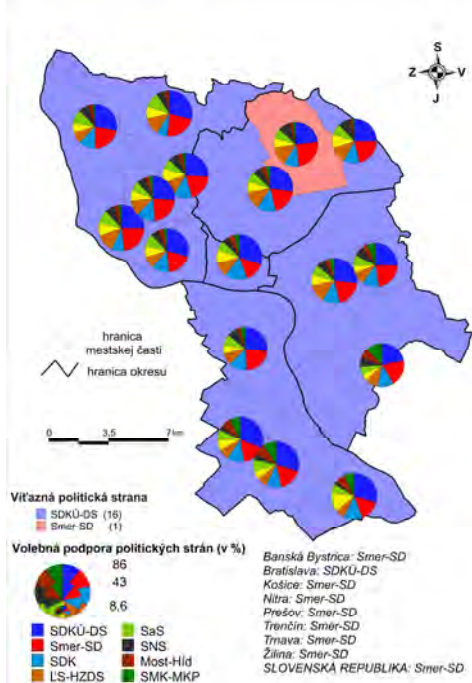
v ktorých sa historicky darí najmä etatickým politickým silám typu ĽS-HZDS, SNS a Smer-SD. Naopak, záujem o hlasovanie vo voľbách do NR SR bol spomedzi centier regionálnej samosprávy najnižší v Trnave (63,86%) a na východe Slovenska v Prešove (64,77%) a Košiciach (61,61%). Účasť vo voľbách v jednotlivých mestských častiach Bratislavy variovala za spomínanú periódu od 63,04% (Bratislava - Vrakuňa) po 73,63% (Bratislava - Jarovce). Najvyšší záujem o participáciu na tomto type volieb bol sledovaný v južných, okrajových častiach mesta - v Bratislave - Jarovciach (73,63%) a Bratislave - Čunove (72,87%), a v severne ležiacich Bratislava - Lamač (73,37%) a Bratislava - Záhorská Bystrica (72,38%). Naopak, najnižšia volebná účasť vo voľbách do NR SR bola pozorovaná v prípade mestských častí, ktoré v rámci svojho územia vykazujú v niektorých špecifických lokalitách zvýšenú mieru sociálnych problémov, ako napr. Bratislava - Vrakuňa a Bratislava - Podunajské Biskupice nachádzajúce sa vo východnej časti mesta, populačne najväčšia mestská časť Bratislava - Petržalka rozprestierajúca sa na pravom brehu rieky Dunaj, či Bratislava - Devínska Nová Ves a Bratislava - Dúbravka ležiace v severozápadnej časti metropoly Slovenska (obr. 10.1).

Obr. 10.1: Volebná účasť v parlamentných voľbách v jednotlivých mestských častiach Bratislavy v období rokov 1998-2012



Zdroj: ŠÚ SR 1998-2012, vlastné prepočty

Obr. 10.2: Volebná podpora politických strán v parlamentných voľbách v jednotlivých mestských častiach Bratislavy v období rokov 1998-2012



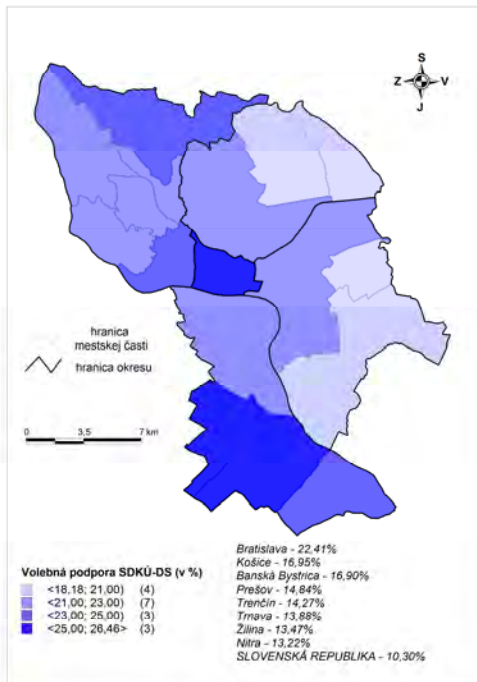
Zdroj: ŠÚ SR 1998-2012, vlastné prepočty

Z hľadiska politického správania obyvateľstva sa Bratislava vyznačuje dlhodobou politicko-preferenčnou inklináciou k stredo-pravým politickým subjektom (obr. 10.2). Práve pravicová SDKÚ-DS predstavuje politickú stranu, ktorá dokázala v hlavnom meste Slovenska od roku 1998 získať počas piatich parlamentných volieb najvyšší počet hlasov spomedzi všetkých zúčastnených politických subjektov (22,41%). S výnimkou prvých a posledných volieb sledovaného obdobia sa táto strana tešila v Bratislave vo voľbách do NR SR vždy najvyššej volebnej podpore. Vo voľbách v roku 1998 dominovala v hlavnom meste prereformná predvolebná koalícia SDK, zo základov ktorej sa na prelome milénia vyprofiloval spomínaný historický líder pravice na Slovensku. V prípade posledných parlamentných volieb sa hlasy pravicových voličov v hlavnom meste roztrieštili medzi strany súčasnej stredo-pravej parlamentnej opozície, čo spôsobilo, že víťazom volieb sa v Bratislave po prvýkrát v histórii stala iná než pravicová strana, konkrétne vládny Smer-SD (30,70%). Za sledovanú periódu rokov však možno konštatovať, že Bratislava sa vzhľadom na vzorce volebného správania obyvateľstva hlavného mesta stala najdôležitejšou baštou volebnej podpory pravicových politických subjektov. Ilustruje to i tá skutočnosť, že kým v Bratislave získala SDKÚ-DS spomínaných 22,41% hlasov, na celoštátnej úrovni počas 15 ročnej periódy rokov "len" 10,30%. Už v menšej miere sa SDKÚ-DS ako historický líder pravicovej ideológie spoliehal na hlasy prichádzajúce z ďalších veľkých regionálnych centier - Košíc (16,95%) a Banskej Bystrice (16,90%), bez ktorých opory by však celkom určite vládu v rokoch 2002 a 2010 nezostavoval. Naopak, spomedzi uvažovaných regionálnych center ho najmenej podporovala Nitra (13,22%) typická inklináciou k ĽS-HZDS a neskôr k Smeru-SD, Žilina (13,47%) k vládnej koalícii rokov 2006-2010 (Smer-SD, SNS a ĽS-HZDS) a Trnava (13,88%), rovnako ako Nitra, k ĽS-HZDS a Smeru-SD. Volebná podpora SDKÚ-DS v jednotlivých mestských častiach Bratislavy (Obrázok 10.3) sa pohybovala za spomínanú periódu v rozmedzí od 18,18% (Bratislava - Podunajské Biskupice) po 26,46% (Bratislava - Jarovce). Najvyšší podiel hlasov odovzdaných v prospech tejto strany bol sledovaný v južných, okrajových častiach Bratislavy - v Jarovciach (26,46%) a Rusovciach (25,13%), a v centrálnej časti Bratislava - Staré Mesto (25,79%), t.j. atraktívnejších rezidenčných zónach mesta. Naopak, najnižšie volebné preferencie vo voľbách do NR SR evidovala SDKÚ-DS v prípade mestských častí situovaných na východe a severovýchode mesta, konkrétne v Bratislave - Podunajských Biskupiciach (18,18%), Bratislave - Rači (18,79%), Bratislave - Vajnorochoch (20,94%) a Bratislave - Vrakuni (20,95%). Podobne ako konštatujú Bahna a Majo (in Krivý 2012), SDKÚ-DS sa tradične darí najmä v lokalitách mesta s vyšším socio-ekonomickým statusom obyvateľstva.

Ako najväznejší politický konkurent samotnej SDKÚ-DS či stredo-pravých politických strán ako takých a to nielen na celoslovenskej úrovni, ale i v hlavnom meste, sa postupom času vyprofiloval ľavicový Smer-SD. Svedčí to o náraste dôležitosti socio-ekonomickej konfliktnej línie v politickom živote Slovenska, ktorá v poslednej dekáde regulovala medzistranícku súťaž tým najmarkantnejším spôsobom. Ľavo-pravé delenie politického spektra sa stalo určujúcim smerom k osloveniu najširších mas elektorátu nielen v predvolebnom období. Stranícky zápas politických subjektov stojacich na opač-

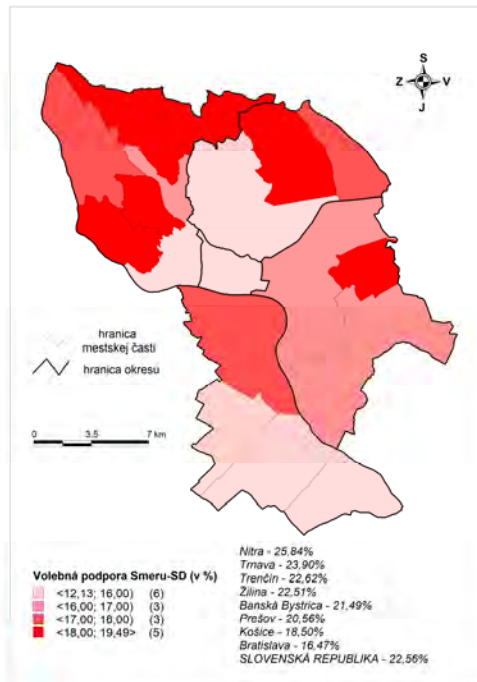
ných póloch ľavo-pravého hodnotového a ideologického kontinua je vo vzťahu k metropole Slovenska citeľnejší najmä v prípade posledných dvoch parlamentných volieb uskutočnených v rokoch 2010 a 2012. Strana Roberta Fica dokázala v prípade ostatných volieb do NR SR získať v metropole Slovenska dvakrát viac hlasov ako najsilnejší pravicový subjekt (SaS - 14,56%). V tejto súvislosti je však namieste zdôrazniť, že práve v Bratislave dosiahol Smer-SD spomedzi centier regionálnej samosprávy svoj najmenej výrazný volebný výsledok. Zároveň je však potrebné upozorniť na skutočnosť, že i vďaka integrácii ľavicových síl počas minulej dekády sa strane súčasného premiéra darí (a to nielen) v Bratislave kontinuálne upevňovať svoje postavenia z hľadiska volebnej podpory obyvateľstva. Kým v roku 2002 zaznamenala dlhodobo najpopulárnejšia strana na Slovensku v Bratislave volebný výsledok na úrovni 12,30%, o štyri roky neskôr to bolo už 20,36%, v roku 2010 23,82% a v prípade posledných volieb uskutočnených v roku 2012 dokonca 30,70%. Pri sledovaní periódy rokov 1998-2012 ako celku však Smer-SD získal v Bratislave 16,47% hlasov, t.j. práve tu najmenej spomedzi všetkých krajských miest. Menej ako pätinu všetkých platných hlasov odovzdaných vo voľbách v spomínanom období získal už len v metropole východného Slovenska (18,50%), o niečo viac ako pätinu v treťom najväčšom meste krajiny - v Prešove (20,56%). Naopak, nad celoslovenským priemerom (22,56%) sa jeho volebná podpora pohybovala v Nitre (25,84%), Trnave (23,90%) a Trenčíne (22,62%), t.j. v mestách už tradične rezervovanejších smerom k podpore konkurenčnej SDKÚ-DS. Volebné preferencie Smeru-SD za spomínanú periódu ako celok boli v jednotlivých mestských častiach Bratislavy (Obrázok 10.4) diferentné v rozmedzí od 12,13% (Bratislava - Staré Mesto) po 19,49% (Bratislava - Rača). Najvyšší volebný zisk strany bol sledovaný najmä v severných a severozápadných častiach mesta - v Bratislave - Rači (19,49%), Bratislave - Záhorskej Bystrici (18,90%), Bratislave - Devíne (18,87%) a Bratislave - Dúbravke (18,19%) doplnených o Bratislavu - Vrakuňu (18,03%) situovanú vo východnej časti mesta. Nadpriemerné výsledky vo voľbách zaznamenal Smer-SD takisto v mestských častiach Bratislava - Vajnory (17,75%), Bratislava - Devínska Nová Ves (17,46%) a Bratislava - Petržalka (17,46%). Naopak, najnižšie volebné preferencie v parlamentných voľbách registrovala strana Roberta Fica v prípade "prestížnejších" mestských častí lokalizovaných v centrálnej a južnej časti mesta, konkrétne v Bratislave - Starom Meste (12,13%), Bratislave - Čunove (12,54%), Bratislave - Jarovciach (13,84%), Bratislave - Rusovciach (14,10%), doplnených o Bratislavu - Karlovu Ves (15,65%) a Bratislavu - Nové Mesto (15,90%). Ak si odmyslíme volebno-preferenčný profil Bratislavy - Karlovej Vsi, potom Smer-SD podporuje najmä štvrtý bratislavský okres.

Obr. 10.3: Volebná podpora SDKÚ v parlamentných voľbách v jednotlivých mestských častiach Bratislavy v období rokov 1998-2012



Zdroj: ŠÚ SR 1998, 2002, 2006, 2010, 2012, vlastné prepočty

Obr. 10.4: Volebná podpora Smeru-SD v parlamentných voľbách v jednotlivých mestských častiach Bratislavy v období rokov 1998-2012

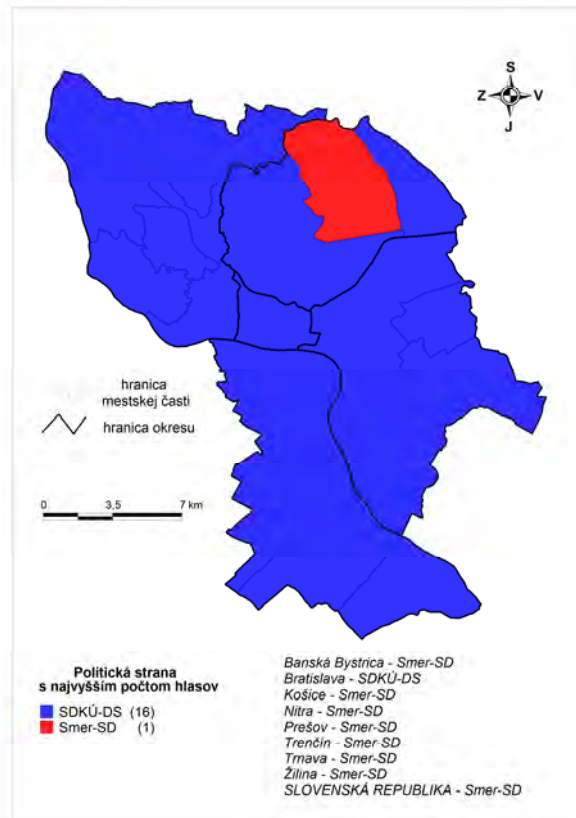


Zdroj: ŠÚ SR 1998, 2002, 2006, 2010, 2012, vlastné prepočty

Ak by sme konfrontovali volebné výsledky všetkých politických subjektov zúčastnených na parlamentných voľbách od roku 1998 v rámci mestských častí Bratislavy, zistili by sme, že okrem Bratislavy - Rače vo všetkých ostatných častiach mesta získala najvyšší počet hlasov pravicová SDKÚ-DS (obr. 10.5). V Bratislave - Rači dokázal historického lídra pravice pokoriť v počte získaných hlasov len Smer-SD, hoci v súčte len o niekoľko stoviek (11 547 vs. 11 135 z celkového počtu 48 011 platných hlasov odovzdaných vo voľbách 1998-2012). V tejto súvislosti je však potrebné upozorniť na skutočnosť, že v prípade SDKÚ-DS neboli započítavané volebné výsledky predvolebnej koalície SDK z roku 1998, ktorá pozostávala z politických strán nielen pravicovej politickej orientácie (SDSS) alebo pravicových politických subjektov, ktoré sa neskôr nestali súčasťou SDKÚ (KDH a SZS). I napriek tomu, že SDK mala životnosť len jedných volieb, dokázala v predmetnom období po SDKÚ-DS (22,41%) a Smere-SD (16,47%) ukoristiť tretí najvyšší počet hlasov - až desatinu zo všetkých odovzdaných (a platných) v Bratislave vo voľbách do NR SR počas obdobia rokov 1998-2012 (10,96%). Bratislava ako celok tak v predmetnom období celkom jednoznačne podporila pravicový politický prúd, najmä SDKÚ-DS, čo sa však už nedá konštatovať v prípade ostatných centier regionálnej

samosprávy na Slovensku. Tie boli typické najvyššou volebnou podporou deklarovanou v prospech Smeru-SD, ktorý ovládol rovnako tak i úroveň celoslovenskú.

Obr. 10.5: Politická strana s najvyšším počtom hlasov v parlamentných voľbách v jednotlivých mestských častiach Bratislavy v období rokov 1998-2012

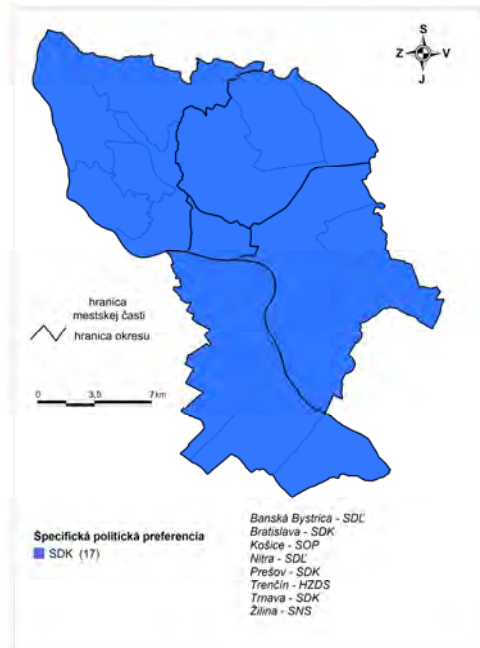


Zdroj: ŠÚ SR 1998, 2002, 2006, 2010, 2012, vlastné prepočty

Dôležitosť konkrétneho územia pre celkový volebný výsledok kandidáta, resp. strany názorne ilustruje miera, ktorú Madleňák (2012) označuje ako “špecifická politická preferencia”. Tento indikátor politicko-preferenčnej inklinácie územia definuje rozdiel medzi volebným výsledkom strany v sledovanom území a jeho volebným výsledkom za volebný obvod ako celok, t.j. v prípade volieb do NR SR za celú Slovenskú republiku, pričom zo zúčastnených strán selektuje tú, ktorá má tento pozitívny rozdiel, resp. kladnú odchýlku najvyššiu. Meria sa v percentuálnych bodoch. V prípade Bratislavy, rovnako ako i jej všetkých mestských častí, bola na začiatku sledovaného obdobia stranou s takouto najvyššou pozitívnou odchýlkou (od celoslovenského priemeru) proreformná SDK (obr. 10.6). Rovnako úspešne si strana viedla v Trnave a Prešove. V Banskej Bystrici a Nitre najmarkantnejšie prekročila svoj celoslovenský priemer spomedzi všetkých strán ľavicová SDE. V prípade zvyšných troch krajských miest sa v tomto kontexte jedná o prejav

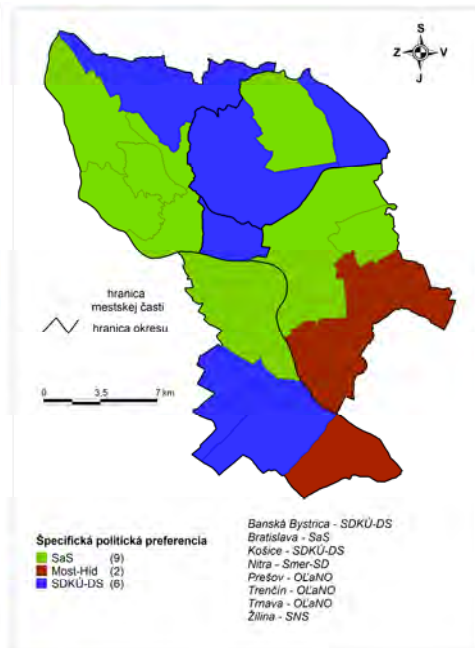
silného regionalizmu strany a jej vodcovskej osobnosti - Trenčín vo voľbách v roku 1998 podržal Mečiarovo HZDS, Žilina Slotovu SNS a Košice Schusterovu SOP. Z tohto pohľadu je vo vývoji Bratislavy zaujímavé, že ešte v strede analyzovanej periódy (r. 2006) jej všetky mestské časti pripadli z hľadiska špecifickej politickej preferencie jedinej politickej strane, konkrétne niekdajšiemu lídrovi pravice - SDKÚ-DS. Avšak pri príležitosti posledných parlamentných volieb sa situácia v rámci územia hlavného mesta diametrálne mení (obr. 10.7). Deväť mestských častí zvýraznilo nadštandardným spôsobom pozíciu nového pravicovo-liberálneho subjektu SaS, pričom tradične podporujúcu SDKÚ-DS už len šesť z nich. Juhovýchodne situované okrajové teritória metropoly (Bratislava - Podunajské Biskupice a Bratislava - Čunovo) typické výraznejším zastúpením obyvateľov maďarskej, resp. chorvátskej národnosti vyzdvihli intraurbánu pozíciu strany Mostu-Híd dôsledne sledujúcej etnické otázky. Podobne neštandardne vysoké volebné preferencie voči celoslovenskému priemeru už liberálna SaS neregistrovala na Slovensku v žiadnom krajskom meste. V tomto smere bolo najúspešnejšie novovzniknuté OĽaNO, ktoré sa vymykalo priemeru v konkurencii ostatných strán a republikového štandardu v Trnave, Trenčíne a Prešove. Banská Bystrica a Košice zostali verné SDKÚ-DS, Žilina vďaka regionálnemu zázemiu SNS a v Nitre svoj celoštátny priemer najmarkantnejšie prekročil vládny Smer-SD.

Obr. 10.6: Špecifická politická preferencia obyvateľstva v jednotlivých mestských častiach Bratislavy v parlamentných voľbách v roku 1998



Zdroj: ŠÚ SR 1998, 2002, 2006, 2010, 2012, vlastné prepočty

Obr. 10.7: Špecifická politická preferencia obyvateľstva v jednotlivých mestských častiach Bratislavy v parlamentných voľbách v roku 2012



Zdroj: ŠÚ SR 1998, 2002, 2006, 2010, 2012, vlastné prepočty

Hodnotenie politického správania elektorátu akéhokoľvek územia nemožno považovať za komplexné, pokiaľ venujeme pozornosť len volebnej podpore najsilnejších politických subjektov. Takéto nazeranie na socio-politickú situáciu v záujmovom území síce vypovedá o politicko-preferenčnej orientácii najväčšej časti miestneho obyvateľstva rozhodujúcou mierou, nedokáže však zachytiť diferenciaciu predmetného teritória z hľadiska miery diverzifikácie jeho volebných preferencií. Ako konštatuje Madleňák (2012), v sledovanom území môžu vzhľadom na vyššie spomenuté nastať tri modelové situácie:

- teritoriálna jednotka sa vyznačuje rôznou mierou dominancie jedného politického subjektu,
- teritoriálna jednotka je typická polarizovaným vzorcom volebných preferencií pri súperení dvoch hlavných politických subjektov,
- teritoriálna jednotka je vzhľadom na volebnú podporu jednotlivých strán charakteristická fragmentovaným vzorcom volebných preferencií, pri ktorom absentuje výraznejšia podpora jednej či dvoch politických subjektov.

Za účelom identifikovania či naopak vylúčenia dominancie jednej politickej strany v predmetnom území sa využíva index dominancie, ktorý Kowalski a Śleszyński (2000) definujú ako:

$$I_d = \frac{A - B}{B},$$

v ktorom I_d predstavuje index dominancie, A relatívny počet hlasov

strany s najvyšším počtom hlasov v predmetnej teritoriálnej jednotke a B relatívny počet hlasov strany s druhým najvyšším počtom hlasov v predmetnej teritoriálnej jednotke.

O dominancii jednej strany potom môžeme hovoriť v prípade, ak je splnená podmienka $30\% < A < 133\% B$.

Ak sa v sledovanom území nepotvrdí dominancia jednej strany, má v jeho prípade zmysel uvažovať o existencii polarizovaného vzorca volebného správania. Ten je možné identifikovať za pomoci nasledovného vzťahu:

$$I_p = \frac{A + B}{100} \cdot \frac{B}{A} - \frac{CD}{2AB},$$

v ktorom I_p predstavuje index polarizácie, A relatívny počet

hlasov strany s najvyšším počtom hlasov v predmetnej teritoriálnej jednotke, B relatívny počet hlasov strany s druhým najvyšším počtom hlasov v predmetnej teritoriálnej jednotke, C relatívny počet hlasov strany s tretím najvyšším počtom hlasov v predmetnej teritoriálnej jednotke a D relatívny počet hlasov strany so štvrtým najvyšším počtom hlasov v predmetnej teritoriálnej jednotke.

O polarizovanom vzorci volebných preferencií územia je možné hovoriť v prípade, ak je splnená podmienka $60\% - B < A < 2B - C$.

Ak sa v predmetnej teritoriálnej jednotke v prípade posudzovania vzájomného pomeru volebných výsledkov politických strán nepotvrdila ani dominantnosť a ani polarizovanosť ich volebnej podpory, vtedy hovoríme o fragmentovanom vzorci volebných preferencií jej obyvateľstva.

Na začiatku sledovanej periódy rokov 1998-2012 vykazoval priestorový vzorec volebných preferencií Bratislavy znaky dominancie jednej strany, konkrétne protimečiarovsky orientovanej predvolebnej koalície SDK, ktorá svoje exkluzívne postavenie potvrdila vo všetkých sedemnástich mestských častiach hlavného mesta (obr. 10.8). Na celoslovenskej úrovni však prevládal fragmentovaný vzorec volebnej podpory politických strán, ktorý sa prejavil rovnako tak i v Žiline a Nitre. SDK ako najdôležitejší článok budúcej vládnej koalície dokázala okrem hlavného mesta krajiny prejavit' svoju dominantnosť ešte v metropole východného Slovenska - v Košiciach, a Šariša - v Prešove. Volebný súboj dvoch hlavných aktérov parlamentných volieb v roku 1998 bol najviac citeľný na západnom Slovensku v Trenčíne (HZDS vs. SDK) a Trnave (SDK vs. HZDS), v ktorých bol registrovaný polarizovaný vzorec volebných preferencií. Špecifický charakter polarizácie politickej súťaže bol evidovaný v Banskej Bystrici, kde najväčším konkurentom proreformnej SDK bola ľavicová SDĽ, ktorá tak potvrdzovala svoje tradičné postavenie v politickom živote metropoly stredného Slovenska.

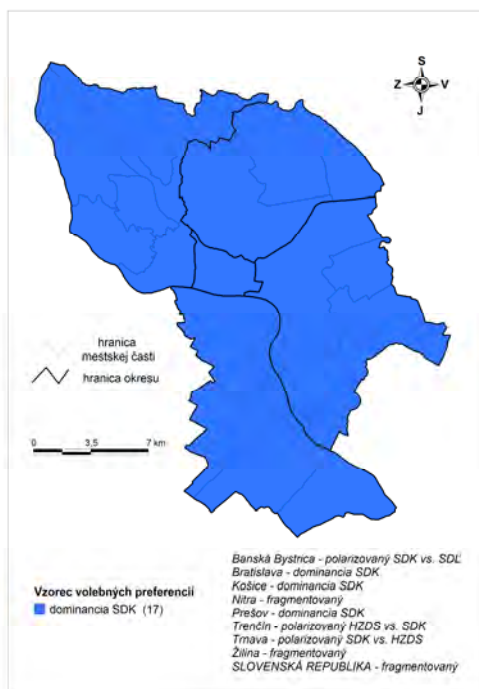
O štyri roky neskôr sa situácia v hlavnom meste Slovenskej republiky mierna zmenila (obr. 10.9). Pätnásť mestských častí dominantným spôsobom ovládla novovzniknutá SDKÚ, ktorá vyrástla z veľkej časti na základoch predvolebnej koalície z roku 1998 - SDK. V dvoch katastrálnych územiach mesta, konkrétne v Bratislave - Podunajských Biskupiciach a Bratislave - Rači bol však pozorovaný fragmentovaný vzorec volebných preferencií elektorátu. Celkovo však mestu dominovala pravicová SDKÚ. Konštatovanie o fragmentovanom vzorci politického kontestu v prípade volieb do NR SR v roku 2002 však platí nielen pre dve spomínané mestské časti Bratislavy, ale i pre zvyšné krajské mestá i Slovenskú republiku ako celok.

Rozdelenie politických kariet zo strany elektorátu v nasledujúcich parlamentných voľbách v roku 2006 potvrdilo pravicový ráz Bratislavy (obr. 10.10). Podobne ako v roku 1998, i teraz bola vo všetkých mestských častiach metropoly Slovenska sledovaná dominancia jednej politickej strany. Tentokrát si takúto jednoznačnú pozíciu dokázala vybudovať pravicová SDKÚ-DS, ktorá ukázala svoju silu a potenciál rastu v rámci hlavného mesta už v predchádzajúcich voľbách. V tomto období pôsobila v celospoločenskom kontexte ako jednoznačný líder pravice a ideologický a hodnotový oponent preferenčne i priestorovo sa rozmáhajúceho Smeru-SD. V ostatných centrách regionálnej samosprávy (ako i v prípade Slovenskej republiky ako celku) sa potvrdil trend z minulého obdobia, keď pre ich politicko-preferenčný profil bola charakteristická fragmentovanosť volebných preferencií obyvateľstva. Jediná zmena nastala v prípade Nitry, ktorá ňou akoby predznamenávala budúci ráz politického zápasu na Slovensku. Práve v rámci nej dokázala po prvýkrát prejavit' svoju dominanciu dlhodobo najpopulárnejšia strana na Slovensku - Smer-SD.

Pri príležitosti volieb na konci minulej dekády sa v rámci územia Bratislavy začal radikálnym spôsobom prejavovať úpadok dlhodobého pravicového lídra - SDKÚ-DS (obr. 10.11). Kým v roku 2006 mala strana bývalého predsedu Mikuláša Dzurindu dominantnú pozíciu vo všetkých mestských častiach slovenskej metropoly, o štyri roky neskôr už len v piatich z nich, a to konkrétne v jej tradičných lokálnych baštách v centre

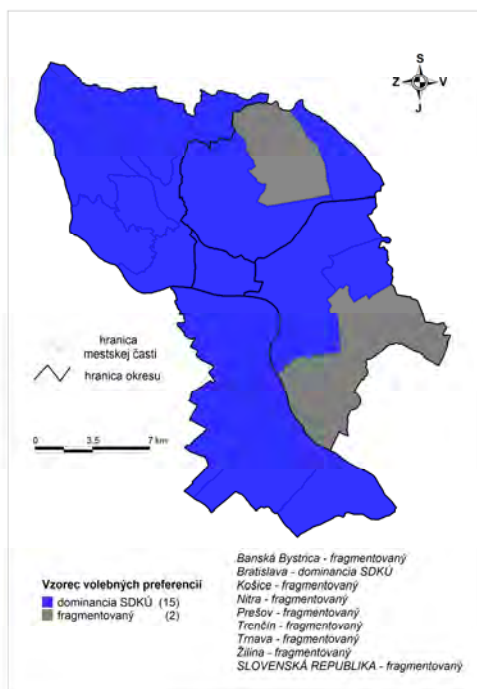
mesta (Bratislava - Staré Mesto a Bratislava - Karlova Ves) a na jeho južnom okraji (Bratislava - Jarovce, Bratislava - Rusovce a Bratislava - Čunovo). Tento trend zapríčiňnil, že Bratislava ako celok pôsobila navonok fragmentovaným vzorcom volebných preferencií jej obyvateľstva. Nastupujúcej dominancii Smeru-SD dokázali (zatiaľ) nepodľahnúť ešte ďalšie významné regionálne centrá, a to Košice a Banská Bystrica. V prípade ostatných krajských miest, ako i celej Slovenskej republiky, však strana Roberta Fica zdecimovala všetkých politických konkurentov a výrazne si upevnila svoju pozíciu v rámci mesta.

Obr. 10.8: Vzorec volebných preferencií obyvateľstva v jednotlivých mestských častiach Bratislavy v parlamentných voľbách v roku 1998



Zdroj: ŠÚ SR 1998, vlastné prepočty

Obr. 10.9: Vzorec volebných preferencií obyvateľstva v jednotlivých mestských častiach Bratislavy v parlamentných voľbách v roku 2002

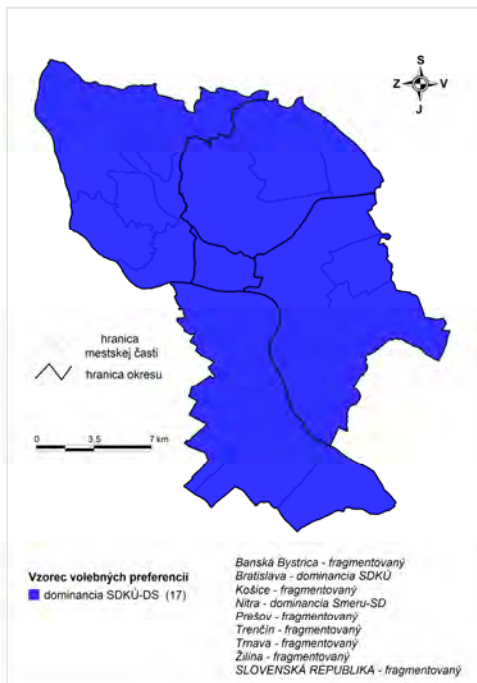


Zdroj: ŠÚ SR 2002, vlastné prepočty

Posledné voľby do NR SR uskutočnené v roku 2012 len potvrdili trend nastúpený v predchádzajúcom období. Tie mestské časti, ktoré sa dva roky predtým vyznačovali fragmentovaným vzorcom politickej súťažnosti, prejavili svoju inklináciu k vládnemu Smeru-SD (obr. 10.12). Výnimkou bola len na severozápadnom okraji lokalizovaná Bratislava - Devínska Nová Ves, ktorá si svoj pôvodný status obhájila. K nej sa pridružilo zvyšných päť mestských častí z centra a južnej časti metropoly, ktoré boli v minulosti typické dominantnou volebnou podporou tradične vyjadrenou smerom k SDKÚ-DS, resp. SDK. V ich prípade došlo k transformácii ich politicko-preferenčného profilu

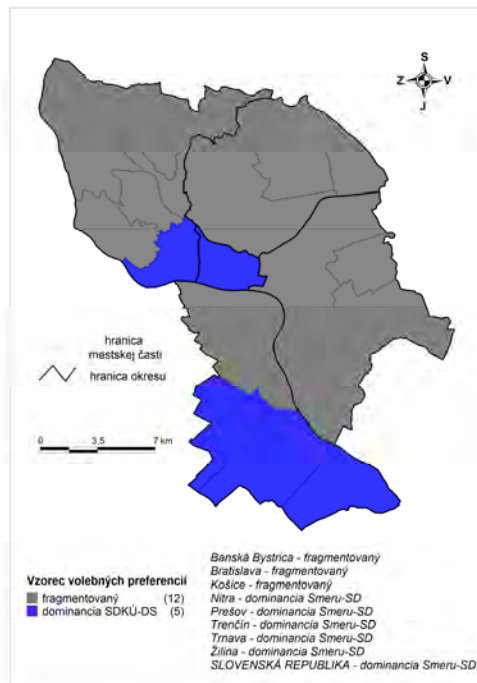
z dominantného (v prospech SDKÚ-DS) na fragmentovaný. V konečnom dôsledku to znamenalo, že po prvýkrát v histórii v žiadnej mestskej časti Bratislavy nedokázala dominovať jedna zo stredo-pravých či pravicových strán. Na celoslovenskej úrovni, ako i v prípade zvyšných centier regionálnej samosprávy, potvrdil svoju dominanciu ľavicový Smer-SD. Vzhľadom na vyššie uvedené bude celkom určite zaujímavé sledovať ďalší vývoj politicko-preferenčnej orientácie našej metropoly - či dokáže politická strana súčasného premiéra potvrdiť svoj nástup v rámci teritória hlavného mesta alebo sa Bratislava vráti späť k svojim pravicovým koreňom, ktoré boli pre jej vývoj po roku 1989 tak príznačné a vďaka ktorým bola dlhodobo politicky čitateľná.

Obr. 10.10: Vzorec volebných preferencií obyvateľstva v jednotlivých mestských častiach Bratislavy v parlamentných voľbách v roku 2006



Zdroj: ŠÚ SR 2006, vlastné prepočty

Obr. 10.11: Vzorec volebných preferencií obyvateľstva v jednotlivých mestských častiach Bratislavy v parlamentných voľbách v roku 2010

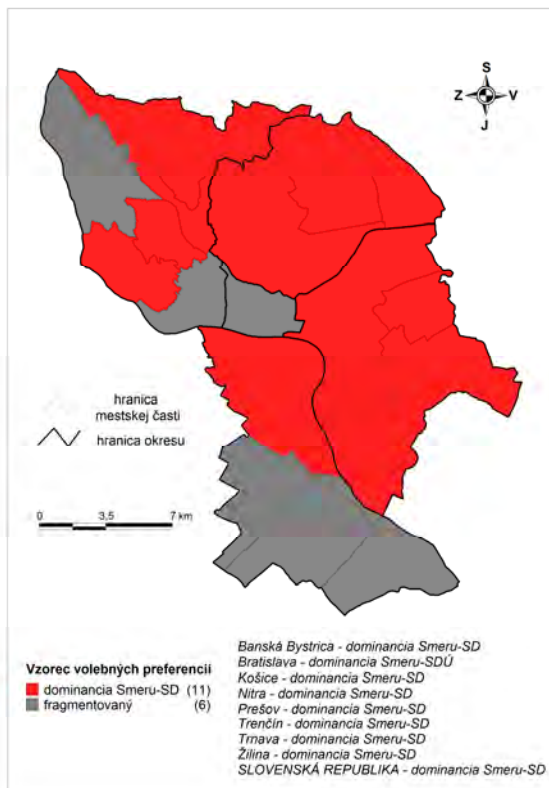


Zdroj: ŠÚ SR 2010, vlastné prepočty

Vnímanie politických pomerov izolovane cez prizmu volebných výsledkov konkrétnych strán však neumožňuje hodnotiť politicko-preferenčné inklinácie obyvateľstva konkrétneho územia komplexne, t.j. z hľadiska jeho širších, ideologických súvislostí. Za účelom pochopenia volebného správania elektorátu z jeho celistvej perspektívy je preto nevyhnutné vnímať kondíciu jednotlivých zoskupení strán podobnej ideologickej a hodnotovej výbavy prostredníctvom ich usporiadania v jednotlivých politických blokoch reprezentujúcich určitý súbor politík, resp. politickej orientácie ako takej. Madle-

ňák (2012) vo svojej štúdií rozlišuje medzi stredo-pravým, nacionalisticko-populistickým a ľavicovým politickým prúdom (blokom, formáciou), v istých špecifických prípadoch proti sebe stavia dva hlavné politické bloky, a síce stredo-pravý na jednej strane a nacionalisticko-populistický a ľavicový na strane druhej.

Obr. 10.12: Vzorec volebných preferencií obyvateľstva v jednotlivých mestských častiach Bratislavy v parlamentných voľbách v roku 2012

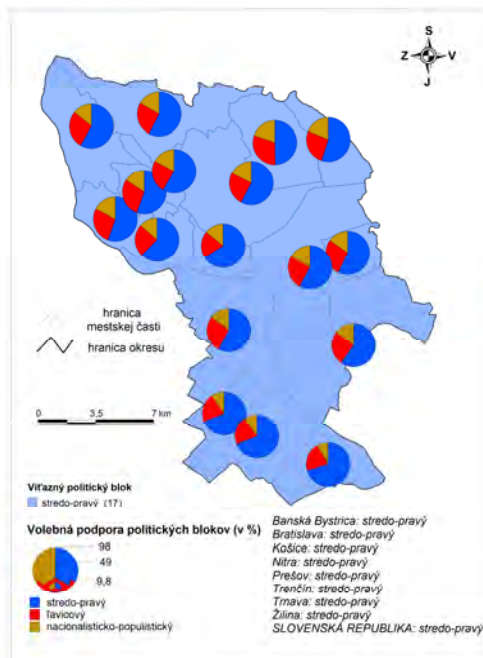


Zdroj: ŠÚ SR 2012, vlastné prepočty

V našom prípade boli k politickým subjektom tvoriacim hlavnú časť stredo-pravého politického bloku v období rokov 1998-2012 zaradené nasledujúce strany (v abecednom poradí): ANO, KDĽ, Most-Híd, OKS, SaS, SDK, SDKÚ-DS (predtým SDKÚ), SF a SMK-MKP, k nacionalisticko-populistickému prúdu HZD, ĽS-HZDS (predtým HZDS), ĽS-NS, PSNS, SNS a k ľavicovému KSS, SDA, SĽĽ, Smer-SD (predtým Smer), SOP a ZRS. Ak by sme uvažovali v týchto intenciách, potom najúspešnejším politickým blokom bol v záujmovej perióde na celoslovenskej úrovni stredo-pravý politický blok, ktorý navyše dominoval i vo všetkých krajských mestách na čele s hlavným mestom Slovenskej republiky. Navyše, prúd stredo-pravých politických subjektov dokázal získať najvyššiu podporu vo všetkých mestských častiach Bratislavy, vrátane Bratislavy - Rače, v ktorej sa ako samostatná strana tešil najvyššej volebnej priazni

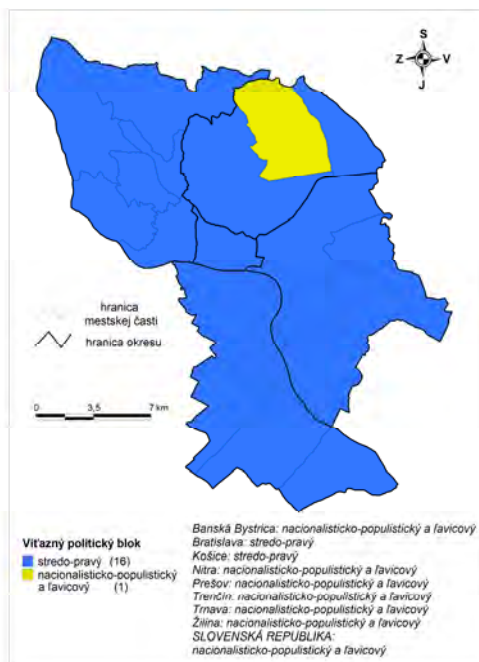
obyvateľstva Smer-SD (obr. 10.13). Najvyššiu dominanciu v podaní pravicových strán bolo možné pozorovať v mestských častiach na pravom brehu rieky Dunaja (s výnimkou Bratislavy - Petržalky), t.j. v Bratislave - Čunove (68,09%), Bratislave - Jarovciach (66,70%) a Bratislave - Rusovciach (66,61%), doplnených o centrálnu časť mesta (64,21%) so susednou Bratislavou - Karlovou Vsou (60,07%), kde sa stredo-pravý politický blok tešil z volebných výsledkov nad hranicou 60%. Naopak, svoje najmenej výrazné víťazstvo s volebným ziskom pod 55% registroval v prípade Bratislavy - Rače (50,42%), Bratislavy - Devína (53,14%), Bratislavy - Vajnôr (53,20%), Bratislavy - Dúbravky (53,57%) a Bratislavy - Vrakune (54,89%) situovaných v severnej, resp. východnej časti mesta. História však neraz dokázala, že spolupráca na poli politiky (a to nielen na regionálnej či lokálnej úrovni) dokáže vzniknúť i naprieč politickými blokmi.

Obr. 10.13: Volebná podpora politických blokov v parlamentných voľbách v jednotlivých mestských častiach Bratislavy v období rokov 1998-2012



Zdroj: ŠÚ SR 1998, 2002, 2006, 2010, 2012, vlastné prepočty

Obr. 10.14: Víťazný politický blok v parlamentných voľbách v jednotlivých mestských častiach Bratislavy v období rokov 1998-2012



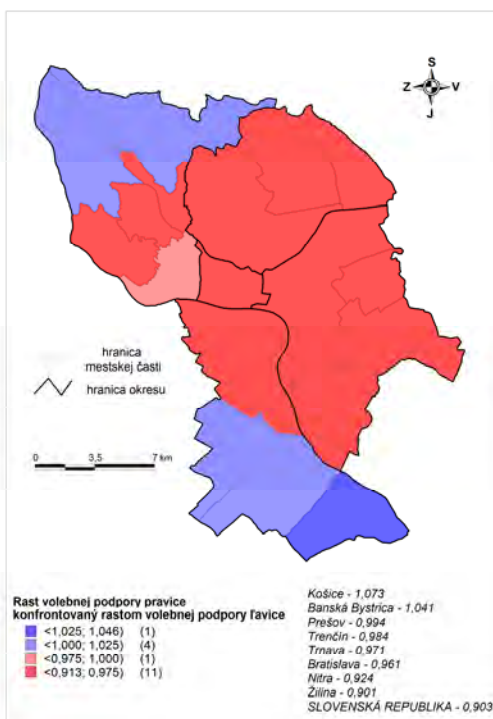
Zdroj: ŠÚ SR 1998, 2002, 2006, 2010, 2012, vlastné prepočty

Ako dôkaz toho možno uviesť zloženie vládnej koalície rokov 2006-2010, ktorá sa pozostávala z dvoch nacionalisticko-populistických (ĽS-HZDS a SNS) a jednej ľavicovej strany (Smer-SD). Preto, ak by sme hodnotili ich politickú silu spoločne, na regionálnej a celoslovenskej úrovni by sme dospeli k celom odlišným zisteniam. Okrem Bratislavy a Košíc by v ostatných krajských mestách vyhral v sledovanej perióde rokov 1998-2012

práve blok nacionalisticko-populistických a ľavicových strán, rovnako tak v Slovenskej republike ako celku. Situácia v rámci hlavného mesta by sa zmenila len minimálne, keď jedine Bratislava - Rača by inklinovala skôr k nacionalisticko-populistickému a ľavicovému prúdu, zatiaľ čo ostatné mestské časti by aj naďalej presadzovali stredo-pravé politické videnie (obr. 10.14).

Je zrejmé, že v rámci Bratislavy sa pod nárast volebných preferencií bloku nacionalisticko-populistických a ľavicových politických zoskupení podpísal najmä razantný vzostup volebnej podpory Smeru-SD. Preto sa veľmi zaujímavou javí byť otázka, ako na tento atak ľavice dokázal v jednotlivých častiach mesta reagovať tradičný garant politickej pečate Bratislavy - blok pravicových strán. Za týmto účelom sme v jednotlivých lokalitách Bratislavy, v sledovanom 15-ročnom období, konfrontovali medzivolebnú mieru rastu podpory stredo-pravých politických strán s volebno-preferenčným rastom ľavicových zoskupení. Výsledkom toho je zistenie, že pravica dokázala v analyzovanom období ako celku rásť rýchlejšie len v piatich (okrajových) mestských častiach, konkrétne na juhu v Bratislave - Čunove, Bratislave - Rusovciach a Bratislave - Jarovciach a na severozápade v Bratislave - Devínskej Novej Vsi a Bratislave - Záhorskej Bystrici, t.j. v populačne (naj)menších častiach hlavného mesta (obr. 10.15).

Obr. 10.15: Rast volebnej podpory pravice konfrontovaný rastom volebnej podpory ľavice v parlamentných voľbách v jednotlivých mestských častiach Bratislavy v období rokov 1998-2012



Zdroj: ŠÚ SR 1998, 2002, 2006, 2010, 2012, vlastné prepočty

Naopak, v ostatných lokalitách slovenskej metropoly bolo zaznamenané rýchlejšie tempo rastu bloku ľavicových strán (de facto Smeru-SD), pričom najviac sa pomyselne nožnice medzi nárastom volebnej podpory ľavice a pravice rozovreli v Bratislave - Lamači, Bratislave - Devíne, Bratislave - Podunajských Biskupiciach, Bratislave - Dúbravke a Bratislave - Vajnorochoch, ktoré z hľadiska veľkosti populácie môžeme zaradiť k priemerným, resp. menším častiam hlavného mesta. Dôležitá je však skutočnosť, že v najväčších, "sídľiskových" lokalitách mesta (Bratislava - Petržalka, Bratislava - Ružinov, Bratislava - Nové Mesto) dokázal pri zohľadnení tempa rastu stredo-pravých politických strán rovnako tak rásť rýchlejšie ľavicový blok, pričom tomuto trendu sa nevyhlo ani tradičné mestské centrum pravice, Bratislava - Staré Mesto. Za Bratislavu ako celok tak možno konštatovať, že v analyzovanom období rokov 1998-2012 rástla v hlavnom meste Slovenska rýchlejším tempom podpora ľavicových strán pri komparácii so stranami lokalizovanými na pravej strane politického spektra. Rovnaký vývoj bol sledovaný i v ostatných centrách regionálnej samosprávy s výnimkou Košíc a Banskej Bystrice, v ktorých rýchlejšie posilňoval práve stredo-pravý blok strán. Veľkým mementom pre status Bratislavy ako bašty slovenskej pravice sa do budúcnosti javí byť zistenie, že rýchlejším tempom narastala volebná podpora ľavice v porovnaní s pravicom už len v Žiline, Nitre a za Slovenskú republiku ako celok.

Prezidentské voľby 1999-2009

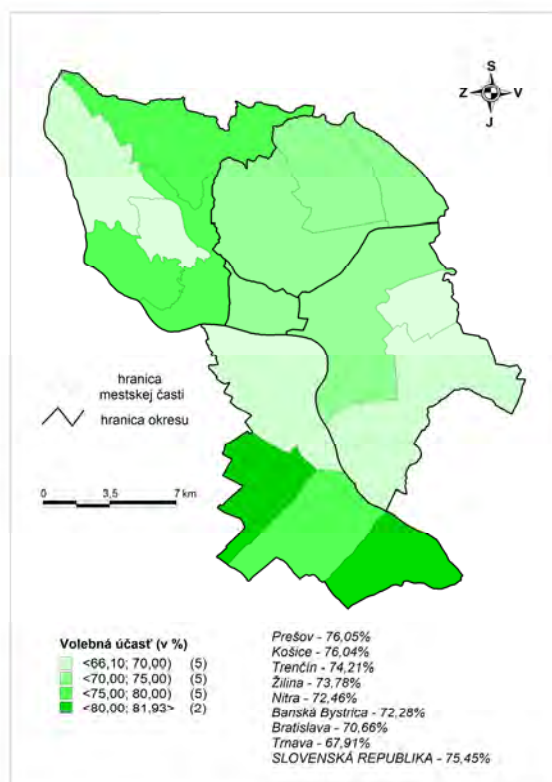
Na základe ústavného zákona z roku 1999 bola ustanovená priama voľba prezidenta Slovenskej republiky. Dovtedy volila hlavu štátu Národná rada Slovenskej republiky a takýmto spôsobom bol zvolený i prvý prezident v novodobej histórii Slovenska, Michal Kováč. Od tohto historického míľnika volili prezidenta republiky už len občania, ktorým bolo delegované právo voliť prvého muža krajiny. V tejto pasáži práce sa budeme bližšie venovať práve priamym voľbám hlavy štátu, ktoré prebehli dvojkolovo spolu trikrát a to v rokoch 1999, 2004 a 2009. Budeme si všímať volebnú účasť a podporu jednotlivých kandidátov vždy v druhom kole volieb, ktoré rozhodlo o tom, kto na nasledujúcich päť rokov bude zastávať najvyšší politicko-reprezentatívny post v krajine.

Prezidentské voľby sa zo strany obyvateľstva tešia na Slovensku pomerne vysokej volebnej účasti. Tá dosahuje vyššiu úroveň už len v prípade volieb parlamentných. I napriek tomu však možno konštatovať, že podobne ako pri ostatných typoch volieb, i v tomto prípade je z časového hľadiska zaznamenávaný pokles volebnej angažovanosti občanov pri hlasovaní o hlave štátu. Zdá sa však, že geografická schéma volebnej aktivity obyvateľstva platí na Slovensku bez ohľadu na to, o aký typ volieb sa jedná. Tie časti krajiny, ktoré sú aktívnejšie pri hlasovaní pri jednom type volieb, spravidla sa zodpovednejšie stavajú i k voľbám iného typu. Naopak, tie oblasti štátu, v ktorých prevažuje volebná letargia občanov pri istom type volieb, sú elektorálne pasívne zvyčajne i pri hlasovaní iného druhu. V tejto súvislosti však treba upozorniť na špecifikum druhého kola prezidentských volieb, do ktorého ak nepostúpi kandidát typický istým regionálnym vzorcom volebnej podpory, zvyčajne to má za následok deformáciu priestorového pra-

vidla o výške volebnej participácie jednotlivých častí krajiny. V nasledujúcej pasáži bude pozornosť venovaná intraurbánnym diferenciami Bratislavy z hľadiska volebnej participácie obyvateľstva jej jednotlivých mestských častí a podpory jednotlivých kandidátov, ktorým sa podarilo v konkrétnych voľbách získať dostatočný počet hlasov na to, aby sa uchádzali o post hlavy štátu v rozhodujúcom druhom kole volieb. Bratislava ako celok bude konfrontovaná s celoslovenským trendom, ako i so vzorcami volebného správania ostatných veľkých regionálnych centier Slovenska.

Volebná angažovanosť obyvateľov v jednotlivých lokalitách Bratislavy bola pri príležitosti prvých priamych volieb prezidenta uskutočnených v roku 1999 pomerne variabilná (obr. 10.16). Najvyšší záujem o druhé kolo prezidentských volieb prejavili predovšetkým obyvatelia štvrtého a piateho bratislavského okresu (s výnimkou Bratislavy - Devínskej Novej Vsi a Bratislavy - Dúbravky, resp. Bratislavy - Petržalky). Najvyššia volebná účasť bola zaznamenaná v južných, okrajových častiach mesta – v Bratislave - Jarovciach (81,93%) a Bratislave - Čunove (81,34%), kde sa pohybovala nad hranicou 80%.

Obr. 10.16: Volebná účasť v prezidentských voľbách v roku 1999 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy



Zdroj: ŠÚ SR 1999, vlastné prepočty

Volebná participácia obyvateľstva nad úrovňou 3/4 oprávnených voličov bola registrovaná taktiež v Bratislave - Záhorskej Bystrici (76,42%), Bratislave - Rusovciach (75,64%), Bratislave - Devíne (75,57%), Bratislave - Lamači (75,24%) a Bratislave - Karlovej Vsi (75,01%), t.j. zväčša v severozápadných lokalitách metropoly Slovenskej republiky. Naopak, najnižšia volebná účasť (pod hranicu 70%) bola príznačná pre Bratislavu - Devínsku Novú Ves (66,10%) a Bratislavu - Dúbravku (69,67%) rozprestierajúce sa rovnako na severozápade hlavného mesta, Bratislavu - Podunajské Biskupice (67,72%) a Bratislavu - Vrakuňu (67,86%) na jeho opačnom, juhovýchodnom okraji a takisto pre populačne najväčšiu mestskú časť - Bratislavu - Petržalku (68,12%). Takmer totožný priestorový vzorec volebnej angažovanosti obyvateľstva bol pozorovaný v rámci intraurbánnej štruktúry Bratislavy i v prípade volieb parlamentných. Pri konfrontácii s ostatnými centrami regionálnej samosprávy, či Slovenskej republiky ako celku, Bratislava v záujme o druhé kolo prezidentských volieb v roku 1999 citeľne zaostáva (70,66%), keď nižšia elektorálna participácia bola zaregistrovaná už len v Trnave (67,91%). Naopak, celoslovenský priemer volebnej angažovanosti bol v prípade spomínaných volieb prekročený na východe krajiny v Prešove a v Košiciach, čo možno vysvetliť regionálnym zázemím jedného z kandidátov, a to konkrétne budúceho prezidenta Rudolfa Schustera.

Ochota vyjadriť podporu tomuto kandidátovi (rovnako ako jej teritoriálny vzorec) nielen v jednotlivých častiach Slovenska, ale i v samotnom meste Bratislava, súvisela v oboch kolách voľby v citeľnej miere s osobou Vladimíra Mečiara a dominantnou socio-politickou konfliktnou líniou druhej polovice deväťdesiatych rokov - mečiarizmus vs. antimečiarizmus. Preto i geografická mozaika volebného zisku Rudolfa Schustera vo voľbách v roku 1999 nesie v rámci hlavného mesta Slovenskej republiky prvky podpory pravicového politika, hoci ním samotný kandidát nikdy nebol (obr. 10.17). Protežovala ho však široká vládna koalícia SDK, SDL, SMK a SOP, pričom poslednej menovanej strany bol sám predsedom. Rozhodujúci pre podporu Rudolfa Schustera v Bratislave bol však príspevok proreformne orientovanej predvolebnej koalície z parlamentných volieb predchádzajúceho roku, SDK, ktorá sa tu tešila výraznej obľube elektorátu. Práve preto tento kandidát evidoval najvyšší volebný zisk v mestských častiach situovaných na južnom okraji mesta (Bratislava - Čunovo 83,79%, Bratislava - Rusovce 78,96% a Bratislava - Jarovce 78,47%), a rovnako tak i v jeho centre (Bratislava - Staré Mesto 75,12%), kde ho podporili viac ako ¾ zúčastnených voličov. Naopak, najmenej sa budúcemu prezidentovi preferenčne darilo v severne a severovýchodne ležiacich okrajových častiach mesta (najmä v treťom bratislavskom okrese), pričom najnižšiu volebnú podporu registroval v Bratislave - Záhorskej Bystrici (56,62%), Bratislave - Rači (62,35%), Bratislave - Vajnorochoch (62,58%), Bratislave - Devíne (63,39%), ale takisto v Bratislave - Novom Meste (67,96%) a Bratislave - Ružinovce (68,09%), v ktorých získal menej ako 70% hlasov, čo mu však stále stačilo k pohodlnému víťazstvu nad Vladimírom Mečiarom vo všetkých mestských častiach metropoly Slovenska. Vyšší podiel hlasov než v Bratislave (70,78%) získal Rudolf Schuster spomedzi krajských miest už len na východe Slovenska v Košiciach (82,40%) a Prešove (72,48%), čo len potvrdilo silný vplyv

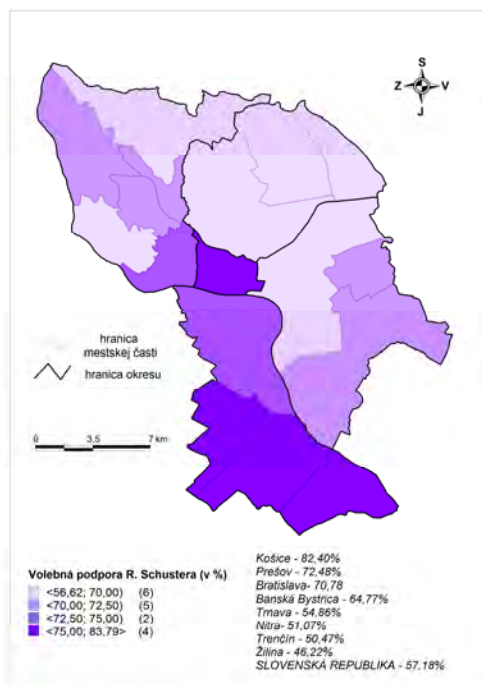
regionalizmu na výsledky prvých priamych prezidentských volieb z roku 1999. Najmä vysoká podpora metropoly východu nemohla nikoho zaskočiť, nakoľko spomínaný kandidát bol dlhoročným (a pomerne úspešným i obľúbeným) primátorom druhého najväčšieho mesta krajiny. Horší volebný výsledok než Vladimír Mečiar zaknihoval len v prípade Žiliny (46,22%), pričom dokázal na svoju stranu prikloniť Trenčín (50,47%), Nitrú (51,07%) i Trnavu (54,86%), kde sa dávali (vzhľadom na etablovanú regionálnu pozíciu HZDS) vyššie šance uspieť práve jeho konkurentovi. Budúcu hlavu štátu tak podporilo najmä mestské obyvateľstvo, kým jeho protikandidát sa výrazne opieral o volebný hlas vidieka. Na celoslovenskej úrovni dokázal Rudolf Schuster v druhom kole volieb získať celkovo 57,18%.

Vítazstvo Vladimíra Mečiara v Bratislave sa neočakávalo a prognózy sa aj naplnili. V hlavnom meste Slovenska získal bývalý dvojnásobný premiér len 29,22% hlasov, pričom, ako bolo spomínané, svojho konkurenta nedokázal poraziť ani v jednej mestskej časti. Priestorová mozaika jeho volebnej podpory bola samozrejme inverzným priemetom volebných výsledkov jeho úspešného protikandidáta (obr. 10.18). Predsedu HZDS volilo najviac obyvateľov v severne a severovýchodne sa rozprestierajúcich okrajových katastrálnych územiach mesta, konkrétne v Bratislave - Záhorskej Bystrici (43,37%), Bratislave - Rači (37,64%), Bratislave - Vajnorochoch (37,41%) a Bratislave - Devíne (36,60%), v ktorých získal viac ako tretinu platných hlasov. Naopak, najmenej sa mu darilo na pravej strane rieky Dunaj (v Bratislave - Čunove 16,20%, Bratislave - Rusovciach 21,03%, Bratislave - Jarovciach 21,52% a Bratislave - Petržalke 27,44%) a v centrálnej časti mesta v Bratislave - Starom Meste (24,87%) a susednej Bratislave - Karlovej Vsi (26,49%), kde ho podporila len približne štvrtina až pätina občanov zúčastnených na voľbách. Ako už bolo spomínané, z krajských miest dokázal ovládnuť len Žilinu (53,77%), pričom isté sklamanie z jeho tábora bolo určite cítiť z výsledkov z Trenčína (49,52%), Nitry (48,92%) a Trnavy (45,13%). Treba však jedným dychom dodať, že Vladimíra Mečiara odmietnutie zo strany najväčších miest Slovenska prekvapiť v zásade nemohlo, nakoľko rurálny profil sympatizantov jeho strany bol dlhodobo známy. Jeho prehra vo východoslovenských centrách (v Košiciach 17,60% a Prešove 27,51%) bola v podstate vopred uzavretou záležitosťou. V celorepublikovom (a teda rozhodujúcom) meradle zaostal za Rudolfom Schusterom o takmer pätnásť percentuálnych bodov, keď dokázal presvedčiť nepostačujúcich 42,81% občanov, ktorí prišli v druhom kole volieb odovzdať niektorému z kandidátov svoj voličský hlas.

Prezidentské voľby, ktoré sa konali o päť rokov neskôr a ktoré boli druhými priamymi v histórii samostatnej Slovenskej republiky, boli zaujímavé hneď z niekoľkých hľadísk. Prvý (a zatiaľ aj posledný) krát nastala situácia, že volebná účasť v druhom kole bola nižšia ako v prvom. Tento "volebno-participačný" paradox bol zapríčinený najmä touto skutočnosťou, že ani jeden pravicovo-orientovaný kandidát nedokázal získať dostatočný počet hlasov na postup do druhého kola volieb. Sklamaním veľkej časti slovenskej verejnosti bolo najmä vyradenie Eduarda Kukana už v prvom kole z pozície najsilnejšieho kandidáta stredo-pravých strán. Len tesne jeho volebný zisk prekonal veľké prekvapenie volieb, budúci prezident Ivan Gašparovič (volebné skóre vyššie o 0,19

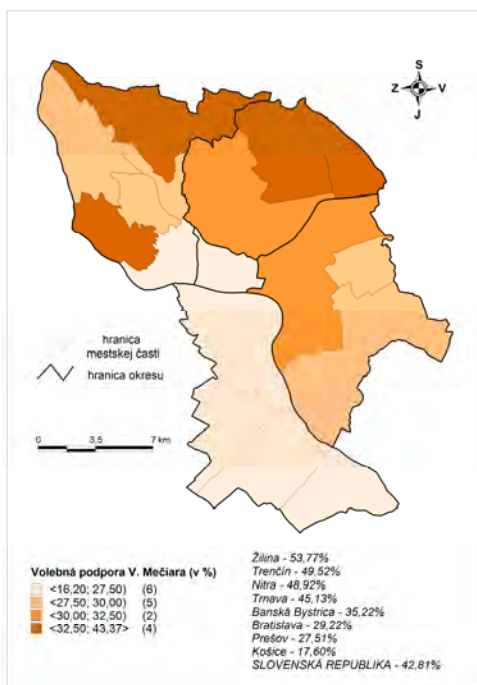
percentuálneho bodu; ďalej aj ako *p.b.*), ktorý do druhého kola postúpil po boku neúspešného kandidáta z roku 1999, Vladimíra Mečiara. Druhou veľkou zaujímavosťou týchto volieb bolo to, že kandidát z druhého miesta dokázal v rozhodujúcom, druhom kole zdolať víťaza úvodného kola a to i napriek tomu, že po prvom meraní síl mal manko viac ako desiatich percentuálnych bodov (22,28% vs. 32,73%). V tejto súvislosti však treba spomenúť, že opäť raz (a de facto v takých rozmeroch i naposledy) sa v plnej nahote prejavila socio-politická konfliktná línia “mečiarizmus vs. antiméčiarizmus“. Budúceho prezidenta otvorene podporoval preferenčne sa rozmáhajúci Smer a rovnako i jeho domovská strana HZD, pričom v istej nezanedbateľnej miere sa mohol v druhom kole volieb spoľahnúť i na pravicového voliča, ktorý si dokázal po fiasku z prvého kola nájsť v istom počte cestu k hlasovacej urne.

Obr. 10.17: Volebná podpora Rudolfa Schusteru v prezidentských voľbách v roku 1999 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy



Zdroj: ŠÚ SR 1999, vlastné prepočty

Obr. 10.18: Volebná podpora Vladimíra Mečiara v prezidentských voľbách v roku 1999 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy

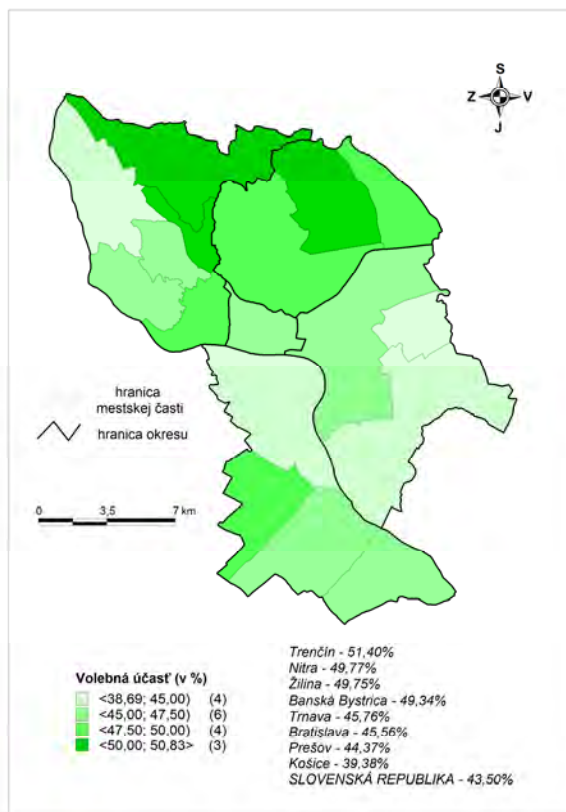


Zdroj: ŠÚ SR 1999, vlastné prepočty

Volebná účasť v druhom kole volieb bola v roku 2004 vôbec najnižšou v histórii priamej voľby prezidenta zohľadňujúc pritom jej úvodné i rozhodujúce kolá, keď dosiahla len 43,50%, t.j. o 4,5 percentuálneho bodu nižšiu úroveň než v prvom kole. Bratislava síce v tomto ukazovateli celoslovenský priemer mierne prekročila (45,56%), avšak z krajských miest bola nižšia volebná angažovanosť elektorátu sledovaná už len na východe Slovenska v Košiciach (39,38%) a Prešove (44,37%). Volebná participácia na tak

nízkej úrovni v prípade troch najväčších miest Slovenskej republiky svedčí o sklamaní pravicového voliča z výsledkov prvého kola. Naopak, Trenčín (51,40%), Nitra (49,77%), Žilina (49,75%) a Banská Bystrica (49,34%) volebnou účasťou v druhom kole oscilovali okolo hranice päťdesiatich percent. V súvislosti s volebnou účasťou v druhom kole možno v rámci Bratislavy konštatovať zaujímavé zistenie - v tých častiach, v ktorých bola pozorovaná vyššia volebná angažovanosť obyvateľstva, dokázal Vladimír Mečiar zaknihovať svoje lepšie volebné výsledky, hoci mu ani tie opäť nestačili na víťazstvo v čo i len jednej mestskej časti. "Chut" odvoliť v druhom kole a rozhodnúť o najvyššom politicko-reprezentatívnom poste v krajine sa tak v priebehu piatich rokov presunula z južného okraja mesta (Bratislava - Jarovce a Bratislava - Čunovo) na jeho severný (Bratislava - Lamač 50,83%, Bratislava - Záhorská Bystrica 50,13% a Bratislava - Rača 50,19%), hoci i tam jej veľká časť obyvateľstva dokázala odolať (obr. 10.19). Túto migráciu ochoty volebne participovať však možno hodnotiť ako dočasnú, nakoľko nasledujúce prezidentské voľby potvrdili priestorový vzorec volebnej účasti z roku 1999, ktorý sa javil pri porovnaní s jej geografickou kompozíciou i pri iných typoch volieb (napr. parlamentných) pre Bratislavu ako štandardný.

Obr. 10.19: Volebná účasť v prezidentských voľbách v roku 2004 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy



Zdroj: ŠÚ SR 2004a, vlastné prepočty

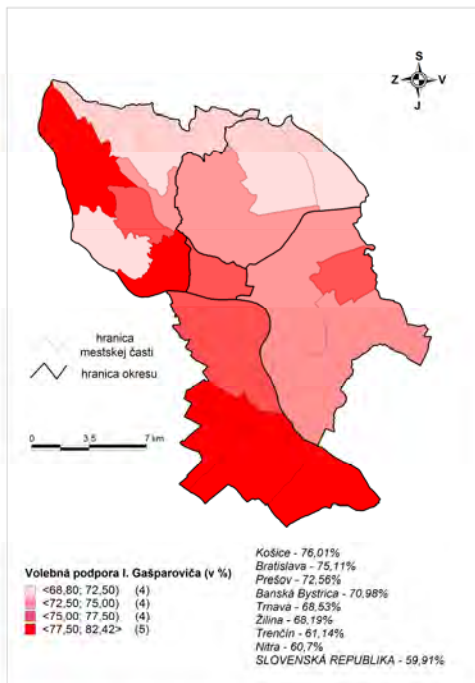
Najmenší záujem o rozhodovanie o budúcej hlave štátu bol v roku 2004 v Bratislave naopak pozorovaný v druhom bratislavskom okrese na východnom okraji mesta v Bratislave - Podunajských Biskupiciach (38,69%) a Bratislave - Vrakuni (40,68%), v severozápadnom výbežku v Bratislave - Devínskej Novej Vsi (43,06%) a na pravom brehu Dunaja v Petržalke (43,13%), v ktorých bola volebná účasť stlačená pod úrovňou 45%.

Vít'az prezidentských volieb 2004 a budúci prvý muž krajiny Ivan Gašparovič registroval v relatívnom prevedení v hlavnom meste krajiny vyššiu volebnú podporu než za Slovenskú republiku ako celok (59,91%), keď ho v rozhodujúcom hlasovaní uprednostnili pred Vladimírom Mečiarom tri štvrtiny Bratislavčanov zúčastnených na druhom kole volieb (75,45%). V tejto súvislosti je však potrebné podotknúť, že bratislavský volič sa vo všeobecnosti rozhodoval v intenciách "menšieho zla", keďže favorizovaný pravicový kandidát Eduard Kukan nedokázal získať dostatočný počet hlasov na postup z úvodného kola volieb. Podobne ako pred piatimi rokmi v prípade volebného úspechu Rudolfa Schustera, i teraz niesla priestorová kompozícia volebného výsledku Ivana Gašparoviča v rámci intraurbánnej štruktúry Bratislavy pečať pravicového politika, hoci ním víťazný kandidát opäť nebol. Hlavným motívom ochoty ísť hlasovať aj v druhom kole volieb bol totiž v prípade výraznej väčšiny obyvateľov hlavného mesta syndróm Vladimíra Mečiara a snaha zamedziť bývalému dvojnásobnému premiérovi získať prezidentský post v krajine. Napatrne lepší volebný výsledok dosiahol budúci dvojnásobný prezident spomedzi krajských centier už len v metropole východného Slovenska, keď ho v Košiciach podporilo 76,01% voličov zúčastnených na druhom kole volieb. Dokonca i v ostatných krajských mestách celkom jednoznačne porazil svojho niekdajšieho straníckeho kolegu z čias najväčšej popularity HZDS, keď i v Nitre (60,70%) a Trenčíne (61,14%), t.j. v centrách regionálnej samosprávy s najmenším rozdielom v počte hlasov pre kandidátov z druhého kola volieb, dokázal v priemere presvedčiť šesť z desiatich voličov, ktorí na ňom participovali. Ivan Gašparovič dominoval i v rámci jednotlivých mestských častí Bratislavy, keď ho v priemere uprednostnilo sedem až osem voličov z desiatich v závislosti od lokality mesta (obr. 10.20). Z hľadiska relatívneho zisku hlasov ho v najväčšej miere podržali mestské časti na juhu a severozápade metropoly Slovenska, konkrétne Bratislava - Čunovo (82,42%), Bratislava - Rusovce (79,07%), Bratislava - Karlova Ves (78,41%), Bratislava - Devínska Nová Ves (78,31%) a Bratislava - Jarovce (77,54%). Viacero katastrálnych území situovaných v severnej časti mesta (Bratislava - Záhorská Bystrica 69,09%, Bratislava - Vajnory 70,27% a Bratislava - Rača 70,46%) spolu s Bratislavou - Devínom (68,80%) na jeho západnom okraji protežovalo budúceho prezidenta už v porovnateľne menšej, avšak stále dostatočnej miere garantujúcej výrazný náskok pred svojim volebným súperom.

Ten sa nemohol výsledkovo oprieť ani o jednu mestskú časť slovenskej metropoly. Geografická mozaika volebnej podpory Vladimíra Mečiara bola samozrejme inverznou projekciou volebného zisku Ivana Gašparoviča, keď najviac voličov sa predsedovi HZDS podarilo presvedčiť najmä v mestských častiach na severnom okraji Bratislavy

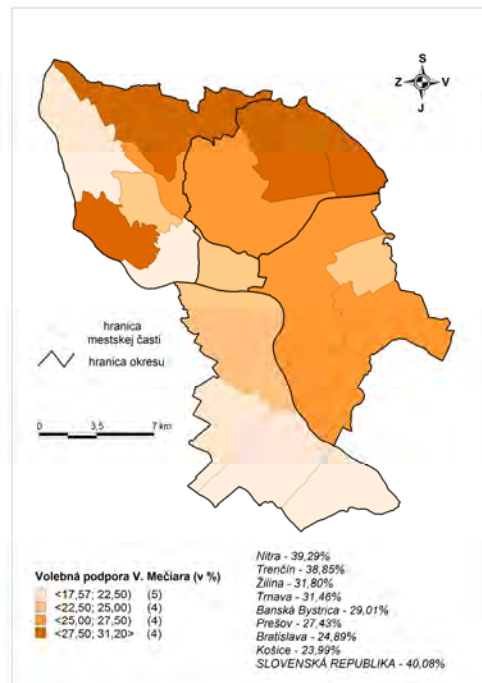
(Bratislava - Záhorská Bystrica 30,90%, Bratislava - Vajnory 29,72% a Bratislava - Rača 29,53%) a na jej západe v Bratislave - Devíne (31,20%), kde ho však stále volila menej ako tretina voličov (obr. 10.21). Minimálne volebné sympatie mu prejavil elektorát na juhu a severozápade mesta, konkrétne v Bratislave - Čunove (17,57%), Bratislave - Rusovciach (20,92%), Bratislave - Karlovej Vsi (21,58%), Bratislave - Devínskej Novej Vsi (21,68%) a Bratislave - Jarovciach (22,45%), kde ho v druhom kole volieb uprednostnila len približne pätina občanov zúčastnených na hlasovaní. Na celoslovenskej úrovni získal predseda ĽS-HZDS 40,08% hlasov, pričom vo všetkých krajských mestách bol jeho volebný výsledok nižší. Najmenej za ním zaostával v Nitre (39,29%) a v Trenčíne (38,85%), najviac v Bratislave (24,89%) a Košiciach (23,99%), čo len potvrdzuje voličskú oporu HZDS (a neskôr ĽS-HZDS) najmä v rurálnom prostredí. Charizmatický a zároveň kontroverzný líder najpopulárnejšej strany deväťdesiatych rokov na Slovensku zaostal za svojim niekdajším straníckym kolegom v rozhodujúcom kole prezidentských volieb, podobne ako v roku 1999 za Rudolfom Schusterom, veľmi výrazne - o takmer dvadsať percentuálnych bodov (40,08% vs. 59,91%).

Obr. 10.20: Volebná podpora Ivana Gašparoviča v prezidentských voľbách v roku 2004 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy



Zdroj: ŠÚ SR 2004a, vlastné prepočty

Obr. 10.21: Volebná podpora Vladimíra Mečlara v prezidentských voľbách v roku 2004 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy

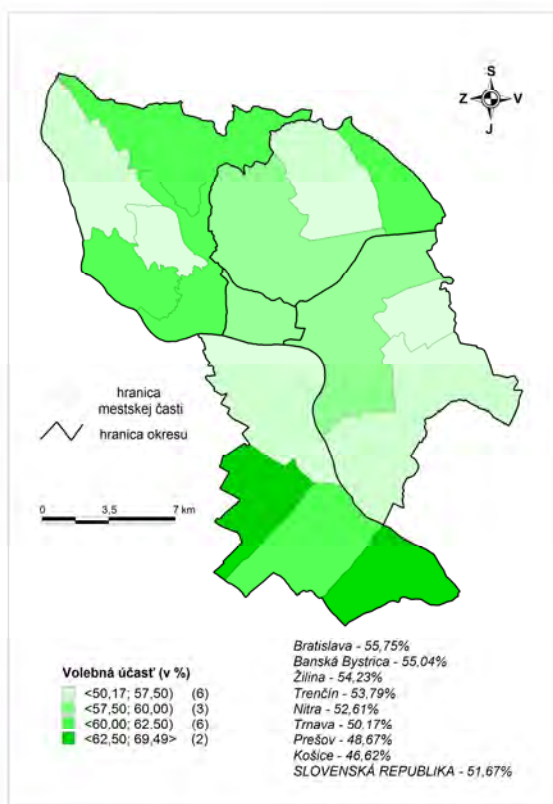


Zdroj: ŠÚ SR 2004a, vlastné prepočty

Prezidentské voľby, ktoré prebehli v roku 2009, sa niesli v duchu predvolebných prognóz. Z prvého kola vzišli dvaja kandidáti, o ktorých postupe nebolo najmenších pochyb -

úradujúci prezident Ivan Gašparovič podporovaný vládny Smerom-SD, ktorému chýbal v prvom kole volieb k zvoleniu lepší volebný výsledok o 3,5 percentuálneho bodu, a kandidátka opozičných pravicových strán a neskoršia premiérka Iveta Radičová. Keďže ani jeden z nich nezískal v úvodnom kole potrebnú viac ako 50%-nú podporu zo strany voličov zúčastnených na prvom kole hlasovania, uskutočnilo sa rozhodujúce, druhé kolo. V súlade s očakávaniami volebných analytikov, volebná angažovanosť obyvateľstva v ňom bola vyššia, než v úvodnom kole (43,63%), keď sa na ňom zúčastnil v priemere každý druhý oprávnený volič (51,67%). Bratislava potvrdila svoj eminentný záujem o druhé kolo volieb (55,75%), keď v jej prípade bola registrovaná volebná participácia obyvateľstva prekračujúca celoslovenský priemer i volebnú účasť zaznamenanú vo všetkých ostatných regionálnych centrách. Pomerne vysoký interes o duel medzi Ivanom Gašparovičom a Ivetou Radičovou bol taktiež pozorovaný v Banskej Bystrici (55,04%), Žiline (54,23%) a Trenčíne (53,79%). Naopak, regionálne centrá východu republiky ostali tentokrát elektorálne pasívne, nakoľko sa v ich prípade volebná účasť pohybovala pod hranicou 50% (Košice - 46,62% a Prešov - 48,67%).

Obr. 10.22: Volebná účasť v prezidentských voľbách v roku 2009 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy



Zdroj: ŠÚ SR 2009a, vlastné prepočty

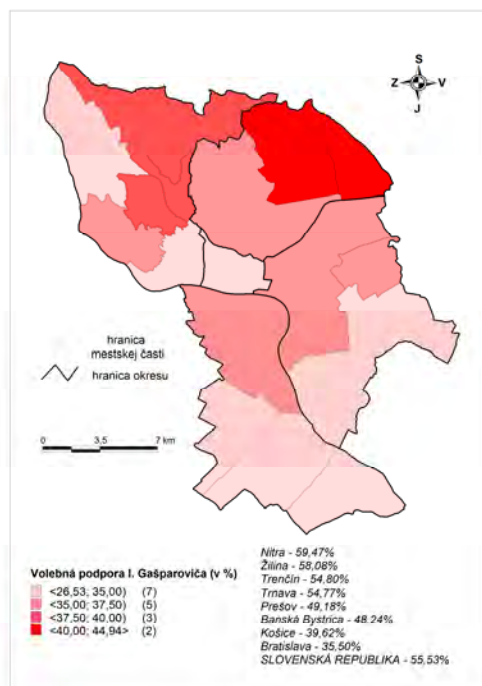
V Bratislave sa po deformácii priestorového vzorca volebnej participácie sledovaného pri príležitosti prezidentských volieb spred piatich rokov opäť potvrdil osvedčený teritoriálny model voličskej aktivity (obr. 10.22). Najvyšší záujem o hlasovanie v druhom kole volieb bol zaznamenaný v Bratislave - Jarovciach (69,49%) a Bratislave - Čunove (65,42%) lokalizovaných v južnom cípe administratívnych hraníc hlavného mesta, pričom vyššia ako 60%-ná elektorálna účasť bola registrovaná taktiež na severozápade metropoly Slovenska v Bratislave - Záhorskej Bystrici (62,36%), Bratislave - Lamači (61,35%), Bratislave - Karlovej Vsi (61,30%) a Bratislave - Devíne (60,86%), rovnako však i Bratislave - Rusovciach (60,69%) a Bratislave - Vajnorochoch (60,25%). Naopak, volebná apatia obyvateľstva sa v najvyššej miere prejavila v Bratislave - Vrakuni (50,17%), Bratislave - Devínskej Novej Vsi (51,71%), Bratislave - Podunajských Biskupiciach (51,93%), Bratislave - Petržalke (52,15%) a Bratislave - Dúbravke (53,24%), čo však pri komparácii s celospoločenskou hodnotou možno stále považovať za záujem priemernej úrovne.

Neskorší víťaz a dvojnásobný prezident Slovenskej republiky, Ivan Gašparovič, bol nútený vzhľadom na politický profil svojho protikandidáta hľadať v rámci Bratislavy nové teritória podpory. V rozhodujúcom súboji spred piatich rokov ho totiž v dueli s Vladimírom Mečiarom protežovali lokality s výraznejším pravicovým elektorátom, na ktoré sa však pri konkurencii Ivety Radičovej logicky v roku 2009 spoliehať nemohol. I preto sa intraurbánna štruktúra volebnej podpory úradujúceho prezidenta v Bratislave takmer dokonale zhodovala s tou, ktorú evidoval v roku 2004 volebný tábor Vladimíra Mečiara. Ivan Gašparovič takisto nedokázal zvíťaziť v čo i len v jednej mestskej časti, najmenej (i keď aj tak citeľne) však za kandidátkou pravicovej opozície zaostával v severne situovaných častiach metropoly, konkrétne v Bratislave - Rači (44,94%), Bratislave - Vajnorochoch (41,46%), Bratislave - Záhorskej Bystrici (39,40%), Bratislave - Dúbravke (39,34%) a Bratislave - Lamači (38,96%), v ktorých mu hlas odovzdali v priemere štyria z desiatich zúčastnených voličov (obr. 10.23). Naopak, v katastrálnych územiach na južnom okraji mesta (Bratislava - Čunovo 26,53%, Bratislava - Rusovce 27,02%, Bratislava - Jarovce 30,29%), v jeho centrálnej časti (Bratislava - Staré Mesto 27,67%), Bratislave - Devínskej Novej Vsi (33,75%) a Bratislave - Podunajských Biskupiciach (33,90%) presvedčil len štvrtinu až tretinu participujúceho elektorátu. V Bratislave ako celku volil budúceho staronového prezidenta každý tretí volič zúčastnený na druhom kole volieb (35,50%), čo bolo v porovnaní s celoslovenským priemerom (55,53%) a zvyšnými krajskými mestami absolútne najnižšie číslo. Spomedzi centier regionálnych samospráv podporila Ivana Gašparoviča v úrade presná polovica z nich (Nitra - 59,47%, Žilina - 58,08%, Trenčín - 54,80%, Trnava - 54,77%), pričom vo zvyšných štyroch utŕžil od svojej pravicovej protikandidátky volebnú prehru (Bratislava - 35,50%, Košice - 39,62%, Banská Bystrica - 48,24% a Prešov - 49,18%).

Iveta Radičová, budúca premiérka Slovenskej republiky, sa v rámci hlavného mesta Slovenska mohla výraznejšie oprieť o viacero lokalít, pričom v každej mestskej časti dokázala presvedčiť vyšší počet voličov ako úradujúci prezident Ivan Gašparovič. Najväčší rozdiel medzi kandidátmi bol vidieť najmä v tradičných intraurbánnych baštách

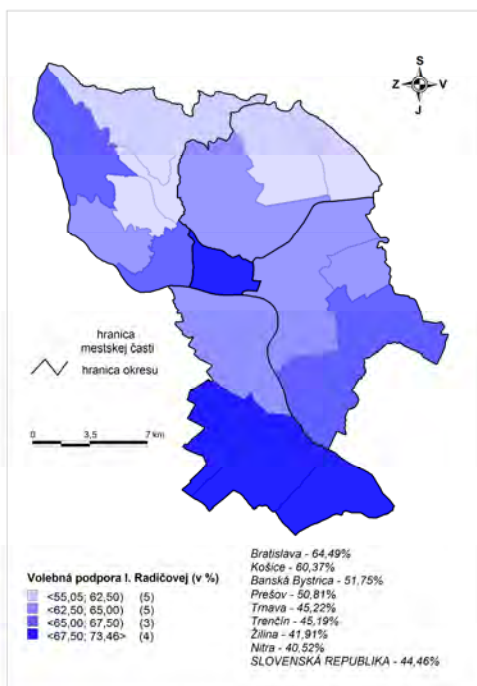
pravice - v centre mesta (Bratislava - Staré Mesto 72,32%) a okrajových zónach na pravom brehu rieky Dunaj na juh od Petržalky (Bratislava - Čunovo 73,46%, Bratislava - Rusovce 72,97% a Bratislava - Jarovce 69,70%), v rámci ktorých jej odovzdalo svoj volebný hlas v priemere sedem z desiatich voličov (obr. 10.24).

Obr. 10.23: Volebná podpora Ivana Gašparoviča v prezidentských voľbách v roku 2009 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy



Zdroj: ŠÚ SR 2009a, vlastné prepočty

Obr. 10.24: Volebná podpora Ivety Radičovej v prezidentských voľbách v roku 2009 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy



Zdroj: ŠÚ SR 2009a, vlastné prepočty

Ako bolo už skôr spomínané, relatívne vyrovnaný súboj medzi zostávajúcimi kandidátmi na post hlavy štátu sa odohrával v severných častiach mesta, konkrétne v Bratislave - Rači (55,05%), Bratislave - Vajnorochoch (58,53%), Bratislave - Záhorskej Bystrici (60,59%), Bratislave - Dúbravke (60,65%) a Bratislave - Lamači (61,03%), kde kandidátku pravicových strán uprednostnili v priemere traja z piatich občanov využívajúcich svoje právo voliť prezidenta krajiny. V hlavnom meste Slovenska zaškrtili na hlasovacom lístku meno budúcej premiérky takmer dve tretiny zúčastnených voličov (64,49%). Bratislava sa spomedzi všetkých krajských miest, či Slovenskej republiky ako celku, vyznačovala najvyššou mierou jej podpory. Práve celoslovenský výsledok zapríčinil, že víťazom volieb sa s pohodlným náskokom jedenástich percentuálnych bodov (55,53% vs. 44,46%) stal opätovne Ivan Gašparovič. Treba však podotknúť, že predchádzajúce priame voľby prezidenta boli v druhom kole ešte jednoznačnejšie (v roku 1999 R. Schuster pred V. Mečiarom o takmer 15 p.b, v roku 2004 I. Gašparovič pred V. Me-

čiarom dokonca o takmer 20 p.b). Iveta Radičová dokázala okrem Bratislavy pomerne jednoznačne zvíťaziť i v Košiciach (60,37%), len tesne v Banskej Bystrici (51,75%) a Prešove (50,81%). Vo zvyšnej polovici centier vyšších územných celkov utŕžila od staronového prezidenta volebnú prehru, pričom najciteľnejšiu v Nitre (40,52%) a v Žiline (41,91%).

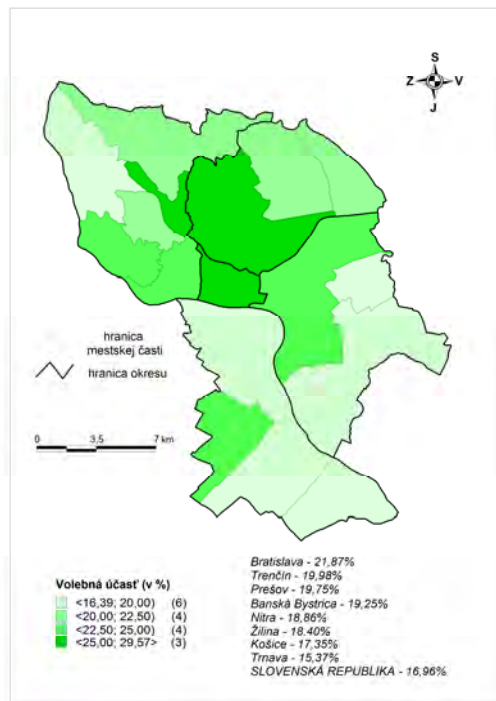
Voľby do Európskeho parlamentu 2004 a 2009

Slovenská republika získala po vstupe do Európskej únie na začiatku roku 2004 právo delegovať svojich zástupcov do najväčšieho zákonodarného orgánu na svete a ovplyvňovať tak proporčnou mierou ďalší vývoj európskej spoločnosti. Kým pre funkčné obdobie prvých povstupových rokov 2004-2009 mala naša krajina v Bruseli zastúpenie štrnástich europoslancov, zohľadnením procesu rozširovania Európskej únie sa ich počet v ďalšej volebnej perióde upravil na trinásť. Pre tento typ volieb tvorí Slovenská republika, podobne ako pri voľbách do NR SR, jeden viacmandátový volebný obvod, pričom právo vyslať svojich nominantov do zákonodarného zboru európskej "28" majú tie politické subjekty, ktoré v hlasovaní získali najmenej 5% platných hlasov odovzdaných vo voľbách do Európskeho parlamentu. Krajiny západnej demokracie, Slovenskú republiku nevynímajúc, zápasia v posledných dekádach s upadajúcim záujmom občanov o aktívny prístup k svojmu volebnému právu. Podobným ťažkostiam čelia aj post-socialistické štáty, ktoré majú s demokratickým priebehom volieb len čerstvú skúsenosť. Naša krajina nie je v tomto prípade výnimkou, pričom pokles volebnej angažovanosti obyvateľov možno sledovať pri všetkých typoch volieb. Exkluzívnym problémom Slovenska sa stal absolútne najnižší záujem elektorátu o europarlamentné voľby spomedzi všetkých krajín Európskej únie prejavovaný v oboch prípadoch, v ktorých mala slovenská verejnosť právo vyjadriť postoj k európskym otázkam. Kontrast medzi eurooptimizmom Slovákov deklarovaným pri referende o vstupe do Európskej únie v roku 2003 a necelou sedemnástpercentnou volebnou účasťou vo voľbách do Európskeho parlamentu o rok neskôr môže zaskočiť nejedného politického analytika, tobôž radového občana zaujímajúceho sa o predmetnú problematiku. V nasledujúcej pasáži práce bude pozornosť koncentrovaná práve na voľby do Európskeho parlamentu uskutočnené na Slovensku v rokoch 2004 a 2009, pričom priestor bude venovaný teritoriálnym súvislostiam volebnej účasti a výsledkov najúspešnejších politických strán a blokov v rámci hlavného mesta Slovenskej republiky v kontexte celospoločenskej situácie a volebného správania ostatných centier regionálnej samosprávy.

Volebná participácia obyvateľov Bratislavy (21,87%) dosahovala v historicky prvých voľbách do Európskeho parlamentu uskutočnených na Slovensku v roku 2004 spomedzi našich krajských miest najvyššiu úroveň, rovnako tak i v porovnaní s celoštátnym priemerom (16,96%). Zohľadňujúc skutočnosť, že podobný postoj k europarlamentným voľbám prekračujúci celoslovenský štandard i záujem ostatných centier regionálne samosprávy bolo možné v prípade elektorátu slovenskej metropoly registrovať i o päť rokov neskôr, možno preto vysloviť tézu, že obyvatelia hlavného mesta si pravdepodobne viac uvedomujú dôležitosť európskej politiky a geopolitického

postavenia Slovenska v priestore starého kontinentu. Jedným dychom je však potrebné dodať, že aktívny občiansky postoj Bratislavčanov dokázal odolávať celoslovenskej volebnej letargii len s veľkými problémami a volebná účasť na úrovni jednej pätiny (2004), resp. štvrtiny oprávnených voličov (2009) sa i v jej prípade zaraďuje k najnižším v Európskej únii. Popri Bratislave už len Trenčín (19,98%) a Prešov (19,75%) dokázali vo voľbách v roku 2004 atakovať hranicu dvadsiatich percent. Naopak, jediným krajským mestom, ktoré dokonca neprekročilo i tak nízky celoslovenský priemer, bola Trnava (15,37%). Vzhľadom k tomu, že okrem nej všetky väčšie regionálne centrá túto pomyselnú hranicu pokorili, možno sa domnievať, že obyvatelia (väčších) miest boli v otázke angažovanosti v europarlamentných voľbách aktívnejší než obyvatelia vidieckych oblastí. V rámci Bratislavy možno identifikovať dve oblasti značne diferentné z hľadiska záujmu o hlasovanie v predmetných voľbách. Kým centrum metropoly (Bratislava - Staré Mesto 29,57%) spolu so susednou Bratislavou - Novým Mestom (27,04%) a Bratislavou - Lamačom (25,39%) evidovali volebnú účasť nad hranicu jednej štvrtiny oprávnených voličov, južné a východné časti mesta (Bratislava - Vrakuňa 16,39%, Bratislava - Podunajské Biskupice 17,35%, Bratislava - Petržalka 17,98%, Bratislava - Čunovo 18,61% a Bratislava - Rusovce 19,93%) spolu s Bratislavou Devínskou Novou Vsou na severozápadnom okraji (16,65%) sa museli uspokojiť s menej než päťtinovým záujmom o voľby do Európskeho parlamentu (obr. 10.25).

Obr. 10.25: Volebná účasť vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2004 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy



Zdroj: ŠÚ SR 2004b, vlastné prepočty

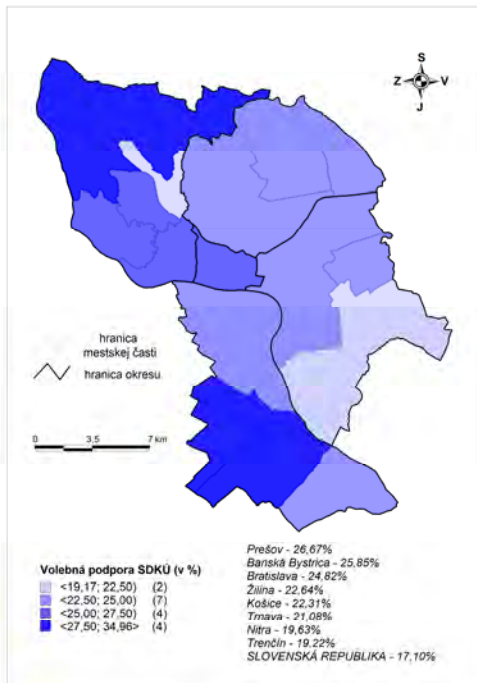
Priestor hlavného mesta Slovenskej republiky bol v roku 2004 značne divergentný i z pohľadu podpory deklarovanej jednotlivých politickým stranám uchádzajúcim sa o zvolenie do zákonodarného zboru Európskej únie. Víťazom týchto volieb sa na Slovensku stala pravicová SDKÚ (17,10%), hoci jej náskok pred trojicou prenasledovateľov (ĽS-HZDS 17,04%, Smer 16,90% a KDH 16,20%) bol menší než jeden percentuálny bod. Taký tuhý boj o víťazstvo nebol v histórii samostatného Slovenska sledovaný pri žiadnych voľbách akéhokoľvek typu. Výsledky hlasovania znamenali, že vyššie uvedené politické strany delegovali do Európskeho parlamentu po troch zástupcov, ktorých doplnila dvojica kandidátov menšinovej SMK-MKP. Slovenská republika tak mala zastúpenie ôsmich poslancov vo frakcii kresťanských demokratov (ľudovcov), troch v rámci socialistického bloku a traja poslanci ĽS-HZDS zostali vzhľadom na problematickú akceptáciu hnutia z radov európskych politických rodín nezaradení. V nasledujúcej časti si v rámci Bratislavy priblížime teritoriálnu štruktúru volebných preferencií tých politických strán, ktoré v hlavnom meste oslovili viac ako desatinu zúčastnených voličov. Jedná sa presne o ten súbor strán, ktoré zvädzali najtuhší boj i na celoslovenskej úrovni.

SDKÚ ako tradične najpopulárnejšia strana v metropole Slovenskej republiky však prekvapivo získala v europarlamentných voľbách v roku 2004 vyšší relatívny počet hlasov v dvoch iných krajských mestách, a to v Prešove (26,67%) a Banskej Bystrici (25,85%), keďže v Bratislave ju podporila necelá štvrtina zúčastnených voličov (24,82%). Spomedzi centier regionálnej samosprávy najmenej bodovala v Trenčíne (19,22%) a Nitre (19,63%), kde presvedčila necelú pätinu občanov zúčastnených na hlasovaní. V tejto súvislosti je však potrebné zdôrazniť, že strana bývalého dvojnásobného premiéra Mikuláša Dzurindu (1998-2006) oslovila v každom krajskom meste v relatívnom vyjadrení viac voličov, než za Slovenskú republiku ako takú (17,10%), čo len podčiarkuje všeobecne známy urbánny profil elektorátu strany. V rámci Bratislavy sa SDKÚ mohla oprieť o katastrálne územia na južnom (Bratislava - Jarovce 34,96% a Bratislava - Rusovce 32,06%) a severozápadnom okraji mesta (Bratislava - Záhorská Bystrica 30,77% a Bratislava - Devínska Nová Ves 28,65%), v ktorých dokázala presvedčiť v priemere troch z desiatich voličov (obr. 10.26). Naopak, najnižšiu podporu blízku hranici 20% registrovala na juhovýchodnom okraji mesta v Bratislave - Podunajských Biskupiciach (19,17%) a na severozápade v Bratislave - Lamači (22,08%).

Zvyšné tri strany s viac ako desaťpercentným bratislavským volebným ziskom (Smer, KDH a ĽS-HZDS) zaostávali v hlavnom meste za víťazom volieb v priemere o výrazných desať percentuálnych bodov. Z tejto trojice politických subjektov dokázala v roku 2004 v Bratislave získať najvyšší počet hlasov strana budúceho dvojnásobného premiéra Roberta Fica, keď Smer v metropole Slovenska registroval podporu 15,82%, čo však bolo o viac ako jeden percentuálny bod menej v porovnaní s celospoločenským štandardom (16,90%). Smer sa spomedzi krajských miest spoliehal v najväčšej miere na Banskú Bystricu (23,43%) a Trenčín (22,12%). Naopak, okrem hlavného mesta dosiahla súčasná vládna strana volebné výsledky pod celoslovenským priemerom rovnako tak v metropole východu (v Košiciach 16,48%) a centre Šariša (v Prešove 15,96%).

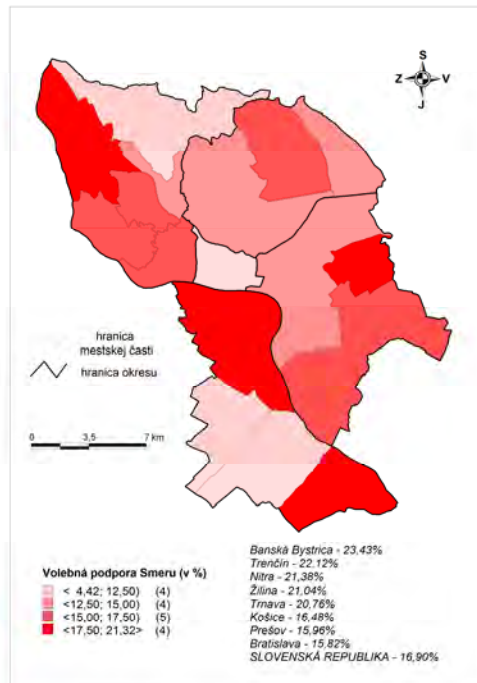
V rámci intraurbánnej štruktúry Bratislavy môžeme identifikovať štyri od seba izolované lokality, v ktorých Smer dosiahol svoj najlepší volebný výsledok (obr. 10.27). Prvou z nich je Bratislava - Čunovo na južnom okraji mesta (21,32%), nasledovaná populačne najväčšou mestskou časťou Bratislava - Petržalka rovnako situovanou na pravom brehu rieky Dunaj (19,40%), Bratislavou - Vrakuňou vo východnej časti mesta (18,48%) a Bratislavou - Devínskou Novou Vsou na jeho severozápadnom okraji (18,47%). Naopak, strana Roberta Fica oslovila najmenej voličov na južnom okraji mesta v Bratislave - Jarovciach (4,42%) a Bratislave - Rusovciach (11,76%) typických výraznou podporou SDKÚ, ďalej v centrálnej Bratislave - Starom Meste (11,69%) a okrajovej zóne na severe metropoly v Bratislave - Záhorskej Bystrici (11,41%).

Obr. 10.26: Volebná podpora SDKÚ vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2004 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy



Zdroj: ŠÚ SR 2004b, vlastné prepočty

Obr. 10.27: Volebná podpora Smeru vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2004 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy



Zdroj: ŠÚ SR 2004b, vlastné prepočty

Politický subjekt s druhým najlepším celoštátnym výsledkom vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2004, ĽS-HZDS, dokázalo v hlavnom meste Slovenska preferenčne poraziť i pravicovo-konzervatívne KDĽ (14,93%), ktorého bratislavský výsledok však zaostával za celoslovenským priemerom hnutia (16,20%). Kresťanským demokratom sa darilo najmä v Prešove (24,49%), Trnave (20,46%) a Žiline (16,26%), v ktorých prekročili svoj republikový štandard, čo však vzhľadom na religiózne pomery týchto miest neprekvapuje. Naopak, horšie volebné výsledky zaznamenalo hnutie v spomínanej Bra-

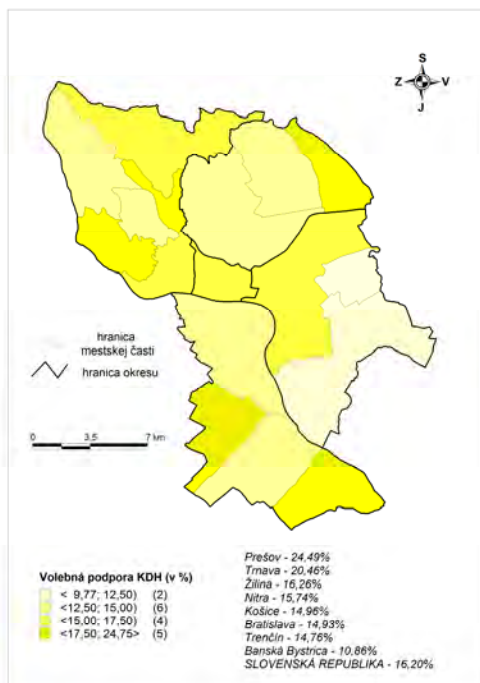
tislave, takmer totožný volebný výsledok zaznamenali v metropole východného Slovenska (14,96%) a v Trenčíne (14,76%), pričom najmenej voličov oslovilo v Banskej Bystrici (10,86%). Z mestských častí Bratislavy prejavili najvyššie sympatie smerom ku KDH obyvatelia Bratislavy - Vajnorov (24,75%), Bratislavy - Devína (20,81%) a Bratislavy - Lamača (18,48%) nachádzajúcich sa na severovýchodnom, resp. severozápadnom okraji mesta, rovnako však Bratislavy - Jaroviec (19,91%) a Bratislavy - Čunova (19,12%) lokalizovaných v južnej okrajovej zóne mesta, v ktorých volil kresťanských demokratov v priemere každý piaty občan zúčastnený na hlasovaní (obr. 10.28). Naopak, najnižšiu podporu im prejavili mestské časti Bratislava - Podunajské Biskupice (9,77%) a Bratislava - Vrakuňa (11,91%) rozprestierajúce sa pozdĺž východnej hranice metropoly Slovenska, v ktorých ich na hlasovacom lístku uprednostnil každý desiaty volič.

Ako už bolo spomínané, pri príležitosti prvých eur parlamentných volieb uskutočnených na Slovensku v roku 2004 sa len tesne na druhom mieste umiestnila ĽS-HZDS, ktorá za víťazom volieb, SDKÚ, zaostala len o zanedbateľných 372 hlasov pri celkovom počte 701 595 platných hlasovacích lístkov. V Bratislave ju však preferenčne tromfli okrem SDKÚ i vyššie spomenuté strany Smer a KDH. Na celoslovenskej úrovni teda politický subjekt Vladimíra Mečiara oslovil 17,04% zúčastnených voličov, čo bolo podľa očakávania viac, než v samotnej Bratislave (14,33%). Oproti republikovému štandardu zaznamenala najpopulárnejšia strana deväťdesiatich rokov oveľa citeľnejšie straty na východe Slovenska v Košiciach (10,39%) a v Prešove (11,05%), v ktorých odovzdala hlas pre ĽS-HZDS len desatina zúčastnených voličov. Naopak, stranu bývalého dvojnásobného premiéra a neúspešného prezidentského kandidáta z toho istého roku (2004) najviac podržali tradičné centrá podpory tohto hnutia, a síce Trenčín (24,56%), Nitra (21,11%) a Žilina (20,23%), v ktorých bola strane odovzdaná viac ako pätina platných hlasov. V rámci metropoly Slovenska sa potvrdil tradičný priestorový model voličskej podpory ĽS-HZDS známy z volieb do NR SR či prezidentských volieb v zastúpení lídrom hnutia Vladimírom Mečiarom, keď strana dokázala získať najviac hlasov v severných a severovýchodných častiach mesta a naopak najmenej v jeho južnej, pravobrežnej zóne a na severozápadnom okraji mesta (obr. 10.29). Najväčšej podpore elektorátu sa hnutie tešilo v Bratislave - Záhorskej Bystrici (19,85%), Bratislave - Rači (18,68%) a v Bratislave - Novom Meste (18,32%), o niečo nižšej v Bratislave - Ružinovce (17,41%), Bratislave - Lamači (16,72%) a Bratislave - Vajnoroch (16,17%), kde ju preferovalo viac ako pätnásť percent zúčastnených voličov. Naopak, katastrálne územia na pravom brehu Dunaja (Bratislava - Čunovo 5,15%, Bratislava - Jarovce 8,85% a Bratislava - Rusovce 10,88%) spolu so severozápadne situovanými Bratislavou - Devínskou Novou Vsou (11,57%) a Bratislavou - Devínom (12,18%) sa vyznačovali podporou ĽS-HZDS v pomere jedného občana z desiatich participujúcich na hlasovaní. V žiadnej mestskej časti metropoly Slovenska sa nepodarilo strane Vladimíra Mečiara osloviť viac ako dvadsať percent obyvateľov hlasujúcich vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2004.

Eur parlamentné voľby, ktoré sa konali o päť rokov neskôr, sa volebným (ne)záujmom slovenského elektorátu takmer dokonale podobali na historicky prvé hla-

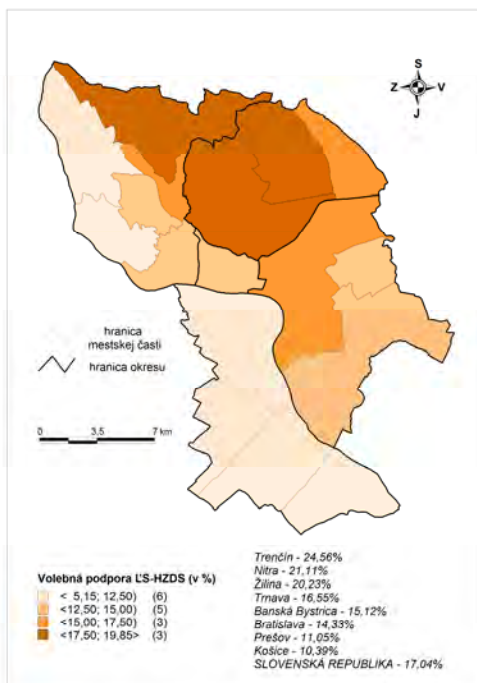
sovanie o zástupcoch Slovenskej republiky v zákonodarnom zbore Európskej únie z roku 2004. Volebná účasť sa na Slovensku síce priblížila k dvadsaťpercentnej hranici (19,64%), stále však išlo o absolútne najnižšiu občiansku angažovanosť v zmysle prejavu aktívneho postoja k európskym otázkam spomedzi všetkých vtedajších dvadsiatich siedmich členov spoločenstva. Opäť bol pozorovaný trend vyššieho záujmu o tento typ volieb u obyvateľstva väčších miest, keď z ôsmich centier regionálnej samosprávy nebol prekročený celoslovenský priemer len v prípade Trnavy (18,20%) a Košíc (18,80%). Bratislava potvrdila svoj volebno-participačný status spred piatich rokov, keď bol v jej prípade opätovne registrovaný najvyšší záujem o hlasovanie v europarlamentných voľbách (24,79%) prekračujúci celospoločenský štandard či volebný interes obyvateľov zvyšných veľkých regionálnych centier Slovenska.

Obr. 10.28: Volebná podpora KDH vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2004 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy



Zdroj: ŠÚ SR 2004b, vlastné prepočty

Obr. 10.29: Volebná podpora ĽS-HZDS vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2004 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy

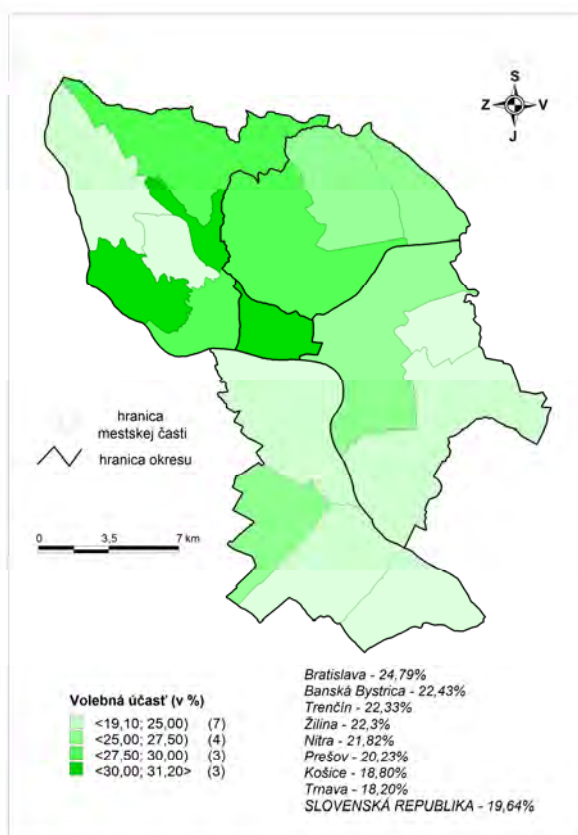


Zdroj: ŠÚ SR 2004b, vlastné prepočty

Nárast volebnej účasti medzi rokmi 2004 a 2009 bol v prípade Bratislavy však obdobného tempa ako pri Slovenskej republike a preto posun o necelé tri percentuálne body nemožno v týchto súvislostiach hodnotiť príliš pozitívne. S výnimkou spomínanej Trnavy a Košíc sa prehupli cez latku dvadsaťpercentnej volebnej účasti všetky ostatné krajské mestá, pričom metropolu Slovenska vo výške volebnej angažovanosti nasledovali Ban-

ská Bystrica (22,43%), Trenčín (22,33%), Žilina (22,30%) a Nitra (21,82%). V rámci intraurbannej štruktúry Bratislavy sa potvrdil teritoriálny vzorec volebno-participačnej aktivity známy z volieb do Európskeho parlamentu z roku 2004. Vyššiu ochotu podieľať sa na hlasovaní prejavili obyvatelia Bratislavy - Lamača (31,20%), Bratislavy - Devína (30,94%) a Bratislavy - Starého Mesta (30,89%), v ktorých sa europarlamentných volieb zúčastnil takmer každý tretí občan oprávnený hlasovať (obr. 10.30). Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že elektorálne aktívnejšia bola severná polovica územia mesta, zatiaľčo juh bol volebne rezervovanejší. Menej ako štvrtina oprávnených voličov prišla k hlasovacej urne v Bratislave - Vrakuni (19,10%) a Bratislave - Podunajských Biskupiciach (20,74%) situovaných pozdĺž východnej hranice mesta, v Bratislave - Petržalke (20,50%), Bratislave - Čunove (23,28%) a Bratislave - Rusovciach (24,02%) nachádzajúcich sa na pravom brehu Dunaja a v severozápadne sa rozprestierajúcej Bratislave - Devínskej Novej Vsi (21,20%) a Bratislave - Dúbravke (24,53%).

Obr. 10.30: Volebná účasť vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2009 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy



Zdroj: ŠÚ SR 2009b, vlastné prepočty

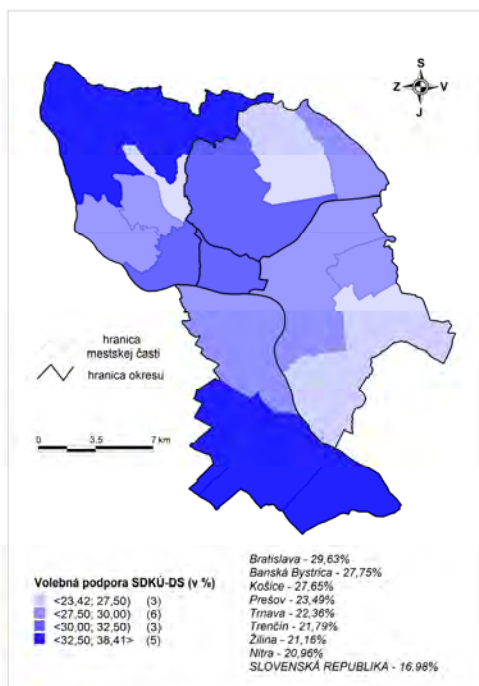
Voľby do Európskeho parlamentu sa na Slovensku v roku 2009 niesli v réžii vládnej strany Smer-SD. Tá dokázala svoj preferenčný zisk z volieb predchádzajúcich takmer zdvojnásobiť (zo 16,90% na 32,02%) a obsadiť tak päť kresiel v zákonodarnom orgáne Európskej únie. Víťaz historicky prvých europarlamentných volieb uskutočnených v Slovenskej republike, SDKÚ-DS, svoj volebný výsledok len zopakoval (16,98%), čo na opätovný triumf nepostačovalo a získal tak len dva mandáty. Rovnaký počet si pripísala tretia strana v poradí, etnická SMK-MKP (11,34%), i štvrtí kresťanskí demokrati z KDĽ (10,87%). Výrazný ústup z pozícií registrovala ĽS-HZDS (zo 17,04% na 8,98%), ktorá do Bruselu vyslala jedného europoslancu, rovnaký počet ako nacionalistická SNS (5,56%). Na základe výsledkov volieb do Európskeho parlamentu v roku 2009 delegovala Slovenská republika najvyšší počet poslancov opäť do frakcie európskych ľudovcov (6), pričom socialisti zásluhou Smeru-SD získali piatich slovenských europolancov. Úspešní kandidáti za ĽS-HZDS, resp. SNS posilnili menšinové frakcie ALDE (Aliancia európskych liberálov a demokratov) a EFD (Európa slobody a demokracie). V nasledujúcej pasáži si priblížime intraurbánne súvislosti volebnej podpory tých politických subjektov, ktoré dokázali v hlavnom meste Slovenska osloviť najmenej 10% voličov zúčastnených na hlasovaní. Nakoniec ukotvíme politicko-preferenčný profil bratislavského voliča v europarlamentných voľbách v roku 2009 v širšom kontexte politických blokov (vládneho vs. opozičného, resp. nacionalisticko-populistického a ľavicového vs. pravicového) súperiacich o priazeň elektorátu hlavného mesta Slovenskej republiky.

Napriek faktu, že v európskych voľbách v roku 2009 ovládla celoslovenskú úroveň strana premiéra Roberta Fica, v Bratislave i naďalej dokázala v najvyššej miere osloviť pravicová SDKÚ-DS. Tá dosiahla v metropole Slovenska o takmer štyri percentuálne body lepší volebný výsledok než celkový víťaz volieb, Smer-SD, hoci medzivolebne sa rozdiel v získaných hlasoch spomínaných rivalov znížil v hlavnom meste krajiny o päť percentuálnych bodov. Dôležitosť slovenského "veľkomestského" prostredia pre volebný výsledok historického lídra pravice podčiarkuje i skutočnosť, že vo všetkých krajských mestách evidovala strana bývalého dvojnásobného premiéra Mikuláša Dzurindu o minimálne štyri percentuálne body lepší volebný výsledok než za Slovenskú republiku ako celok (16,98%). V najväčšej miere ju podporila práve Bratislava (29,63%) nasledovaná metropolami stredného a východného Slovenska, Banskou Bystricou (27,75%) a Košicami (27,65%), v ktorých hlasoval za SDKÚ-DS v priemere každý štvrtý zúčastnený volič. Naopak, najnižší relatívny počet hlasov, stále však udržiavajúci sa nad hranicou dvadsiatich percent, evidovala strana v Nitre (20,96%), Žiline (21,16%) a Trenčíne (21,79%). V rámci Bratislavy sa potvrdil štandardný priestorový model podpory SDKÚ-DS, keď víťaza prvých europarlamentných volieb preferovali v najvyššej miere obyvatelia mestských častí situovaných na južnom okraji mesta (v Bratislave - Jarovciach 38,41%, Bratislave - Čunove 35,23% a Bratislave - Rusovciach 33,09%), jeho severozápade (v Bratislave - Devínskej Novej Vsi 35,22% a Bratislave - Záhorskej Bystrici 33,09%), i v samotnom širšie vymedzenom centre (v Bratislave - Starom Meste 32,08%, Bratislave - Karlovej Vsi 30,74% a Bratislava - Novom Meste 30,41%),

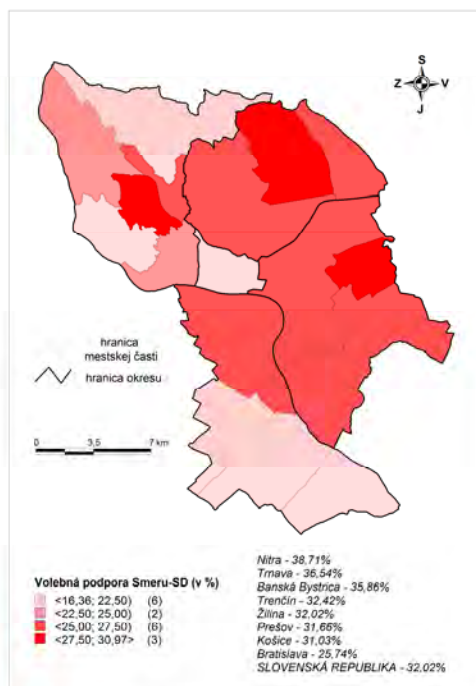
v ktorých dokázala strana osloviť troch z desiatich participujúcich občanov (obr.10.31). Naopak, najnižšej miere sympatií sa SDKÚ-DS tešila v Bratislave - Podunajských Biskupiciach (23,42%) rozprestierajúcich sa pozdĺž juhovýchodnej hranice hlavného mesta a na severe ležiacich Bratislave - Rači (25,79%) a Bratislave - Lamači (25,87%).

Jednoznačný víťaz europarlamentných volieb na Slovensku konajúcich sa v roku 2009, vládny Smer-SD, si dokázal výrazne vylepšiť svoj predchádzajúci bratislavský volebný výsledok, keď medzi rokmi 2004 a 2009 si pri komparácii relatívneho počtu hlasov získaných stranou pripísal nárast o takmer desať percentuálnych bodov (z 15,82% na 25,74%, na celoslovenskej úrovni o viac ako pätnásť, zo 16,90% na 32,02%). V prípade Bratislavy sa však jednalo opäť o jeho najslabší volebný zisk spomedzi všetkých centier regionálnej samosprávy. Kým v historicky prvých voľbách do Európskeho parlamentu uskutočnených v Slovenskej republike v roku 2004 registroval Smer-SD (vtedy pod značkou Smer - tretia cesta) porovnateľné volebné skóre s Bratislavou takisto vo východoslovenských Košiciach a Prešove, o päť rokov neskôr však ostala metropola Slovenska z pozície relatívne nízkych volebných preferencií vládnej strany na chvoste rebríčka krajských miest už celkom jednoznačne osamotená.

Obr. 10.31: Volebná podpora SDKÚ-DS vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2009 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy



Zdroj: ŠÚ SR 2009b, vlastné prepočty



Zdroj: ŠÚ SR 2009b, vlastné prepočty

Zvyšná zostava uvažovaných regionálnych centier podporovala najpopulárnejší politický subjekt poslednej dekády oproti celoslovenskému štandardu buď priemerne (Košice - 31,03%, Prešov - 31,66%, Žilina - 32,02% a Trenčín - 32,42%), alebo s markantným pozitívnym rozdielom (Nitra - 38,71%, Trnava - 36,54% a Banská Bystrica - 35,86%). V rámci hlavného mesta Slovenska bola najvyššia podpora obyvateľstva deklarovaná strane premiéra Roberta Fica pozorovaná v Bratislave - Dúbravke (30,97%), Bratislave - Rači (30,46%) a Bratislave - Vrakuňi (28,54%), v ktorých jej volebný výsledok osciloval okolo hranice tridsiatich percent (obr. 10.32). Naopak, tradične najmenej voličov sa jej podarilo presvedčiť v mestských častiach na juhu (v Bratislava - Rusovciach 16,36%, Bratislave - Jarovciach 19,05% a Bratislave - Čunove 19,17%), v centre (v Bratislave - Rusovciach 16,36%, Bratislave - Jarovciach 19,05% a Bratislave - Starom Meste 19,63%) a na severozápadnom okraji metropoly (v Bratislave - Záhorskej Bystrici 17,99%), v ktorých oslovila v priemere menej ako jedného voliča z piatich zúčastnených.

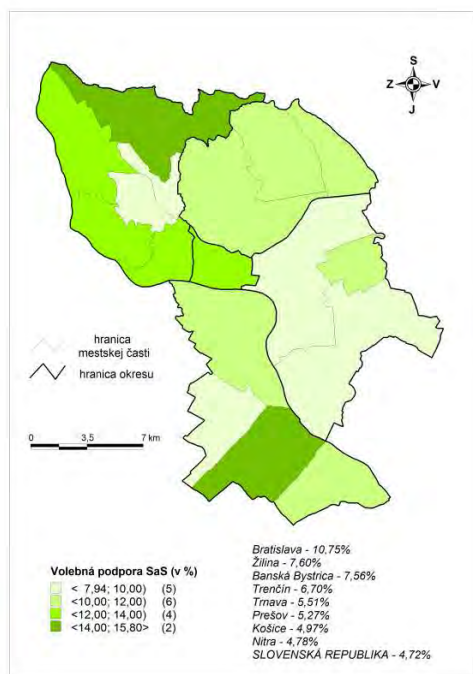
Posledným politickým subjektom, ktorému sa podarilo v rámci metropoly Slovenska dosiahnuť v europarlamentných voľbách v roku 2009 dvojciferný volebný výsledok, bol nováčik SaS. Pravicovo-liberálna strana založená Richardom Sulíkom len pár mesiacov pred konaním samotných volieb síce nedosiahla dostatočný volebný výsledok na to, aby svojho zástupcu do Európskeho parlamentu delegovala (4,72%), avšak v hlavnom meste krajiny dokázala osloviť tretiu najväčšiu časť elektorátu (10,75%) a upozorniť na to, že v budúcnosti s ňou treba v boji o bratislavského voliča reálne počítať. Urbánny profil jej volebných preferencií bol potvrdený aj v ďalších krajských mestách, keď svoj vlastný republikový priemer prekročila vo všetkých centrách regionálnej samosprávy, pričom najmarkantnejším spôsobom okrem Bratislavy ešte v Žiline (7,60%), Banskej Bystrici (7,56%) a Trenčíne (6,70%). Naopak, veľmi blízko celospoločenskému štandardu strany bolo jej volebné skóre v Nitre (4,78%) a Košiciach (4,97%), ktoré by však na získanie kresiel v zákonodarnom zbore Európskej únie nestačilo. Strana bývalého predsedu NR SR z obdobia rokov 2010-2012 eviduje v rámci hlavného mesta Slovenskej republiky do značnej miery podobný teritoriálny vzorec svojej elektorálnej podpory ako dlhodobo najpopulárnejšia strana bratislavského elektorátu, SDKÚ-DS, čo v konečnom dôsledku svedčí o blízkom socio-ekonomickom, hodnotovom a ideologickom profile voličov, o ktorých oba politické subjekty usilujú. Najväčšia koncentrácia voličských hlasov odovzdaných v prospech pravicovo-liberálneho nováčika bola vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2009 registrovaná v južnej, okrajovej zóne mesta v Bratislave - Rusovciach (15,80%) a v katastrálnom území Bratislava - Záhorská Bystrica (15,11%) rozprestierajúcom sa pozdĺž severnej hranice metropoly Slovenska (obr. 10.33). SaS bola nadpriemerne úspešná i v kompaktnom páse tiahnucom sa od susednej Bratislavy - Devínskej Novej Vsi (12,76%) cez Bratislavu - Devín (12,80%), Bratislavu - Karlovu Ves (12,12%) až po centrálnu mestskú časť Bratislava - Staré Mesto (12,32%). V spomenutých lokalitách metropoly volil politického nováčika v priemere každý siedmy až ôsmy participujúci občan. Naopak, neoliberal-

ne hodnoty reprezentované týmto politickým subjektom boli najviac vzdialené obyvateľom východnej časti mesta (Bratislava - Podunajské Biskupice 7,94% a Bratislava - Ružinov 9,69%), rovnako tak Bratislavy - Jaroviec (8,57%) lokalizovanej na pravom brehu rieky Dunaj a Bratislavy - Dúbravky (9,17%) a Bratislavy - Lamača (9,36%) situovaných na severozápade hlavného mesta, v ktorých by SaS uprednostnil menej ako každý desiaty volič zúčastnený na hlasovaní. Napriek tomu by však strana pravicovo-liberálnej orientácie dosiahla päť percent hlasov potrebných k zvoleniu do Európskeho parlamentu v každej mestskej časti Bratislavy, a to bez väčších problémov.

Jednotlivé politické strany, ktoré uspeli v europarlamentných voľbách, sú však v rámci legislatívnej inštitúcie európskej "28" účelovo organizované do politických aliancií, resp. frakcií, reprezentujúcich určitý typ politiky s čitateľným hodnotovým a ideologickým profilom. Spoločne s princípom združovania štátov operujúcich podobnou politickou agendou, práve spájanie strán do integrovaných blokov predstavuje efektívny politicko-organizačný nástroj, ktorým je možné realizovať ten štýl riadenia vecí verejných, ktorý má najpevnejšiu oporu v elektoráte členských krajín Európskej únie. Preto sa i my v závere state venovanej voľbám do Európskeho parlamentu a ich priestorovým súvislostiam v hlavnom meste Slovenskej republiky pokúsime predmetné voľby zasadiť do širšieho, politicko-ideologického rámca a vnímať volebné výsledky rozhodujúcich subjektov zoskupených v rámci slovenského stranického spektra ako prejav spoločenskej podpory smerom k navzájom si konkurujúcim politickým blokom, ktorých aktuálna intraurbánna pozícia je dôsledkom dlhodobého sa formujúcich politicko-preferenčných inklinácií obyvateľstva Bratislavy. Na jednej strane bude stáť stredo-pravý politický blok reprezentovaný pravicovými stranami, ktoré vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2009 získali buď v celoslovenskom alebo bratislavskom meradle aspoň päť percent platných hlasov (SDKÚ-DS, SaS, KDĽ a SMK-MKP) a na strane druhej nacionalisticko-populistický a ľavicový blok vymedzený podľa rovnakého veľkostného kritéria (Smer-SD, SNS a ĽS-HZDS). Miera ich vzájomnej konkurencie v celoslovenskom meradle, na úrovni krajských miest, v hlavnom meste Slovenska, ako i jeho parciálnych častiach bude vyjadrená rozdielom ich volebného zisku. V Slovenskej republike ako celku dokázal v europarlamentných voľbách v roku 2009 zvíťaziť vládny, nacionalisticko-populistický a ľavicový blok, ktorý registroval pred blokom opozičných stredo-pravých strán (vrátane SaS) pomerne tesný náskok 2,64 percentuálneho bodu a jedného kresla v Európskom parlamente. Vtedajšie vládne strany však výrazným spôsobom zdecimovali svojho programového a ideologického oponenta v celkovo piatich krajských mestách, keď registrovali pohodlný náskok viac ako desiatich percentuálnych bodov v Nitre (17,34 p.b), Trenčíne (12,99 p.b) a Žiline (10,25 p.b). Naopak, východoslovenské centrá regionálnej samosprávy a najmä metropola Slovenskej republiky prejavili svoju tradičnú pravicovú orientáciu, nakoľko v Košiciach dominoval blok stredo-pravých strán s náskokom 9,11 p.b, v Prešove s rozdielom 8,50 p.b a v Bratislave s lepším volebným výsledkom dokonca o 16,85 p.b. Navyše,

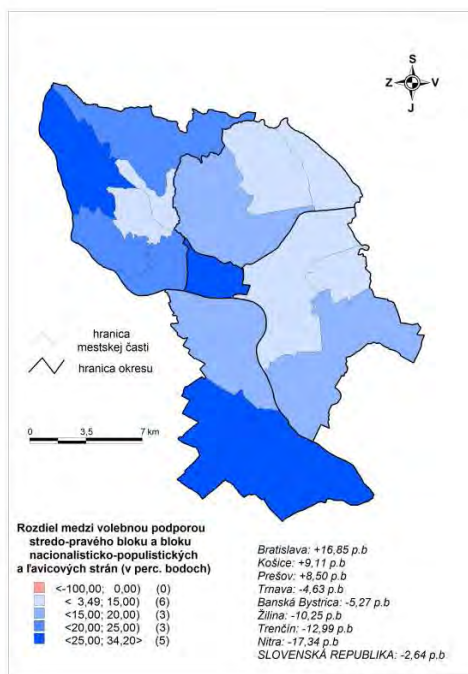
opozičným stranám pravicovej orientácie sa podarilo v hlavnom meste Slovenska poraziť vtedajšiu vládnu koalíciu vo všetkých sedemnástich mestských častiach, pričom najvýraznejším spôsobom ovládli Bratislavu - Čunovo (34,20 p.b), Bratislavu - Jarovce (33,97 p.b) a Bratislavu - Rusovce (33,46 p.b) situované na pravom brehu Dunaja v južnom cípe hlavného mesta, v ktorých rozdiel medzi pravicou na jednej strane a nacionalisticko-populistickým a ľavicovým prúdom na strane druhej bol viac ako 30 p.b (obr. 10.34).

Obr. 10.33: Volebná podpora SaS vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2009 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy



Zdroj: ŠÚ SR 2009b, vlastné prepočty

Obr. 10.34: Rozdiel medzi volebnou podporou stredo-právneho bloku a bloku nacionalisticko-populistických a ľavicových strán vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2009 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy



Zdroj: ŠÚ SR 2009b, vlastné prepočty

Jasne navrch mali opozičné pravicové strany taktiež v centre mesta v Bratislave - Starom Meste (29,44 p.b) a na severozápadnom okraji metropoly v Bratislave - Devínskej Novej Vsi (25,79 p.b), kde vtedajšie vládne strany zaostávali o viac ako 25 p.b. Naopak, najmenší náskok v počte hlasov evidoval vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2009 blok stredo-právnych strán pred konkurenčným nacionalisticko-populistickým a ľavicovým blokom na severe hlavného mesta v Bratislave - Rači (3,49 p.b) a Bratislave - Vajnorochoch (11,69 p.b), na severozápade v Bratislave - Dúb-

ravke (7,87 p.b) a Bratislave - Lamači (12,65 p.b) a vo východnej časti metropoly v Bratislave - Ružinove (13,48 p.b) a v Bratislave - Vrakuni (14,12 p.b), v ktorých rozdiel medzi volebnými výsledkami konkurujúcich si politických prúdov bol nižší ako 15 p.b.

10.4 Záver

Bratislava už tradične (a zároveň možno konštatovať, že celkom oprávnene) vytvára dojem teritoriálneho organizmu zmýšľajúceho v pravicových súvislostiach. V predstavenej kapitole sme však chceli relevantným spôsobom zodpovedať otázku, či všetky jej parciálne subčasti sú v politických, hodnotových a ideologických témach naozaj uniformne orientované a či niektoré z nich postupom času i v kontexte vývoja socio-politického priestoru ako takého nemenia svoju tvár a nie sú potenciálnou predzvesťou revolučnej premeny nášho hlavného mesta z perspektívy jeho politicko-preferenčnej orientácie. Niektoré naše zistenia istú transformáciu politickej tváre Bratislavy pripúšťajú. V tomto kontexte je však potrebné nezabúdať na skutočnosť, že jeden z kľúčových determinantov podoby konečných volebných výsledkov znamenajúci hranicu medzi volebným úspechom, či naopak odsunom na politickú perifériu, predstavuje v prípade súperiacich strán schopnosť mobilizácie ich voličskej základne v čase samotných volieb. Zdá sa, že práve v tejto otázke zlyhávajú v poslednom období predovšetkým politické sily z pravicovej časti straníckeho spektra, čo samozrejme ovplyvňuje i vnímanie aktuálnej politickej tváre Bratislavy a jej jednotlivých subčastí. Totiž, práve volebná účasť vie zásadným spôsobom ovplyvniť distribúciu politickej moci v uvažovanom priestore.

Metropola Slovenska sa pri zohľadnení celospoločenského štandardu vyznačuje v prípade parlamentných volieb zvýšenou volebnou participáciou jej obyvateľstva. Zaujímavé skutočnosti so sebou prináša hodnotenie zacielené na volebnú podporu politických strán a jej intraurbánny kontext. V prípade volieb do Národnej rady Slovenskej republiky stelesňuje historický líder pravice, SDKÚ-DS, politický subjekt, ktorý dokázal v hlavnom meste Slovenska osloviť v období po roku 1998 počas piatich volieb do Národnej rady Slovenskej republiky najvyšší počet voličov spomedzi všetkých zúčastnených politických formácií. Odhliadnuc od prvých a posledných volieb skúmanej periódy sa táto strana tešila v Bratislave vždy najvyššej volebnej podpore elektorátu. Pri príležitosti volieb na začiatku predmetného obdobia tu zdecimovala všetkých politických konkurentov proreformne orientovaná predvolebná koalícia SDK, z ktorej podstaty sa na prelome tisícročí vyformovala práve SDKÚ (SDKÚ-DS). V ostatných parlamentných voľbách uskutočnených v roku 2012 sa v hlavnom meste Slovenska hlasy pravicovej časti elektorátu rozptýlili medzi strany súčasnej stredo-pravej parlamentnej opozície, čo vyústilo do situácie, že víťazom volieb sa v Bratislave po prvýkrát v histórii stala iná než pravicová strana, a tým bol navyše najväčší programový rival pravice - vládny Smer-SD. Za predmetné obdobie

ako celok však možno konštatovať, že metropola Slovenska si pri zohľadnení etablovaných vzorcov volebného správania sa jej obyvateľov zachovala status najdôležitejšieho teritória pre volebný úspech pravicových strán. Zohľadňujúc priestor Bratislavy, SDKÚ-DS tradične podporujú najmä rezidenčne atraktívnejšie zóny mesta situované na jeho južnom okraji ako Bratislava - Jarovce a Bratislava - Rusovce, ku ktorým sa v tomto smere pridáva i centrálna ležiaca časť Bratislava - Staré Mesto. Táto skutočnosť nadväzuje na zistenia Bahnu a Maja (in Krivý 2012), ktorí konštatujú, že niekdajšiemu neohrozenému lídrovi pravice sa opakovane darí najmä v lokalitách mesta typických vyšším životným štandardom obyvateľstva v nich žijúceho.

Ako najvýznamnejší politický konkurent SDKÚ-DS či stredo-pravých politických strán ako celku nielen na celonárodnej úrovni, ale i v prípade metropoly Slovenska, sa postupom času vyformoval ľavicový Smer-SD. Bipolárne delenie politických síl v rámci stranického systému vedené ľavicovo-pravicovým videním socio-politickej reality len potvrdilo dôležitosť profilácie socio-ekonomickej konfliktnej línie pre politický život Slovenska, ktorá v poslednom desaťročí moderovala medzistranícku kompetíciu tým najcitelnejším spôsobom. Strana dvojnásobného premiéra Roberta Fica dokázala v metropole Slovenska v prípade nedávnych parlamentných volieb uskutočnených v roku 2012 oslaviť až dvakrát viac voličov ako najúspešnejší pravicový subjekt v meste - SaS. Najvyššie volebné skóre dlhodobo najpopulárnejšej politickej strany bolo registrované predovšetkým v severných a severozápadných častiach mesta, konkrétne v Bratislave - Rači, Bratislave - Záhorскеj Bystrici, Bratislave - Devíne a Bratislave - Dúbravke, ktoré dopĺňa Bratislava - Vrakuňa situovaná vo východnej časti mesta.

Rovnako zaujímavý je však i pohľad na priestorový vzorec politických preferencií hlavného mesta Slovenskej republiky zohľadňujúci vzájomný pomer volebných výsledkov všetkých relevantných politických strán. Z tohto pohľadu vykazovala metropola Slovenska na začiatku sledovaného obdobia znaky dominancie jednej strany, konkrétne predvolebnej koalície SDK vytvárajúcej v čase svojej existencie hodnotový a ideologický protipól k Mečiarovmu HZDS. Totožným spôsobom dokázala (až na dve výnimky, konkrétne v roku 2002 Bratislavu - Raču a Bratislavu - Podunajské Biskupice) následne ovládnuť jednotlivé mestské časti i novovzniknutá SDKÚ, neskôr pôsobiaca pod značkou SDKÚ-DS. Na prelome dekád bol však pre prevažnú časť lokalít mesta už príznačný fragmentovaný vzorec volebných preferencií, ktorý sa pri príležitosti volieb uskutočnených v roku 2012 následne pretransformoval na dominantný, a to v prospech vládneho Smeru-SD. Takýmto spôsobom dokázala strana Roberta Fica zdecimovať ostatné súperiace politické subjekty nevyvímajúc pravicové až v jedenástich z celkovo sedemnástich mestských častí, pričom vo zvyšných sa vyprofiloval fragmentový vzorec politických preferencií elektorátu bez zvýšenej relevancie niektorej z pravicových strán. Za touto skutočnosťou možno vidieť nielen razantný nástup strany súčasného premiéra znamenajúci nebyvalú modifikáciu politickej mapy Slovenska i samotnej Bratislavy, rovnako tak aj roztrieštenosť pravice a neefektívnosť hľadania jej nového lídra schopného konkurovať

údernej sile integrátora ľavice. Ak by sme však uvažovali v intenciách politických blokov spájajúcich jednotlivé strany podobnej hodnotovej a ideologickej orientácie, potom z dlhodobého hľadiska by okrem Bratislavy - Rače inklinujúcej skôr k nacionalisticko-populistickému a ľavicovému prúdu, všetkým ostatným mestským časťam bolo bližšie stredo-pravé videnie politickej reality. V tomto kontexte je však potrebné zdôrazniť, že v hlavnom meste Slovenska rástla v predmetnom období rýchlejšim tempom podpora ľavicových strán pri komparácii s politickými subjektmi lokalizovanými na pravej strane politického spektra.

V prípade prezidentských volieb sa vo volebnom správaní obyvateľstva Bratislavy rovnako tak prejavili špecifické tendencie jemu vlastné. Pri príležitosti volieb hlavy štátu uskutočnených v rokoch 1999 a 2004 súvisela ochota odovzdať hlas pre kandidáta nielen v jednotlivých častiach Slovenskej republiky, ale i v jej samotnom hlavnom meste, v rozhodujúcej miere s osobou Vladimíra Mečiara a určujúcou socio-politickou konfliktnou líniou druhej polovice deväťdesiatych rokov známou ako „mečiarizmus vs. antimečiarizmus“. Preto i teritoriálna kompozícia volebnej podpory jeho protikandidáta Rudolfa Schustera niesla v rámci metropoly Slovenska vo voľbách v roku 1999 rukopis pravicového politika, hoci ním bývalý primátor Košíc a neskorší prezident Slovenskej republiky sám nikdy nebol (rovnako tak v prípade Ivana Gašparoviča, ktorého intraurbánny vzorec volebnej podpory sa o päť rokov neskôr pri konkurencii Ivety Radičovej podobal na ten, ktorý v roku 2004 užíval v rámci Bratislavy práve Vladimír Mečiar).

Posledné z radu volieb, ktoré boli hodnotené z pozície politicko-preferenčného statusu slovenskej metropoly, predstavujú voľby europarlamentné. Volebná angažovanosť obyvateľov Bratislavy sa pri komparácii s ostatnými regionálnymi centrami i celospoločenskou situáciou ako takou vyznačovala najvyššou mierou volebnej participácie a to v prípade oboch hlasovaní doposiaľ uskutočnených v Slovenskej republike (v roku 2004 i 2009). Ak vychádzame z vyššie uvedených faktov, potom elektorát metropoly Slovenska vie pri porovnaní s ostatným územím štátu pravdepodobne dôslednejšie oceniť význam európskej politiky ako takej, či v širšom kontexte etablovania krajiny v priestore zjednotenej Európy a angažovania sa v euroatlantických geopolitických otázkach. Zároveň je však nevyhnutné byť si vedomý i tej skutočnosti, že občiansky postoj obyvateľov Bratislavy dokázal čeliť celoslovenskej volebnej apatii len s veľkou námahou a volebná participácia na úrovni jednej pätiny (2004), resp. štvrtiny (2009) voličov oprávnených k hlasovaniu sa javí i v jej prípade ako podcenenie významu aktívneho prístupu k európskym záležitostiam.

Zoznam použitej literatúry

- BAHNA, M., MAJO, J. 2012. Bratislava zblízka. Voľby '12 a '10. In: Krivý, V., eds. *Slovenské voľby '12. Čo im predchádzalo, postoje a výsledky*. Bratislava: Sociologický ústav SAV, 203-235.
- BARÁTH, J., SZÖLLÖS, J., ČERNÁK, P. 1995. Analýza stability územia volebnej podpory vybraných politických strán (na základe výsledkov volieb 1990, 1992 a 1994). *Geografický časopis*, 47, 247-259.
- BUČEK, J. 1994. The participation and electoral preferences of Petržalka inhabitants. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitas Comeniana, Geographica*, 34, 71-81.
- JOHNSTON, R., PATTIE, CH. 2004. Electoral Geography in Electoral Studies: Putting Voters in Their Place. In: Barnett, C., Low, M., eds. *Spaces of Democracy. Geographical Perspectives on Citizenship, Participation and Representation*. London: SAGE Publications Ltd, 45-66.
- KRIVÝ, V. 1999. Územné celky a skupiny obcí v parlamentných voľbách 1998. Bratislava: Sociologický ústav SAV. *Sociológia* 31, 51-85.
- KRIVÝ, V. 2000. *Politické orientácie na Slovensku – skupinové profily*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky.
- KONEČNÝ, L. 2011. Vyšší počet volebných obvodov - kľúč k stabilizácii stranického systému v Slovenskej republike. *Acta Universitatis Sanctorum Cyrilli et Methodii Tyrnaviae*, 2, 128-137.
- KOWALSKI, M., ŚLESZYŃSKI, P. 2000. Uwarunkowania zachowań wyborczych w województwie śląskim. *Dokumentacja Geograficzna 21*. Warszawa: Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN.
- LIE, S., A. 2006. *Shifting parties, constant cleavage – Party system formation along the urban-rural cleavage in post-communist Lithuania*. Diplomová práca. Bergen: Department of Comparative Politics, University of Bergen.
- LIPSET, S., M., ROKKAN, S. 1967. *Party Systems and Voter Alignments: Cross-national Perspectives*. London: Collier-Macmillan.
- MADLEŇÁK, T. 2010. Geografické aspekty výsledkov prezidentských volieb 2009 na Slovensku. In *Zborník z XXII sjezdu ČGS: Geografie pro život ve 21. století*. Ostrava, OU, 83-87.
- MADLEŇÁK, T. 2012. *Regionálna diferenciácia volebného správania na Slovensku (1998-2010)*. Bratislava: Veda.
- MARIOT, P. 1999. Štruktúra volebných preferencií obyvateľov najväčších miest Slovenska. *Geografický časopis*, 51, 153-175.
- PLEŠIVČÁK, M. 2012a. Charakteristika regiónov východného Slovenska z hľadiska socio-politického konfliktu medzi mestským a vidieckym priestorom. *Geographia Cassoviensis*, 6, 37-47.
- PLEŠIVČÁK, M. 2012b. Politicko-preferenčné štiepenie spoločnosti vo funkčných mestských regiónoch stredného Slovenska na báze urbánno-rurálnej dichotómie prie-

storu v období rokov 1998 – 2010. *Acta Geographica Universitatis Comenianae*, 56, 99-122.

VLČKOVÁ, V. 1995. *Geografické aspekty výsledkov volieb do SNR a Národnej rady SR (1990-1992-1994)*. Bratislava: Nadácia Elita.

Štatistický Úrad SR, 1998. *Volby do Národnej rady Slovenskej republiky 1998*. Bratislava: Štatistický Úrad Slovenskej Republiky.

Štatistický Úrad SR, 1999. *Volby prezidenta Slovenskej republiky 1999*. Bratislava: Štatistický Úrad Slovenskej Republiky.

Štatistický Úrad SR, 2002. *Volby do Národnej rady Slovenskej republiky 2002*. Bratislava: Štatistický Úrad Slovenskej Republiky.

Štatistický Úrad SR, 2004a. *Volby prezidenta Slovenskej republiky 2004*. Bratislava: Štatistický Úrad Slovenskej Republiky

Štatistický Úrad SR, 2004b. *Volby do Európskeho parlamentu 2004*. Bratislava: Štatistický Úrad Slovenskej Republiky.

Štatistický Úrad SR, 2006. *Volby do Národnej rady Slovenskej republiky 2006*. Bratislava: Štatistický Úrad Slovenskej Republiky.

Štatistický Úrad SR, 2009a. *Volby prezidenta Slovenskej republiky 2009*. Bratislava: Štatistický Úrad Slovenskej Republiky.

Štatistický Úrad SR, 2009b. *Volby do Európskeho parlamentu 2009*. Bratislava: Štatistický Úrad Slovenskej Republiky.

Štatistický Úrad SR, 2010. *Volby do Národnej rady Slovenskej republiky 2010*. Bratislava: Štatistický Úrad Slovenskej Republiky.

Štatistický Úrad SR, 2012. *Volby do Národnej rady Slovenskej republiky 2012*. Bratislava: Štatistický Úrad Slovenskej Republiky.

Tab. 10.1: Volebné výsledky rozhodujúcich politických strán (v %) v parlamentných voľbách v roku 1998 a 2002 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy

Mesto/mestská časť	Parlamentné voľby 1998										Parlamentné voľby 2002									
	Vol. účasť (v %)	HZDS	SMK-MIKP	SOP	SDK	SNS	SDĽ	Vol. účasť (v %)	SDKĽ	Smer	HZDS	KSS	SMK-MIKP	KDH	ANO	SNS	P SNS			
Bratislava - Čunovo	90,21	13,63	4,09	9,03	51,79	1,70	18,40	79,77	38,62	11,11	7,65	2,19	12,39	14,75	4,55	1,82	1,46			
Bratislava - Devín	83,26	27,57	3,16	4,65	39,70	6,15	14,29	70,81	31,12	11,39	16,51	4,93	3,23	8,92	7,78	2,47	1,33			
Bratislava - Devínska Nová Ves	82,46	15,39	1,08	7,35	45,75	7,96	19,13	67,08	34,91	15,54	10,06	3,75	3,27	6,10	9,40	3,04	2,21			
Bratislava - Dúbravka	83,34	19,29	1,84	6,33	45,11	7,22	16,91	72,38	34,88	13,41	11,98	4,77	4,57	7,44	7,34	3,15	1,60			
Bratislava - Jarovce	91,03	15,35	5,24	6,21	50,06	3,78	17,05	79,68	41,32	10,90	8,87	2,92	14,20	6,97	5,45	1,90	0,63			
Bratislava - Karlova Ves	85,48	16,95	1,63	6,72	49,25	7,06	15,98	76,16	39,06	12,14	10,54	3,14	4,42	8,61	8,05	3,22	1,36			
Bratislava - Lamač	86,74	21,23	1,78	5,36	47,03	7,67	14,37	77,64	35,78	11,20	12,51	2,73	3,68	11,08	7,34	4,02	1,38			
Bratislava - Nové Mesto	83,41	22,59	2,04	5,52	45,48	7,27	14,37	73,35	35,59	11,31	14,46	3,89	5,13	7,77	6,60	3,66	1,78			
Bratislava - Petržalka	81,68	15,66	2,35	6,16	47,15	7,85	18,25	70,15	35,67	13,84	10,38	3,84	5,49	6,48	8,08	3,39	2,17			
Bratislava - Podunajské Biskupice	82,00	16,03	10,86	5,96	40,79	7,44	15,90	66,44	29,30	11,56	11,76	3,31	17,93	4,72	7,24	3,68	1,59			
Bratislava - Rača	84,13	23,82	1,45	6,60	38,14	8,58	17,65	73,05	28,93	14,20	15,18	6,23	3,37	7,19	7,37	4,46	2,37			
Bratislava - Rusovce	85,39	14,31	8,66	5,03	48,11	4,10	16,24	73,98	33,42	10,57	10,32	3,11	18,43	4,42	9,91	2,05	1,06			
Bratislava - Ružinov	83,39	22,74	2,82	5,77	44,55	6,89	14,35	72,83	35,09	11,08	14,67	3,86	6,09	7,92	6,34	3,63	1,47			
Bratislava - Staré Mesto	82,05	17,75	2,72	5,03	53,90	5,68	12,78	74,08	40,65	8,88	11,60	2,93	5,94	10,56	5,37	3,05	1,07			
Bratislava - Vajnory	85,08	21,65	3,07	6,42	41,48	10,48	13,72	76,03	30,28	12,27	17,04	4,01	1,62	11,54	7,00	4,09	2,51			
Bratislava - Vrakuňa	82,33	16,23	4,88	5,98	43,57	8,22	18,31	67,98	31,83	14,61	10,86	4,12	9,90	5,51	7,72	3,60	2,13			
Bratislava - Záhorská Bystrica	86,91	28,85	0,08	6,73	38,36	8,66	12,30	73,79	34,01	13,14	16,81	3,52	1,41	6,80	10,24	3,21	1,64			
BRATISLAVA	82,96	18,85	2,78	5,98	46,31	7,28	16,02	71,96	35,51	12,30	12,20	3,84	6,00	7,60	7,21	3,45	1,74			
Banská Bystrica	85,94	18,99	0,37	6,03	32,66	9,06	27,90	72,83	24,16	15,52	13,27	6,94	1,28	5,77	12,79	3,05	3,37			
Košice	82,26	14,12	3,17	25,00	36,33	4,13	13,97	67,37	27,07	13,25	8,89	6,33	7,80	7,52	13,83	1,81	2,39			
Nitra	84,12	28,32	1,44	6,18	28,86	11,05	20,22	72,28	18,59	18,56	21,76	4,75	2,54	7,02	7,50	5,14	3,31			
Prešov	84,79	17,96	0,19	10,55	41,53	5,20	20,37	70,61	23,82	13,97	11,57	7,95	0,96	12,72	12,49	1,65	2,87			
Trenčín	84,12	31,18	0,17	9,66	29,42	8,74	16,55	72,48	21,38	16,89	23,44	5,77	0,70	7,75	7,08	3,39	2,19			
Trnava	81,53	26,99	0,14	5,23	33,04	9,83	20,36	68,43	20,71	19,20	18,57	4,79	0,69	9,27	5,75	3,21	2,60			
Žilina	83,70	27,08	0,11	5,74	27,33	23,48	12,68	71,89	19,75	13,65	19,85	3,75	0,60	7,49	6,74	1,99	17,02			
SLOVENSKÁ REPUBLIKA	84,25	27,00	9,13	8,02	26,33	9,07	14,65	70,06	15,09	13,46	19,50	6,33	11,17	8,25	8,01	3,33	3,65			

Pozn.: uvedené sú len tie politické strany, ktoré získali v parlamentných voľbách v roku 1998, resp. 2002 zo Bratislavy ako celok minimálne 5% platných voličských hlasov, výnimku tvoria nacionalistické SNS a P SNS, ktoré v súčasnosti podmienujú splňujú (sú označené bielou farbou, nekalko vo voľbách do NR SR neuspeli)

Zdroj: ŠÚ SR 1998, 2002, vlastné prepočty

Tab. 10.2: Volebné výsledky rozhodujúcich politických strán (v %) v parlamentných voľbách v roku 2006, 2010 a 2012 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy

Mesto/mestská časť	Parlamentné voľby 2006						Parlamentné voľby 2010						Parlamentné voľby 2012								
	Vol. účasť (v %)	KDH	SMK - MKP	SF	LS - HZDS	SDKÚ - DS	Smer - SD	SNS	Vol. účasť (v %)	Sas	KDH	SDKÚ - DS	Smer - SD	Most - Hid	Vol. účasť (v %)	KOH	OLaNO	Sas	Smer - SD	Most - Hid	SDKÚ - DS
Bratislava - Čarna	62,66	13,40	14,04	6,17	3,83	39,57	14,89	3,19	71,18	13,77	0,98	13,44	36,39	15,08	13,44	15,34	11,29	9,52	22,22	14,11	11,82
Bratislava - Devín	59,67	8,61	2,62	5,62	5,99	39,14	16,67	10,67	68,06	18,01	3,89	9,51	25,65	28,82	6,20	10,61	8,94	16,20	32,26	5,17	13,27
Bratislava - Devínska Nová Ves	52,06	6,72	2,92	7,30	5,02	40,47	21,17	9,40	59,74	22,06	3,53	7,56	29,65	22,17	6,24	8,66	11,15	16,41	29,69	6,40	12,45
Bratislava - Dúbravka	54,88	7,99	3,74	6,24	6,24	37,42	22,67	7,63	60,77	17,46	3,28	8,14	28,28	27,61	6,98	60,36	9,32	13,24	34,95	6,35	13,36
Bratislava - Jarovce	60,62	8,85	14,96	8,24	6,41	40,46	13,28	3,21	71,44	15,35	1,75	7,13	36,62	17,87	13,49	10,56	9,81	11,85	25,00	14,66	17,35
Bratislava - Karlova Ves	63,74	8,75	3,88	7,06	5,32	42,24	18,66	7,05	68,39	19,84	3,05	9,15	30,52	21,22	8,57	67,86	10,16	9,74	16,77	28,06	14,73
Bratislava - Lamač	63,56	10,95	3,46	7,12	7,07	37,13	19,11	9,14	70,66	16,66	4,06	11,99	27,80	24,42	6,52	68,61	11,47	9,11	13,36	32,23	6,76
Bratislava - Nové Mesto	57,25	8,01	4,30	6,14	7,69	39,02	19,76	8,15	66,60	17,27	3,46	8,56	30,14	24,13	7,94	63,96	10,02	9,13	14,57	30,12	7,54
Bratislava - Petržalka	54,74	7,07	4,77	6,85	5,17	37,69	22,50	8,63	60,62	19,22	3,72	7,02	29,18	24,09	7,67	60,22	8,34	9,65	14,41	32,03	7,09
Bratislava - Poduminské Biskupce	52,30	4,83	17,14	5,16	5,95	32,43	20,24	7,75	59,61	15,16	3,90	4,95	25,20	23,88	16,77	59,30	6,73	7,90	11,20	31,13	16,18
Bratislava - Rača	59,33	7,32	3,14	6,19	7,97	33,69	23,75	9,88	66,02	16,74	4,96	8,18	25,34	29,38	5,68	64,12	8,99	10,09	12,51	36,40	4,95
Bratislava - Rusovce	55,93	5,33	14,59	6,46	4,89	41,48	15,98	3,93	67,89	17,17	2,11	6,20	33,23	17,85	15,50	64,36	9,64	9,15	12,47	22,91	14,80
Bratislava - Ružinov	59,59	8,40	5,31	5,99	7,72	38,52	19,82	7,48	66,34	17,36	3,41	8,61	29,66	24,68	7,88	64,24	10,08	8,50	14,92	30,76	7,79
Bratislava - Staré Mesto	61,13	10,95	4,91	6,29	6,32	44,62	14,72	5,92	66,57	16,61	2,79	10,94	32,59	18,92	11,07	65,02	12,31	8,98	16,14	23,86	8,83
Bratislava - Vajnor	60,76	11,23	1,69	7,17	6,73	35,69	21,94	9,49	67,12	17,77	4,86	10,19	30,29	24,74	3,79	64,67	11,72	10,47	13,60	32,29	3,62
Bratislava - Vrakuňa	51,74	5,49	8,45	5,65	5,34	36,82	22,32	9,14	59,39	18,50	3,96	5,83	28,62	24,47	9,37	56,99	7,27	8,66	13,88	33,15	8,78
Bratislava - Záhorská Bystrica	62,34	9,15	0,80	6,13	10,58	41,77	18,38	7,00	72,12	20,65	3,02	9,06	31,00	24,42	4,47	71,35	10,33	9,22	15,30	30,14	5,12
BRATISLAVA	57,25	8,00	5,23	6,41	6,31	38,75	20,36	7,91	63,85	18,04	3,51	8,20	29,45	23,82	8,43	62,67	9,51	9,24	14,56	30,70	7,81
Banská Bystrica	56,91	5,46	1,11	5,58	6,28	30,33	29,44	12,73	61,72	19,36	3,47	6,37	25,17	30,94	2,93	59,98	7,51	12,55	9,14	41,46	3,65
Košice	49,84	8,50	7,08	6,02	5,03	29,88	27,01	7,21	54,85	16,42	2,98	8,93	24,52	27,75	8,34	54,81	9,91	11,38	8,83	34,87	7,31
Nitra	57,44	7,20	1,92	3,77	9,92	23,67	33,44	12,51	61,71	13,10	5,59	7,53	19,86	39,98	3,89	61,34	8,42	8,16	8,83	47,92	3,55
Prešov	54,15	13,30	0,72	4,97	5,99	26,30	29,51	10,20	57,30	15,89	2,65	15,41	20,24	31,06	2,75	58,35	14,35	14,15	7,06	37,78	2,57
Trenčín	58,84	7,91	0,67	4,71	12,57	25,80	28,69	10,84	63,28	17,16	4,70	8,89	20,11	33,36	3,25	61,42	9,27	12,57	8,66	42,82	2,85
Trnava	51,90	10,10	0,67	4,57	8,81	26,45	31,50	10,02	58,16	16,31	4,21	10,79	19,90	34,95	2,39	60,21	10,12	18,64	6,82	43,10	1,80
Žilina	57,30	7,82	0,44	5,16	7,54	24,68	27,67	19,21	63,09	17,40	9,86	8,51	19,14	34,02	2,44	63,83	7,92	12,20	8,60	44,32	2,26
SLOVENSKÁ REPUBLIKA	54,67	8,31	11,68	3,47	8,79	18,36	29,14	11,73	58,83	12,15	5,08	8,53	15,42	34,80	8,13	59,11	8,82	8,56	5,88	44,42	6,50

Pozn.: uvedené sú len tie politické strany, ktoré získali v parlamentných voľbách v roku 2006, 2010, resp. 2012 za Bratislavu ako celok minimálne 5% platných voličských hlasov.

Slobodné fórum (SF) je označené bielou farbou, matička vo voľbách do NR SR neuspelo

Zdroj: ŠÚ SR 2006, 2010, 2012, vlastné prepočty

Tab. 10.3: Volebný zisk rozhodujúcich politických strán v parlamentných voľbách v období rokov 1998-2012 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy

Mesto/mestská časť	Počet platných hlasov 1998-2012	Volebná účasť 1998-2012 (v %)	Volebný zisk politických strán (v %)								
			US-HZDS	SMK-MKP	SDK	SNS	SDKÚ-DS	Smer-SD	KDH	SaS	Most-Híd
Bratislava - Črnovo	2 783	72,87	5,82	6,18	10,92	1,90	24,69	12,54	11,25	4,96	5,82
Bratislava - Devín	3 073	69,96	10,48	1,66	7,78	5,76	21,02	18,87	7,65	7,84	2,60
Bratislava - Devínska Nová Ves	40 650	63,42	6,58	1,43	9,97	5,92	22,44	17,46	5,72	8,07	2,65
Bratislava - Dúbravka	100 699	66,26	8,99	2,22	11,28	5,32	21,39	18,19	6,15	5,66	2,49
Bratislava - Jarovce	4 105	73,63	6,33	6,50	10,01	2,48	26,46	13,84	6,72	6,09	6,31
Bratislava - Karlova Ves	97 027	71,98	7,31	2,06	10,88	4,95	24,34	15,65	7,16	7,44	3,28
Bratislava - Lamač	21 133	73,37	9,53	1,99	11,00	6,12	21,62	16,54	8,72	5,82	2,57
Bratislava - Nové Mesto	117 671	68,88	10,53	2,53	11,12	5,61	23,68	15,90	6,48	5,99	2,91
Bratislava - Petržalka	321 439	65,14	7,31	2,81	10,98	5,92	22,16	17,46	5,52	6,33	2,78
Bratislava - Podunajské Biskupice	55 257	63,72	7,85	10,05	10,03	5,64	18,18	16,30	4,01	5,10	6,38
Bratislava - Rata	59 246	69,27	11,00	1,71	9,14	7,02	18,79	19,49	6,02	5,51	2,01
Bratislava - Rusovce	6 900	68,18	5,86	7,93	9,01	3,12	25,13	14,10	5,39	6,96	7,12
Bratislava - Ružinov	215 926	69,22	10,46	3,08	10,61	5,24	22,40	16,33	6,66	6,22	3,02
Bratislava - Staré Mesto	138 556	70,05	8,61	3,11	13,46	4,32	25,79	12,13	8,37	5,85	3,56
Bratislava - Vajnory	12 729	70,39	9,95	1,36	9,55	7,21	20,94	17,75	8,59	6,48	1,33
Bratislava - Vrakuňa	48 055	63,04	7,47	5,01	10,15	6,12	20,95	18,03	4,63	6,31	3,54
Bratislava - Záhorská Bystrica	7 658	72,38	10,34	0,42	6,48	5,04	34,59	18,90	7,50	8,94	2,40
BRATISLAVA	1 252 907	67,55	8,69	3,07	10,96	5,50	22,41	16,47	6,35	6,23	3,11
Banská Bystrica	217 925	67,35	9,40	0,58	8,14	7,07	16,90	21,46	4,70	5,19	1,19
Košice	580 083	61,61	6,94	4,20	9,42	4,12	16,95	18,50	6,42	4,47	2,86
Nitra	228 529	67,29	14,28	1,35	7,08	8,70	13,22	25,81	5,68	4,01	1,23
Prešov	227 367	64,77	8,69	0,40	10,38	4,96	14,84	30,56	10,42	4,16	0,97
Trenčín	155 563	67,91	16,17	0,31	7,14	6,95	14,27	22,62	6,38	4,79	1,13
Trnava	172 025	63,86	12,88	0,31	8,16	6,69	13,88	25,90	7,56	4,29	0,78
Žilina	228 839	67,76	12,55	0,24	6,50	16,49	13,47	22,51	6,04	4,91	0,89
SLOVENSKÁ REPUBLIKA	13 620 507	65,08	13,24	8,19	6,49	6,72	10,30	22,56	6,39	3,36	2,80

Pozn.: Uvedené sú len tie politické strany, ktoré získali v parlamentných voľbách v sledovanom období rokov 1998-2012 za Bratislavu ako celok minimálne 5% platných volebných hlasov.

výnimku tvoria etnické SMK-MKP a Most-Híd, ktoré v súpise túto podmienku spĺňajú

Zdroj: ŠÚ SR 1998, 2002, 2006, 2010, 2012, vlastné prepočty

Tab. 10.4: Volebný zisk a preferenčný rast politických blokov v parlamentných voľbách v období rokov 1998-2012 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy

Mesto/mestská časť	Volebný zisk politických blokov (v %)			Rast volebných preferencií politických blokov			Rast pravica vs. ľavica		
	stredopravý	ľavicový	nacionalisticko-populistický	ľavica + nacionalisti	stredopravý	ľavicový		nacionalisticko-populistický	ľavica + nacionalisti
Bratislava - Čunovo	68,09	20,01	8,26	28,28	1,05	1,00	0,64	0,96	1,05
Bratislava - Devín	53,14	25,51	17,15	42,66	1,07	1,14	0,73	0,92	0,93
Bratislava - Devínska Nová Ves	55,73	26,45	13,60	40,05	1,05	1,03	0,73	0,89	1,02
Bratislava - Dúbravka	53,57	27,66	15,28	42,95	1,03	1,10	0,66	0,91	0,94
Bratislava - Jarovce	66,70	20,46	9,52	29,99	1,05	1,05	0,61	0,95	1,00
Bratislava - Karlova Ves	60,07	23,29	13,13	36,42	1,05	1,06	0,66	0,93	0,99
Bratislava - Lamač	56,30	23,54	16,72	40,25	1,03	1,13	0,70	0,95	0,91
Bratislava - Nové Mesto	55,93	23,87	17,03	40,90	1,05	1,10	0,64	0,94	0,96
Bratislava - Petržalka	55,46	26,40	14,26	40,66	1,02	1,07	0,70	0,93	0,96
Bratislava - Podunajské Biskupice	57,68	24,50	14,49	38,99	1,02	1,09	0,71	0,94	0,94
Bratislava - Rača	47,80	29,55	19,16	48,71	1,06	1,09	0,67	0,94	0,97
Bratislava - Rušovec	66,61	20,48	9,55	30,03	1,05	1,02	0,69	0,96	1,02
Bratislava - Ružinov	56,05	24,13	16,66	40,80	1,05	1,10	0,63	0,91	0,95
Bratislava - Staré Mesto	64,21	19,22	13,81	33,03	1,04	1,07	0,64	0,92	0,97
Bratislava - Vojňory	53,20	25,25	18,33	43,58	1,06	1,12	0,67	0,94	0,94
Bratislava - Vrakuňa	54,89	26,83	14,59	41,42	1,03	1,08	0,70	0,93	0,95
Bratislava - Záhorská Bystrica	55,63	24,50	16,18	40,68	1,12	1,10	0,62	0,89	1,02
BRATISLAVA	56,61	24,78	15,16	39,94	1,04	1,08	0,67	0,95	0,96
Banská Bystrica	42,77	35,49	18,08	53,56	1,09	1,05	0,72	1,10	1,04
Košice	50,42	33,04	11,98	45,03	1,08	1,00	0,70	0,91	1,07
Nitra	36,41	36,05	24,37	60,42	1,06	1,15	0,68	0,92	0,92
Prešov	47,40	33,34	14,77	48,11	1,04	1,05	0,69	0,90	0,99
Trenčín	38,73	33,29	24,46	57,75	1,10	1,12	0,66	0,92	0,98
Trnava	40,56	34,31	21,78	56,09	1,08	1,12	0,65	0,93	0,97
Žilina	36,76	30,33	30,14	60,47	1,11	1,23	0,69	0,94	0,90
SLOVENSKÁ REPUBLIKA	41,46	32,81	22,08	54,89	1,04	1,16	0,68	0,96	0,90

Pozn.: politické strany tvoriace jednotlivé bloky sú uvedené v textovej časti kapitoly

Zdroj: ŠÚ SR 1998, 2002, 2006, 2010, 2012, vlastné prepočty

Tab. 10.5: Špecifická politická orientácia a vzorec volebných preferencií obyvateľstva v parlamentných voľbách v období rokov 1998-2012 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy

Mesto/miestiská časť	Špecifická politická orientácia						Vzorec volebných preferencií*					
	1998	2002	2006	2010	2012	1998	2002	2006	2010	2012		
Bratislava - Čunovo	SDK	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	MDS+Hid	D/SDK	D/SDKÚ	D/SDKÚ-DS	D/SDKÚ-DS	F		
Bratislava - Devín	SDK	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	SaS	D/SDK	D/SDKÚ	D/SDKÚ-DS	F	D/Smer-SD		
Bratislava - Devínska Nová Ves	SDK	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	SaS	D/SDK	D/SDKÚ	D/SDKÚ-DS	F	F		
Bratislava - Dúbravka	SDK	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	SaS	D/SDK	D/SDKÚ	D/SDKÚ-DS	F	D/Smer-SD		
Bratislava - Jarovce	SDK	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	D/SDK	D/SDKÚ	D/SDKÚ-DS	D/SDKÚ-DS	F		
Bratislava - Karlova Ves	SDK	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	SaS	D/SDK	D/SDKÚ	D/SDKÚ-DS	D/SDKÚ-DS	F		
Bratislava - Lamač	SDK	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	SaS	D/SDK	D/SDKÚ	D/SDKÚ-DS	F	D/Smer-SD		
Bratislava - Nové Mesto	SDK	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	D/SDK	D/SDKÚ	D/SDKÚ-DS	F	D/Smer-SD		
Bratislava - Petržalka	SDK	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	SaS	D/SDK	D/SDKÚ	D/SDKÚ-DS	F	D/Smer-SD		
Bratislava - Podunajské Biskupice	SDK	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	MDS+Hid	D/SDK	F	D/SDKÚ-DS	F	D/Smer-SD		
Bratislava - Rača	SDK	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	SaS	D/SDK	F	D/SDKÚ-DS	F	D/Smer-SD		
Bratislava - Rusovce	SDK	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	D/SDK	D/SDKÚ	D/SDKÚ-DS	D/SDKÚ-DS	F		
Bratislava - Ružinov	SDK	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	SaS	D/SDK	D/SDKÚ	D/SDKÚ-DS	F	D/Smer-SD		
Bratislava - Staré Mesto	SDK	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	D/SDK	D/SDKÚ	D/SDKÚ-DS	D/SDKÚ-DS	F		
Bratislava - Vajnory	SDK	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	D/SDK	D/SDKÚ	D/SDKÚ-DS	F	D/Smer-SD		
Bratislava - Vrakuňa	SDK	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	SaS	D/SDK	D/SDKÚ	D/SDKÚ-DS	F	D/Smer-SD		
Bratislava - Záhorská Bystrica	SDK	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	D/SDK	D/SDKÚ	D/SDKÚ-DS	F	D/Smer-SD		
BRATISLAVA	SDK	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	SaS	D/SDK	D/SDKÚ	D/SDKÚ-DS	F	D/Smer-SD		
Banská Bystrica	SDE	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	P SDK/SDE	F	F	F	D/Smer-SD		
Košice	SOP	SDKÚ	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	D/SDK	F	F	F	D/Smer-SD		
Nitra	SDE	Smer	SDKÚ-DS	Smer-SD	Smer-SD	F	F	D/Smer-SD	D/Smer-SD	D/Smer-SD		
Prešov	SDK	SDKÚ	SDKÚ-DS	KDH	OlaNO	D/SDK	F	F	D/Smer-SD	D/Smer-SD		
Trenčín	HZDS	SDKÚ	SDKÚ-DS	SaS	OlaNO	P HZDS/SDK	F	F	D/Smer-SD	D/Smer-SD		
Trnava	SDK	Smer	SDKÚ-DS	SDKÚ-DS	OlaNO	P SDK/HZDS	F	F	D/Smer-SD	D/Smer-SD		
Žilina	SNS	P SNS	SDKÚ-DS	SaS	SNS	F	F	F	D/Smer-SD	D/Smer-SD		
SLOVENSKÁ REPUBLIKA	-	-	-	-	-	F	F	F	D/Smer-SD	D/Smer-SD		

Pozn.: * D - dominancia jednej politickej strany, P - polarizovaný vzorec volebných preferencií, F - fragmentovaný vzorec volebných preferencií

Zdroj: ŠÚ SR 1998, 2002, 2006, 2010, 2012, vlastné prepočty

Tab. 10.6: Výsledky druhého kola prezidentských volieb v roku 1999, 2004 a 2009 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy

Mesto/mestská časť	Prezidentské voľby 1999			Prezidentské voľby 2004			Prezidentské voľby 2009					
	Vol. účasť v 1. kole (v %)	Vol. účasť v 2. kole (v %)	Vladimír Mečiar (2. kolo, v %)	Rudolf Schuster (2. kolo, v %)	Vol. účasť v 1. kole (v %)	Vol. účasť v 2. kole (v %)	Ivan Gašparovič (2. kolo, v %)	Vladimír Mečiar (2. kolo, v %)	Vol. účasť v 1. kole (v %)	Vol. účasť v 2. kole (v %)	Ivan Gašparovič (2. kolo, v %)	Iveta Radlicová (2. kolo, v %)
	Bratislava - Čunovo	82,97	81,34	16,20	83,79	54,70	47,36	82,42	17,57	57,68	65,42	26,53
Bratislava - Devín	70,09	75,57	36,60	63,39	55,08	46,05	68,80	31,20	53,68	60,86	35,80	64,19
Bratislava - Devínska Nová Ves	63,89	66,10	29,25	70,74	52,89	43,06	78,31	21,68	45,76	51,71	33,75	66,24
Bratislava - Dúbravka	68,19	69,67	29,55	70,44	44,29	45,46	75,96	24,03	46,56	53,24	39,34	60,65
Bratislava - Jarovce	79,81	81,93	21,52	78,47	49,28	48,82	77,54	22,45	62,96	69,49	30,29	69,70
Bratislava - Karlova Ves	73,31	75,01	26,49	73,50	55,08	49,43	78,41	21,58	52,35	61,30	33,16	66,83
Bratislava - Lamač	76,10	75,24	29,67	70,32	52,70	50,83	74,04	25,95	54,85	61,35	38,96	61,03
Bratislava - Nové Mesto	70,45	71,86	32,03	67,96	57,05	47,90	73,28	26,71	51,82	58,53	36,11	63,88
Bratislava - Petržalka	66,01	68,12	27,44	72,55	53,59	43,13	76,23	23,76	44,49	52,15	35,92	64,07
Bratislava - Podunajské Biskupice	65,08	67,72	27,71	72,28	45,70	38,69	74,98	25,01	45,10	51,93	33,90	66,09
Bratislava - Rača	71,53	72,22	37,64	62,35	40,24	50,09	70,46	29,53	49,10	56,99	44,94	55,05
Bratislava - Rixovce	72,09	75,64	21,03	78,96	52,51	45,88	79,07	20,92	53,61	60,69	27,02	72,97
Bratislava - Ružinov	71,22	72,11	31,90	68,09	47,80	47,01	72,64	27,35	50,76	57,82	36,89	63,10
Bratislava - Staré Mesto	70,74	72,15	24,87	75,12	50,83	47,22	76,37	23,62	52,37	59,43	27,67	72,32
Bratislava - Vajnary	68,95	72,65	37,41	62,58	54,02	49,79	70,27	29,72	55,20	60,25	41,46	58,53
Bratislava - Vrakuňa	66,02	67,86	28,57	71,42	43,10	40,68	76,62	23,37	43,47	50,17	35,31	64,68
Bratislava - Záhorská Bystrica	77,10	76,42	43,37	56,62	55,25	50,13	69,09	30,90	55,12	62,36	39,40	60,59
BRATISLAVA	69,07	70,66	29,22	70,78	49,33	45,56	75,11	24,89	48,34	55,75	35,50	64,49
Banská Bystrica	72,04	72,28	35,22	64,77	52,80	49,34	70,98	29,01	47,52	55,04	48,24	51,75
Košice	73,34	76,04	17,60	83,40	45,06	39,38	76,01	23,99	40,86	46,62	39,62	60,37
Nitra	72,53	72,46	48,92	51,07	52,40	49,77	60,70	39,29	44,87	52,61	59,47	40,52
Prešov	74,42	76,05	27,51	72,48	49,74	44,37	72,56	27,43	44,13	48,67	49,18	50,81
Trenčín	73,91	74,21	49,52	50,47	52,09	51,40	61,14	38,85	48,05	53,79	54,80	45,19
Trnava	69,13	67,91	45,13	54,86	46,76	45,76	68,53	31,46	42,93	50,17	54,77	45,22
Žilina	73,60	73,78	53,77	46,22	51,65	49,75	68,19	31,80	46,70	54,23	58,08	41,91
SLOVENSKÁ REPUBLIKA	73,89	75,45	42,81	57,18	47,94	43,50	59,91	40,08	43,63	51,67	55,53	44,46

Zdroj: ŠÚ SR 1999, 2004a, 2009a, vlastné prepočty

Tab. 10.7: Volebné výsledky rozhodujúcich politických strán (v %) vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2004 a 2009 v jednotlivých mestských častiach Bratislavy

Mesto/mestská časť	Voľby do Európskeho parlamentu 2004							Voľby do Európskeho parlamentu 2009								
	Vol. účasť (v %)	SMIK-MKP	ANO	SOKU	SF	Smer (tretia cesta)	LS-HZDS	KDH	Vol. účasť (v %)	LS-HZDS	Sas	Smer	SOKU-DS	SMIK-MKP	SNS	KDH
Bratislava - Čunovo	18,61	8,82	7,35	23,53	5,15	21,32	5,15	19,12	23,28	4,15	11,40	19,17	35,23	2,59	3,11	11,40
Bratislava - Devín	24,12	2,03	4,57	26,40	7,11	17,26	12,18	20,81	30,94	5,54	12,80	22,15	29,07	0,69	5,19	11,42
Bratislava - Devínska Nová Ves	16,65	3,67	5,86	28,65	7,35	18,47	11,57	13,11	21,2	3,44	12,76	22,80	35,22	0,85	4,15	7,35
Bratislava - Dúbravka	21,44	5,03	5,59	25,64	6,39	17,09	13,70	14,20	24,53	5,33	9,17	30,97	28,19	2,26	3,81	8,37
Bratislava - Jarovce	22,79	17,26	1,77	34,96	4,42	4,42	8,85	19,91	26,89	4,76	8,57	19,05	38,41	6,03	2,22	6,98
Bratislava - Karlova Ves	24,54	5,14	5,94	26,67	7,01	16,11	12,81	15,76	28,93	4,44	12,12	24,03	30,74	1,96	3,46	9,61
Bratislava - Lamač	27,04	4,57	4,25	22,08	8,16	13,52	16,72	18,48	31,2	7,09	9,36	27,17	25,87	1,76	4,14	14,07
Bratislava - Nové Mesto	25,39	5,99	4,93	24,63	6,80	14,20	18,32	14,00	28,41	6,66	10,41	25,22	30,41	2,67	4,40	8,65
Bratislava - Petržalka	17,98	6,51	6,44	24,16	6,74	19,40	10,95	14,20	20,5	4,74	11,02	26,43	29,25	2,77	4,48	7,86
Bratislava - Podunajské Biskupice	17,35	22,32	6,02	19,17	4,58	16,26	13,08	9,77	20,74	5,51	7,94	25,77	23,42	18,32	4,79	5,23
Bratislava - Rača	21,37	4,32	5,43	24,16	5,07	16,95	18,68	14,25	25,69	6,96	10,68	30,46	25,79	1,16	4,99	8,07
Bratislava - Rusovce	19,93	13,24	5,29	32,06	6,18	11,76	10,88	13,24	24,02	6,13	15,80	16,16	33,09	4,65	2,60	5,02
Bratislava - Ružinov	23,96	7,22	4,59	24,93	5,91	14,33	17,41	15,39	26,78	6,44	9,69	27,17	29,52	3,29	3,89	8,47
Bratislava - Staré Mesto	29,57	7,45	5,04	25,37	7,33	11,69	13,53	17,31	30,89	5,25	12,32	19,63	32,08	3,15	3,49	10,26
Bratislava - Vajňany	20,55	1,86	3,15	24,61	5,58	14,74	16,17	24,75	26,33	6,40	10,47	27,24	28,76	0,81	4,78	10,06
Bratislava - Vrakúňa	16,39	10,45	5,62	23,61	6,62	18,48	13,03	11,91	19,1	4,19	10,66	28,54	29,50	5,08	4,29	5,88
Bratislava - Záhorská Bystrica	21,64	2,48	4,47	30,77	6,45	11,41	19,85	15,63	29,09	9,78	15,11	17,99	33,09	0,58	2,88	6,19
BRATISLAVA	21,87	7,07	5,43	24,82	6,53	15,82	14,33	14,93	24,79	5,51	10,75	25,74	29,63	3,31	4,09	8,49
Banská Bystrica	19,25	2,07	7,02	25,85	4,21	23,43	15,12	10,86	22,43	7,79	7,56	35,86	27,75	0,34	3,85	6,57
Košice	17,35	11,72	7,21	22,31	5,66	16,48	10,39	14,96	18,80	5,01	4,97	31,03	27,65	6,06	3,31	9,80
Nitra	18,86	3,19	4,19	19,63	4,00	21,38	21,11	15,74	21,82	9,79	4,78	38,71	20,96	1,53	5,27	9,16
Prešov	19,75	1,50	5,79	26,67	3,23	15,96	11,05	24,49	20,23	6,01	5,27	31,66	23,49	0,31	2,32	19,41
Trenčín	19,98	1,12	5,99	19,22	3,16	22,12	24,56	14,76	22,33	14,54	6,70	32,42	21,79	0,23	4,50	9,75
Trnava	15,37	1,29	5,23	21,08	4,63	20,76	16,55	20,46	18,2	7,03	5,51	36,54	22,36	0,31	4,32	15,08
Žilina	18,4	1,07	4,71	22,64	3,95	21,04	20,23	16,26	22,3	7,76	7,60	32,02	21,16	0,16	11,12	11,73
SLOVENSKÁ REPUBLIKA	16,96	13,25	4,65	17,10	3,25	16,90	17,04	16,20	19,64	8,98	4,72	32,02	16,98	11,34	5,56	10,87

Pozn.: uvedené sú len tie politické strany, ktoré získali vo voľbách do Európskeho parlamentu v roku 2004, resp. 2009 za Bratislavu ako celok minimálne 5% platných voličských hlasov.

Aliancia nového občana (ANO), Slobodné fórum (SF) a Sloboda a Solidarita (Sas) sú označené bielou farbou, nekafko vo voľbách do Európskeho parlamentu neuspeli!

Zdroj: ŠÚ SR 2004b, 2009b, vlastné prepočty